

'Wuntaɔsë
'ö -gban Yesu Klito -bha 'ö
Matiö
-ya =blɛɛ

Yesu 'bhɛma -nu 'tɔ -bhüö
(Lukö 3.23-38)

¹ Yesu Klito 'bhɛma -nu 'tɔ -bhüö 'ö =nɛɛ: -A 'bhɛma -nu 'wo bhë -an =va -peedë 'wo tɔɔ Ablaamö waa- Davidö.

² Ablaamö 'ö bhë -a gbö tɔɔ Izaakö, Izaakö gbö tɔɔ Zaköbö, Zaköbö gbö -nu tɔɔ Zuda waa- ö dhegluzë -nu.

³ Zuda gbö -nu tɔɔ Falɛ waa- Zala 'ö -an dhe -yö -kë Tamaa 'ka. Falɛ gbö tɔɔ Esilömë, Esilömë gbö tɔɔ Alamë,

⁴ Alamë gbö tɔɔ Aminadabö, Aminadabö gbö tɔɔ Naason, Naason gbö tɔɔ Saamɔ, ⁵ Saamɔ gbö tɔɔ Boozö 'ö- dhe

-yö -kë Laabö 'ka. Boozö gbö tɔɔ Obädö 'ö- dhe -yö -kë Lutö 'ka. Obädö gbö tɔɔ Zese, ⁶ Zese gbö tɔɔ -gludë Davidö.

Davidö gbö tɔɔ Salomɔ 'ö- dhe -yö -kë Üli bɔɔ 'ka 'dhiö -bezë. ⁷ Salomɔ gbö tɔɔ Loboamü, Loboamü gbö

tɔɔ Abia, Abia gbö tɔɔ Aza, ⁸ Aza gbö tɔɔ Zozafa, Zozafa gbö tɔɔ Zolamë, Zolamë gbö tɔɔ Ozia, ⁹ Ozia gbö tɔɔ

Zoatan, Zoatan gbö tɔɔ Akazö, Akazö gbö tɔɔ Ezekiasö, ¹⁰ Ezekiasö gbö tɔɔ Manase, Manase gbö tɔɔ Amɔ, Amɔ

gbö tɔɔ Zoziasö, ¹¹ Zoziasö -yö Zekoniasö waa- ö dhegluzë -nu 'kpɔ -dë 'ka. -Yö -kë 'töng 'wo Izlaɛlö -mɛ -nu kun -a

'ka 'wo dho -an 'ka Babilönë bhë -a 'ka. ¹² =Dhɛ 'ö Izlaɛlö -mɛ -nu =wa 'go Babilönë =wa nu,

Zekoniasö -yö Salatiɛlö -kpɔ -a 'ka, Salatiɛlö gbö tɔɔ Zolobabelö. ¹³ Zolobabelö gbö tɔɔ Abiudö, Abiudö gbö

tɔɔ Eliakimë, Eliakimë gbö tɔɔ Azɔɔ. ¹⁴ Azɔɔ gbö tɔɔ

Sadokö, Sadokö gbö tɔɔ Akimë, Akimë gbö tɔɔ Eliudö, ¹⁵ Eliudö gbö tɔɔ Eleazaa, Eleazaa gbö tɔɔ Matan, Matan gbö tɔɔ Zakɔbö. ¹⁶ Zakɔbö gbö tɔɔ Zozɛfu. Zozɛfu 'ö bhë yö =nɛ 'ö tɔɔ Mali =gɔn. Mali 'ö 'dhö bhë =nɛ 'ö Yesu 'ö 'wo- -dhɛ -Zlan -bha -Yamɛ bhë 'ö- kpɔ.

¹⁷ Mɛ -nu 'wo bhë 'saadhö -an 'bhɛma 'plɛ -dho 'kuë- -sü 'ö sü Ablaamö -bha 'ö dho 'ö yöë Davidö -bha -yö -kë 'gɔɔ- do ö ga -yiisië; 'ö sü Davidö -bha 'pö, 'ö dho 'ö yöë 'töng 'wo Izlaɛlö -mɛ -nu kun -a 'ka, 'wo dho -an 'ka Babilönë -a -bha, -an -dho 'kuë- -sü -kë 'gɔɔ- do ö ga -yiisië. 'ö sü 'töng 'ö 'dhö -a -bha 'zü 'ö dho 'ö yöë -Zlan -bha -Yamɛ bhɔ -yi -bha, -an -dho 'kuë- -sü -yö -kë 'gɔɔ- do ö ga -yiisië 'zü.

Yesu bhɔ -sü
(Lukö 2.1-7)

¹⁸ Yesu Klito bhɔ -kɔ =ga 'ö =nɛɛ: Mali 'ö -kë -a dhe 'ka bhë -a -bha -zo -tën -a -dhë -mɛ -yö -kë Zozɛfu 'ka. -Wo -to 'töng bhë -a 'ka kö -an -bha 'kɔ yaa kë do -kun, 'ö Mali -yö 'gu -sü -Zuu 'slööslö -bha =faan' =kwaaw' kö waa wo 'ko 'sü =kun. ¹⁹ -A -bha -zo -tën -a -dhë -mɛ Zozɛfu 'ö -kë gɔɔn- kpengdhö 'ka bhë yaa 'we -a -bha kö -yaan -a -wun yö plaan, 'kɛɛ -ya -ya ö -zo 'piö =zian' kö wo -bha -zo -tën 'ko -dhë -sü -yö 'kan -bindhe 'gü.

²⁰ =Dhɛ 'ö -kë =nɛ -yö -kë ö -zo -ta -a 'gü =dhia bhë, 'ö kwa Dëmɛ -Zlan -bha bɔmɛ do -yö -wo -a -ta yiö =zian', 'yö- pö -a -dhë: «Zozɛfu, bhi 'ü Davidö =suu'- 'gü 'në 'ka, kö =kun 'ö 'suö -yö ü -kë, Mali -sü ü bɔɔ 'ka =dhia, bhii 'gu 'ö- -gɔ bhë, -yö -ya -a -bha -Zuu 'slööslö -bha 'piigbeedhɛ =kwaaw'. ²¹ -Yö -dho 'në gɔɔn- do kpɔ, -bhöë 'tɔ 'kpɔ Yesu 'ka, bhii -yö -dho ö bha 'sɛgɔgümɛ -nu dha -an -bha =sɔɔn yaa -nu -gɔ.»

²² Pë -nu 'wo 'dhö bhë, -wo -kë 'dhö kö pë 'ö kwa Dëmɛ -Zlan -ya pö 'ö bɔ -a 'ka ö -wodhiölmɛ -nu -ta bhë -yaan

kë. Bhii -yö =bEEn' -sü 'ka =nEE: ²³ 'Nëdhezë do 'ö yaa gɔɔn-
-wun =tEi' dɔ =kun, -yö -dho 'gu sü, 'ö 'në gɔɔn- do kpɔ,
-wo -dho -a -dHE EmanuElö. ('Tɔ bhë -a -gEn tɔɔ «-Zlan
-yö kwa 'piö»).

²⁴ =DHE 'ö ZoZefu -yö -büö, -ya -kë =nE -kɔ 'ö kwa DëME
-Zlan -bha bɔME -ya pö -a 'ka -a -dhë bhë -a 'dhö; 'yö Mali
sü ö bha dhebɔ 'ka. ²⁵ 'KEE waa wɔ wo 'ko 'piö 'yö dhoë
'ö yöë yi 'ö Mali -yö 'në gɔɔn- bhë -a kpɔa -a -bha. 'Yö
ZoZefu -ya 'tɔ kpɔ Yesu 'ka.

2

'WunbhokoudɔME -nu 'wo go lan- =luu' =zian', -wo -nu
'yan -dɔ Yesu -bha =dhia

¹ Yesu -yö -bhɔ Zude -pö do 'wo- -dHE BetelEmë -a 'gü,
'töng 'ö Elɔdö -yö -kë -a 'ka -gludë 'ka bhë -a 'ka.

=DHE =ya kë 'dhö, 'wunbhokoudɔME -nu 'ö -an 'yan -yö
-kë 'susongga -nu 'piö bhë, -wo -go 'sEgɔ 'ö lan- =luu'-
=zian' -a 'ka, 'wo nu ZeluzalEmë. ² 'Wo mE -nu =dHEE' kpɔ
-a pö -sü 'ka =nEE: «'Në 'ö dho kë Zuifö -nu -bha -gludë 'ka
'yö bhɔ bhë, -yö më =E? 'Susongga 'ö- -zɔn =nE =ya bhɔ
bhë -yö -wo yi -ta 'ma, 'yi- yö yi -sE 'gü. -A -wun 'gü 'yi
nu kö 'yiën- -a gba bhë.»

³ =DHE 'wun bhë 'ö -gludë Elɔdö -ya ma, -a 'wun -ya
-kun, 'ö 'suö -yö -da -a 'gü. -Kɔ do bhë 'ö =kaa' ZeluzalEmë
-mE -nu 'töüdhö -gɔ 'pö. ⁴ 'Ö slabhomE -nu -gɔME -nu,
Zuifö -nu -bha tɔnggɔME -nu 'wo- -gɔ 'sE 'ö bhë -a 'gü,
'yö -an 'plE =dhɔɔ -kë wo 'ko =bhaa, 'yö -an =dHEE' kpɔ
-Zlan -bha -YamE bhɔ -dHE -wun 'ka. ⁵ 'Ö 'wo- pö -a -dhë:
«-Yö -dho bhɔ BetelEmë, Zude -sE 'gü. Bhii pë 'ö -Zlan
-wodhiölome -ya -ya -Zlan -bha 'sëedhe 'gü 'ö =nEE: ⁶ Ka
gia- 'pö, 'ka BetelEmë -mE -nu 'ka, 'ö 'ka Zude -sE 'gü, ka
-bha pödhE bhë 'yaa pödhE 'tee 'ka Zude -pö =vava -nu

ziën. Bhii -gludë do -yö -dho go ka ziën kö -yaan yö ma 'sɛgɔgümɛ -nu 'ka Izlaɛlɔ -mɛ -nu 'ka ka -dhë 'dhiö =nɛ -kɔ 'ö -tuë -maakëmɛ 'dhö yö -na -a 'ka ö bha -tuë -nu -dhë 'dhiö bhë -a 'dhö. »

⁷ =Dhɛ =ya kē 'dhö, 'ö Elɔdö -yö 'wunbhokoudɔmɛ -nu -dhɛ -dhɛ =taa, 'yö -an =dhɛɛ' kɔ kpinngdhö 'töng 'ö 'susongga -yö =woë' -an -ta bhë -a -wun 'ka kö -wa =blɛɛ' -ö -dhë. ⁸ 'Go mü 'yö -an bɔ Betelɛmë =woë' =nɛɛ: «-Ka 'dho 'ka 'në 'ö bhë 'ka- =mɛɛ' -së 'ka! =Ya kē =nɛ 'ka- yö, -ka nu 'ka- =blɛɛ' -n -dhë kö ma -de 'pö 'aan- 'dho -a gba =dhia.»

⁹⁻¹⁰ =Dhɛ -gludë -wo 'ö bhë =waa- ma, 'wo dho. -An -bha 'dho -sü 'ka, 'susongga do 'wo- yö wo -gɔ 'sɛ 'gü bhë, -wa yö 'zü. 'Susongga bhë -yö 'ta -sü -an 'dhiö 'ö 'wo dhoë 'dhö. =Dhɛ 'wo -lo 'kɔ 'ö Yesu 'blë -kë -a 'gü bhë -a 'trüün 'ka, 'ö 'susongga bhë 'ö =gbaannu. 'Ö -an =zuö' 'glu -yö -dhi 'sönggö -sönggö. ¹¹ 'Wo dho 'wo -da 'kɔ 'ö bhë -a 'gü, 'wo 'në 'blë bhë waa- ö dhe Mali 'wo -an yö, 'wo -lo wo kɔn 'gü, 'ö 'në 'blë bhë 'wo- gba. 'Go mü 'wo wo -bha =kwɛɛ- -nu 'dhi -po, 'wo yö gbaɔ -nu kē -a -dhë -sü 'gü: 'Sënnɔ -nu, pë 'bhaa 'ö waa- 'güö -pë 'tëë -sëëzë 'wo- dhɛ ansaan waa- pë 'yi 'tëë -sëëzë 'wo- dhɛ 'miilö bhë, 'wo -an nu -a -dhë.

¹² =Dhɛ =ya kē 'dhö, 'ö -Zlan -yö 'wunbhokoudɔmɛ -nu =kpaɔ yiö =zian' =nɛ kö =kun 'wo -yɛ wo 'zü 'wo dho Elɔdö 'piö, 'kɛɛ 'wo bɔ zian gbɛ 'ka 'wo dho wo =plöö.

Zozɛfu 'dhö, Mali waa- Yesu -an -bha =duë -sü 'wo dhoë Ezitö -sɛ 'gü

¹³ =Dhɛ 'ö 'wunbhokoudɔmɛ -nu =wa 'dho, 'ö -Zlan -bha bɔmɛ do -yö -wo Zozɛfu -ta yiö =zian', 'ö- pö -a -dhë: «-Bhö =luu'-, 'ü 'në bhë waa- ö dhe 'ü -an 'sü, 'ka =duë 'ka 'dho Ezitö -sɛ 'gü! -Ka 'to 'ma -yö 'dho -yö yöë yi 'a dho

-a pöë ü -dhë 'ü 'yε ü 'zü 'ü nu -a 'ka -a -bha! Bhii Elödö -dho 'në 'ö =nε -a =mεε' kö -yaan -a zë.»

¹⁴ 'Ö Zozεfu -yö =luu, 'yö 'në waa- ö dhe 'wo bhë -an sü g Beng, 'wo dho Ezitö -sε 'gü. ¹⁵ 'Wo to Ezitö 'ö dho 'ö yöë Elödö -bha ga -yi -bha. Pë -nu 'wo =nε -wo -kë kö pë 'ö kwa Dëmε -Zlan -ya =blεε 'ö bca ö -wodhiöloomε -nu -ta bhë -an 'dhiö -yaan -mɔ 'kuë =nεε: *A n Gbö -dhε*, 'yö go Ezitö -sε 'gü.

Elödö -bha 'në -nu zë -sü 'ö Zude -sε 'gü

¹⁶ =Dhε 'ö Elödö =yaa- dca =nε 'wunbhokoudömε -nu waa nu gbɔ, 'ö -naadhe =va -yö -da -a 'gü. 'Yö- pö ö bha 'dhasi -nu -dhë kö -wo 'në gɔɔn- =suu'- 'saadhö 'ö sü 'në 'blë -nu -bha 'ö yöë -an -mε 'ö -an -kwε dho yö -kwε =plε -bha, 'wo Betelεmë -dhε waa- -a -zütodhε -nu -bha, -wo -an 'plε zë. 'Ö tɔɔ kö -ya 'töng 'ö 'wunbhokoudömε -nu -wo 'susongga -wo -an -ta -yi =blεε -a 'ka -a -dhë bhë =yaa- -ya 'ko 'dhiö kë 'saadhö. ¹⁷ -Kɔ bhë -a 'ka, pë 'ö -Zlan -wodhiöloomε Zelemi -ya pö bhë, 'ö- 'dhiö -yö -mɔ 'kuë. ¹⁸ -Ya -pö: -Wo 'gbla -wo -nu ma -na Lama -pö 'gü, 'gbo -zuö -nu waa- -de =maamadhe =va -nu -an 'ka. *Lasεlö =nε 'ö 'gbo bɔ -na ö -bha 'në -nu -wun 'gü bhë; 'yaa- 'piö kö -wa -dhiaga bho, bhii 'ö tɔɔ -an 'gü =ya =siö'-.*

Zozεfu -nu -bha -yε 'zü -sü 'wo go Ezitö -sε 'gü

¹⁹ =Dhε 'ö Elödö 'gü =ya =siö'-, 'ö -Zlan -bha bɔmε do -yö -wo Zozεfu -ta yiö =zian' Ezitö -sε 'gü, ²⁰ 'yö- pö -a -dhë: «-Bhö =luu'-, 'ü 'në waa- ö dhe -an 'sü, 'ka 'yε ka 'zü 'ka 'dho Izlaεlö -sε 'gü, bhii mε -nu 'wo- 'piö -be kö 'në bhë -waan -a zë bhë 'waa -dhö gbɔ.»

²¹ 'Ö Zozεfu -yö =luu, 'ö 'në waa- ö dhe bhë 'yö -an sü, 'wo -yε wo 'zü 'wo nu Izlaεlö -sε 'gü. ²² 'Kεε =dhε 'ö Zozεfu =yaa- ma =nε, Akelaisö, 'ö -kë -gludë Elödö gbö 'ka bhë, =ya kë -gludë 'ka ö dë pin =taa Zude -sε 'gü, 'ö 'suö -ya

-kë -to Zude -sɛ 'gü =dhia. =Dhɛ 'ö -Zlan =yaa- =kpaɔ, 'yö dho Galile -sɛ 'gü =zian', ²³ 'yö -ya -a 'kwipö do 'wo- -dhɛ Nazalɛtë -a 'gü. -Yö -kë 'dhö kö pë 'ö -Zlan -wodhiöloomɛ -nu -wa pö, -a 'dhiö -yaan -mɔ 'kuë =nɛɛ: -Wo -dho -a -dhɛ Nazalɛtë mi.

3

Zan Batisö -bha -Zlan -wo pö -sü

(Maakö 1.1-8; Lukö 3.1-18; Zan 1.19-28)

¹ 'Töng 'ö 'dhö bhë -a 'ka, mɛ do 'wo- -dhɛ Zan Batisö -yö -nu 'yënnɔ =taa Zude -sɛ 'gü, 'ö yö 'wuntaɔsɛ =blɛɛ' -sü 'gü, ² 'ö- pö: «-Ka ka =kwaa' ka -bha =sɔɔn yaa -nu -zü, 'ka ka =zuö' =dhië' -Zlan 'piö, bhii -Zlan -bha -gludëdhɛ 'ö dhang- 'gü bhë, =ya yö =klöö'!» ³ Zan -yö -kë mɛ 'ö -Zlan -wodhiöloomɛ Ezai -yö 'wun 'ö -gban -a -bha 'ö- =blɛɛ -a pö -sü 'ka =nɛɛ: Gɔɔn- do -yö -dhoo bho -sü 'gü 'yënnɔ =taa =nɛɛ: -Ka kwa Dëmɛ -bha zian -gblooga -nu -pë kë, -wo dɔ kpengdhö -a 'ka!

⁴ Zan -da -bha -sɔ -yö -kë -yɔɔnmia kaa- 'wo- bɔ -a 'ka, 'ö -du kwi dɔ ö bha sɔ -ta, 'ö- -bhöpë -nu -wo -kë -kpaɔ waa- 'zɔ 'yɔn -nu -an 'ka.

⁵ Mɛ -nu 'saadhö 'wo -kë Zeluzalɛmë, 'wo -kë Zude -sɛ 'gü waa- mɛ -nu 'wo bɔ 'yiga 'wo- -dhɛ Zuudɛn -a 'piö =zian', -an 'plɛ -wo -nu -a 'piö mü, ⁶ 'ö 'wo wo -bha =sɔɔn yaa -wun -nu =blɛɛ mɛ -nu wö 'dhiö mü. 'Ö Zan -yö -an -bɔ yiö Zuudɛn =bhaa.

⁷ =Dhɛ 'ö Zan =yaa- yö =nɛ Falizi -mɛ -nu waa- Saduse -mɛ -nu -wo nu -na =va ö 'piö, kö -yaan -an -bha -go =sɔɔn yaa 'gü -bɔyiödhe kë, 'ö- pö -an -dhë: «Mɛ =suu'- yaazë -nu 'ka =nɛ =mɛɛ 'në -nu 'dhö =nɛ, dö 'yö- pö ka -dhë ka -dho dha -Zlan -bha -naazuödhe 'gbee- 'yö 'dhoë- nu bhë -a -gɔ -ɛ? ⁸ -Ka pë -nu kë kö -ya -zɔn =nɛ 'ka ka =zuö' =dhië'-'! ⁹ 'In kö =kun 'ka ka -zo ta -a pö -sü 'ka ka -de 'gü

=nεε: <Ablaamö =suu'- -mü yi 'ka>, bhii a- -blεε ka -dhë:
-Zlan -yö -mɔa kö -guö -nu 'wo =nε -yö -an kë Ablaamö
=suu'- -ta -nu 'ka! ¹⁰=Dua =ya -pë kë 'saadhö kö -yaan 'lü
-nu bho 'sεidhö. 'Lü 'saadhö 'ö yaa 'dho bha ö bhε -së 'ka,
-wo -dho -a =kaan'- 'wo- güö.»

¹¹ 'Ö Zan -ya pö 'zü: «Ma -zë a ka -bɔ yiö 'yi 'ka kö -yaan
-a -zɔn =nε 'ka ka =zuö' =dhië'-, 'kεε mε do -yö nu -na n
=zlöö, yö -zë -yö -dho ka pa -Zuu 'slööslö waa- 'siö 'ö mε
-kë 'slööslö -an 'ka. -A 'pii =yö 'gbee- 'ö -ziö -a 'ka n -ta. Yaa
n -ma 'kun kö 'a 'dho -a 'dhiö 'aan- -a -bha -sakpa bho -a
-gεn -bha. ¹² 'Dhaa- do -ya kwεε, pë -piö -pë 'ka kö -yaan
ö bha -mlü -piö, kö -a -gbo -yaan 'go -a ga -nu ziën. -Yö
-dho ö bha -mlüga -nu -lo ö -gɔ 'slëëdhö, 'ö -mlü -gbo -nu
-güö 'siö 'ö 'yaa =dhuu'- 'gbεεdhö -a 'gü.»

Yesu -bɔ yiö -sü

(Maakö 1.9-11; Lukö 3.21-22)

¹³ =Dhε =ya kë 'dhö, Yesu -yö -go Galile -sε 'gü, 'yö nu
'yiga 'wo- -dhε Zuudεn -a =bhaa, Zan 'piö kö -yaan ö bɔ
yiö. ¹⁴ 'Kεε Zan yaa 'we -a -bha, 'ö- pö -a -dhë: «Bhi 'pö,
'a dho bɔ yiö -sü yö ü kwεε =zian' bhë, 'yö 'ü nu ma -zë n
'piö kö 'a ü bɔ yiö =a?»

¹⁵ 'Yö Yesu -ya -pö -a -dhë: «-Bhö 'we -a -bha kö -yö -kë
=nε -kɔ bhë -a 'dhö =kun. Bhii -kɔ bhë =nε 'ö pë 'ö -Zlan
-ya pö 'kwa dho -a kaa.»

=Dhε =ya kë 'dhö, 'ö Zan -yö -we -a -bha, 'ö Yesu -bɔ yiö.
¹⁶ =Dhε 'ö =ya yën Yesu -bɔ yiö -sü -bha 'ö =luu' -na yiö, 'ö
dhang- 'dhi -yö -po 'ö -Zuu 'slööslö 'ö go -Zlan 'piö bhë 'ö-
yö kö -yö =yɔɔ' -na -a -ta; 'kεε -yö -kë -tönggö 'ka 'ö nu 'ö
-ya -a -ta 'dhö. ¹⁷ 'Ö -wo -wo do -yö go dhang- 'gü 'wo- ma
=nεε: «Mε 'ö =nε 'ö tɔɔ ma 'në 'ö- -dho -yö n -kë, yö =nε
'ö n -ma =zuögludhi -wun 'plε 'dhö -ya -sü 'ka -a 'gü.»

4

'Güdüandhe -bha -nu Yesu -ta -sü
(Maakö 1.12-13; Lukö 4.1-13)

¹ =DhE =ya kë 'dhö, -Zuu 'slööslö -yö yö Yesu -dhë 'dhiö, 'yö dho -a 'ka 'yënnng =taa, 'ö dü -ya -püö -sü 'gü dan.

² =DhE 'ö =ya ö -bEn 'to, -dhEkpaoyi 'gɔɔ- -yiisië waa-gbeng 'gɔɔ- -yiisië 'ka, 'ö din -ya kun.

³ 'Ö dü -yö =yɔɔn Yesu -bha, 'yö- pö -a -dhë: «'Ö =ya kë =nE -Zlan Gbö -mü ü 'ka, -bhö -a pö -guö -nu 'wo =nE -an -dhë -wo 'gla -bluu'- 'gü kö 'ü -an -bhö!»

⁴ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -a -gɔ =nE: «Pë 'ö =bEEn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëädhe 'gü -ya -pö: MEBheedhe 'ka 'dho -tosiadhe kë -bhöpë -de 'sloo -ta. 'KEE -yö -dho -mɔ -a -bha 'pö kö -yö -tosiadhe kë -wo 'saadhö 'ö 'go -na -Zlan 'dhiö bhë -a -ta. »

⁵ =DhE =ya kë 'dhö, 'ö dü -ya sü 'ö dho -a 'ka Zeluzalemë 'wo- -dhE pödhe 'slööslö bhë -a -bha, 'yö- -ya -Zlan -gba -a 'gü 'kɔ tuö. ⁶ 'Ö- pö -a -dhë: «'Ö =ya kë =nE -Zlan Gbö -mü ü 'ka, ü =kwaa'- ü -de -zü 'ü ü -de -zuö sia- -de! Bhii pë 'ö =bEEn' -sü 'ka -ya -pö: -Zlan -dho ö -bha bɔmE -nu bɔ, kö -wo wo -kɔ kpɔ ü -gɔ, -yö kë 'dhö kö =kun 'ö pë pin dho to ü -gEn -bha. »

⁷ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Pë 'ö =bEEn' -sü 'ka -ya -pö 'pö: Kö =kun 'ü ü DëmE ü -bha -Zlan 'gü dan! »

⁸ 'Ö dü -ya sü 'zü 'ö dho -a 'ka -tɔn do =gbiin tuö. 'Ö -gludëdhE -pö -nu 'wo 'kpongtaa zö waa- -an -bha 'tɔbhɔdhe -an -zɔn Yesu -dhë, ⁹ 'ö- pö -a -dhë: «=Ya kë =nE 'bha 'gblü n 'dhiö n gba -sü 'ka, pë -nu 'wo bhë 'töüdhö -a -dho -an 'plE nu ü -dhë.»

¹⁰ =DhE =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Dü, -bhö yö 'ma 'ü 'go n 'sɔɔ, bhii pë 'ö =bEEn' -sü 'ka -ya -pö: -Bhö ü DëmE, ü -bha -Zlan dosEn 'kpaan gba, 'ü yuö kë yö dosEn -a -dhë! »

¹¹ =DhE =ya kë 'dhö zlöö, 'ö dü -yö -kan -a -bha. 'Ö -Zlan -bha bɔmE -nu -wo nu -a 'piö, 'wo- gbaa pë 'ö- -wun -ya -kë -a 'ka.

Yesu -yö ö bha yuö zü -dɔ Galile -sE 'gü
(*Maakö 1.14-15; Lukö 4.14-15*)

¹² =DhE 'ö Yesu =yaa- ma =nE =wa Zan -da -kanso 'gü, 'ö dho Galile -sE 'gü. ¹³ Yaa 'to Nazaletë gbɔ, 'kEE -yö -dho 'ö -ya KapEenaomë, pödhe 'ö -ya -sü 'ka 'yipuë 'ö Galile 'sɔɔ, Zabilɔn waa- Nɛfutali -an -sE 'gü. ¹⁴ -Yö -kë 'dhö, kö -wo 'ö go -Zlan -wodhiölmE Ezai dhiö bhë kö -yaan -mɔ 'kuë =nEE: ¹⁵ Zabülönë -sEgümE waa- Nɛfutali -sEgümE 'wo 'yoo 'piö 'sE 'ö ZuudE =zlöö =zian' -a 'gü, mE -nu 'kaa Zuifö 'ka Galile -sE 'gü, a- -pö ka -dhë: ¹⁶ ME -nu 'wo wo -bha -tosiadhe kë -na -dhEtiidhe 'gü bhë, -wo -dho -dhepuudhe =va yö; 'ö mE -nu 'wo wo -bha -tosiadhe kë -na, -dhe 'ö ga =ya -dhe trö -a -dhe -bha bhë, -dhepuudhe -dho bhü mü.

¹⁷ =DhE =ya 'sü yi 'ö 'dhö bhë -a -bha, Yesu -yö -yö 'wuntaɔsë =blEE' -sü -bha 'ö- pö: «-Ka ka bo ka wɔ -kɔ yaa 'ka, 'ka ka =zuö' =dhië' -Zlan 'piö, bhii -Zlan -bha -gludëdhe 'ö dhang- 'gü bhë =ya yö =klöö'!»

Yesu -yö 'yiblükëmE -yiisië =dhɔɔ -kë
(*Maakö 1.16-20; Lukö 5.1-11*)

¹⁸ Yesu -yö -kë 'ta 'sü =dhia Galile 'yipuë 'kpong 'dhiö, 'yö -kpën dheglu 'nëgɔɔnzë =plE 'wo -kë 'yiblükëmE -nu 'ka -an -bha. ME =plE 'wo bhë 'wo tɔɔ Simɔ ('wo- -dhe PiEE) waa- ö dheglu Andre; -wo -kë 'yi -blü kë =dhia wo -bha 'kplö -zuö 'yipuë =bhaa -sü 'ka. ¹⁹ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Ka ziö n 'piö; a -dho ka kë 'kplö -zuö mE -nu -gɔ -mE 'ka!»

²⁰ -DhE do bhë 'wo to -a -bha, 'wo wo -bha 'kplö -nu to mü, 'wo -ziö -a 'piö.

²¹ =DhE 'ö =ya =yɔɔn 'dhiö 'dɛdɛ, 'yö -kpɛn dheglu 'nɛgɔɔnzɛ =plɛ 'bhaa 'ö 'wo -an -dhE Zakö waa- Zan 'wo -kɛ Zebede gbö -nu 'ka -an -bha. Waa- wo dɛ Zebede -nu -wo -kɛ wo -bha 'yitagɔ 'gü, wo -bha 'kplö -nu -yuö kɛ =dhia. 'Ö Yesu -yö -an =dhɔɔ -kɛ. ²² -DhE do bhɛ 'wo to -a -bha, 'wo wo -bha 'yitagɔ waa- wo dɛ -an to mü, 'wo -ziö Yesu 'piö.

²³ Yesu -yö -bɔ Galile -sɛ 'saadhö -a 'gü, -Zlan -wo -pö mɛ -nu -dhɛ -sü 'ka Zuifö -nu -bha -bhɔkuɛkɔ -nu 'gü. 'Ö 'wuntaɔsɛ 'ö -gban -Zlan -bha -gludɛdhɛ -bha 'yö- =blɛɛ. Kö mɛ -nu 'ö 'yua =suu'- 'oo =suu'- -yö -an -kɛ, waa- =niɔɔmɛ -nu -an -dhɛ bo -na. ²⁴ -A 'tɔ -yö -pɛn Sili -sɛ 'saadhö -ta. 'Ö mɛ -nu -wo nu mɛ -nu 'ö -an 'yɛnng 'dho bhɔ -na 'yua =suu'- 'oo =suu'- =kwa'a' -an 'ka; 'wo tɔɔ mɛ -nu 'ö 'puɛ- -yö -an kɛ -nu, 'tinngmɛ -nu, waa- mɛ -nu 'ö -zuu yaa 'dho -an 'piö -nu, -wo -kɛ -an ziɛn mü. 'Ö Yesu -yö -an -dhɛ bo. ²⁵ Mɛ -gbaa =va 'wo go Galile oo, pö- 'gɔɔ- do -sɛ oo, Zeluzalɛmɛ pö- oo, Zude waa- mɛ -nu 'wo 'sɛ 'pian 'ö Zuudɛn =zlöö =zian', -wo -kɛ -ziö -a 'piö =dhia.

5

Yesu -bha mɛ =daan' 'ö- wo -tɔn tuö

¹ =DhE mɛ -gbaa -nu 'wo =nɛ 'ö Yesu =ya -an yö, 'yö -an to -tɔn =gɛnngdhö, 'ö -da -tɔn bhɛ -a tuö, 'ö =yaannu. 'Yö- -bha =guɛ' -nu -wo dho -a 'piö mü. ² 'Ö Yesu -yö yö -Zlan -wo -blɛɛ -an -dhɛ -sü -bha -a pö -sü 'ka =nɛɛ:

³ «Mɛ -nu 'wo wo -de -wun -da sia- -Zlan 'dhiö, -an -bha =yö -sɛ, bhii 'ö tɔɔ -Zlan -bha -gludɛdhɛ 'ö dhang- -nu 'gü, -yö -an -bha 'ka.

⁴ Mɛ -nu 'ö 'wo 'gbo bɔ -na, -an -bha =yö -sɛ, bhii 'ö tɔɔ -Zlan -dho -an 'yɛnng =dhuɛ'-.

⁵ MƐ -nu 'wo 'lëälë, -an -bha =yö -së, bhii -Zlan -dho 'kpongtaadhƐ nu -an -dhë =nƐ -kɔ 'ö- 'tɔ go -a 'ka -an -dhë bhë -a 'dhö.

⁶ MƐ -nu 'ö -kë kpengdhö -sü -dho 'dhö -an kë -na bhë, -an -bha =yö -së, bhii 'ö tɔɔ -wo -dho -a yö =va.

⁷ MƐ -nu 'wo mƐ -nu 'yena yö -na, -an -bha =yö -së, bhii 'ö tɔɔ -Zlan -yö -dho -an 'yena yö 'pö.

⁸ MƐ -nu 'ö -an =zuöpiödhe 'dhö 'puu, -an -bha =yö -së, bhii 'ö tɔɔ -wo -dho -Zlan yö.

⁹ MƐ -nu 'wo -nëng 'kuë- kë -na mƐ -nu 'ka, -an -bha =yö -së, bhii 'ö tɔɔ -Zlan -dho -an -dhƐ ö bha 'në -nu.

¹⁰ MƐ -nu 'wo -an 'klo bhɔ -na -Zlan =dhɔɔbhaa kë -sü -wun 'gü, -an -bha =yö -së, 'ö tɔɔ -Zlan -bha -gludëdhƐ -yö -an -bha 'ka.

¹¹ =Ya kë =nƐ mƐ -nu =wa 'si -nu bho ka -gɔ, =wa ka 'klo -nu bhɔ 'iin =sua -nu kë ka -gɔ 'wun yaa -blɛɛ ka -gɔ -sü 'ka, ka -bha -kë n bha =guë' -nu 'ka -sü -wun 'gü, ka -bha =yö -së, ¹² ka =zuö' 'glu -yö dhi =va, bhii ka 'kian =va -yö -ya -sü 'ka dhang- -nu 'gü. -Kɔ bhë =nƐ 'ö -Zlan -wodhiölomƐ -nu 'wo -kë ka 'dhiö, 'wo -an 'klo bhɔa 'pö.»

*'Wun 'ö -gban kweezö waa- -dhƐpuudhe -an -bha
(Maakö 9.50; Lukö 14.34-35)*

¹³ 'Yö Yesu -ya pö 'zü: «'Kpongtaame -nu ziën, ka -kë =nƐ kweezö 'ö =ya kë pë -bha 'ö pë 'yaa bu bhë -a 'dhö. 'KƐƐ =ya kë =nƐ kweezö din 'yaa- -bha gbɔ, -wo -dho -a -kɔklë kö -a din -yaan kë -a -bha 'zü -dëüwo =e? Kö -a -kaa' -pë gbƐ 'yaa -dhö gbɔ, -a =zong' 'wo dho -a wo plaan zlöö, 'ö mƐ -nu -wo =taa -a -ta.

¹⁴ Ka 'ka tɔɔ 'kpongtaame -nu -bha -dhƐpuudhe. Kwa- =tɛi' dɔ =nƐ pödhe 'ö dɔ -sü 'ka -tɔn tuö 'yaa -bin. ¹⁵ 'Waa =labang dɔ kö -waan dɔ 'gbonggbo =löö. -Abi', -wa -dɔ =labang -dɔ -a -ta dhuö -pë -ta, 'ö -dhƐ -po mƐ -nu 'wo kɔɔ 'saadhö -an -ta. ¹⁶ -Kɔ bhë =nƐ 'ö ka -bha -dhƐpuudhe

dho bhü -a 'ka mE -nu 'dhiö. -Yö kē 'dhö, kö ka -bha 'wun -sē kē -sü 'ö bhē -waan -a yö, kö ka Dē -Zlan 'ö dhang- -nu 'gü bhē -waan -a 'tö kē =va.»

Mε =daan' -wo 'ö -gban Moizö -bha tōng -bha

¹⁷ 'Ö- pö -an -dhē 'zü: «Kö =kun 'ö -kē ka -zo 'piö =nE, a -nu kö tōng -nu 'ö Moizö -ya dö bhē 'aan- -a 'gü -siö'-, 'iin mE =daan' -wo 'ö -Zlan -wodhiölomE -nu -wa nu kwa -dhē bhē kö 'aan- -an 'gü =siö'-, 'kEE a -nu kö 'aan- -an 'dhiö -mō 'kuē. ¹⁸ Bhii a- -blEE ka -dhē giagia 'ka, -a kē =yiē' kö dhang- waa- 'sE -waan ziö, tōng -nu 'saadhö 'wo =nE -a do =bEE' -pin 'iin -a pē 'tee do -yö 'ka 'dho go ö pin =taa, 'ö dhö to 'dhö 'ö yöē pē -nu 'plE 'dhiötöyi -bha. ¹⁹ -A -wun 'gü, tōng -nu 'wo =nE, 'kö -kē -a 'teezē 'ka, mE 'ö yaa- =bhlē -ya 'iin 'ö- pö mE -nu -dhē -wa kē =nE -kö bhē -a 'dhö, -yö -dho kē mE 'teezē 'ka, -Zlan -bha -gludēdhE 'gü dhang- -nu 'gü. 'KEE mE 'ö 'dhoē- tōng -nu 'wo =nE -an =bhlē -ya, kö -yaan mE -nu -daan -a 'ka, kö -waan -a kē =nE -kö bhē -a 'dhö, -yö -dho kē mE =va 'ka -Zlan -bha -gludēdhE 'gü dhang- -nu 'gü. ²⁰ A- -pö ka -dhē =nEE: -Zlan -bha -gludēdhE 'ö dhang- 'gü bhē, ka -dho -da -a 'gü, 'kEE kö ka -bha -kē kpengdhö -sü bhē =ya ziö Zuifö -nu -bha tōnggōmE -nu waa- Falizi -mE -nu -bha -ta.»

Mε =daan' -wo 'ö -gban -naazuēdhe kē -sü -bha

²¹ 'Yö- pö 'zü: «Pē 'ö -Zlan -ya pö ka 'bhema -nu -dhē 'ö tōö =nEE: Kö =kun 'ü mE zē; mE 'oo mE 'ö 'dhoē- mE zē, -wo -dho -a 'ka zakanmE 'dhiö 'ö ka gia- 'ka- ma. ²² 'KEE ma -zē, a- -pö ka -dhē =nEE: Mε 'oo mE 'ö 'dhoē- -da -naazuēdhe 'gü ö dheglu -mE buēndhö, -wo -dho dho -a 'ka 'ö za -yö dö -a -bha. Mε 'ö -yaa- pö ö dheglu -mE -dhē: «Laka!» (=Waa- pö 'dhö kö -wa -pö: Wü -mü ü 'ka), -wo -dho -a 'ka zakanmE =va 'dhiö, 'iin mE 'ö 'dhoē- pö ö

dheglu -dhë: <Some -mü ü 'ka>, kö pë 'ö- -ma kun 'ö tɔɔ -a 'klo -yaan bhɔ =glöötiaandhö 'siö 'gü.

²³ 'Ö =ya kë =nɛ 'bha nu gbaapë -nu 'ka -Zlan wö 'dhiö, -a -bha slabhodhe -bha, 'ö ü -zo =ya -büö =nɛ 'wun 'bhaa -yö ü dheglumɛ -zuëë ü buëndhö, ²⁴ -bhö ü -bha gbaapë -nu bhë, -an 'to slabhodhe 'dhiö mü 'ü 'dho =kun 'ü =zuögludhi -da kaa- ü dheglu -mɛ bhë ka ziën, kö 'üen- nu ü bha gbaapë -nu bhë -a 'ka -Zlan wö 'dhiö.

²⁵ 'Ö =ya kë =nɛ mɛ =ya 'wun -ya ü -bha, 'ö 'ka 'dho -na zadɔdhe -bha 'wun bhë -a =blɛɛ' -dhia, -bhö -a kédhe =mɛɛ' -kö ka -wo -yö -mɔ 'kuë 'dhiö zian -gbloo 'piö, kö =kun 'ö dho ü dɔ zakanmɛ -nu kwɛɛ, kö zakanmɛ -nu -de 'pö -waan ü -dɔ 'dhasi -nu kwɛɛ, kö -waan ü -zuö -kanso 'gü. ²⁶ A- -pö ü -dhë 'wun gia- 'ka: Ü 'ka 'dho go mü 'gbɛɛdhö, -a 'ke ü 'ka mɛ 'ö 'dhö bhë -a -bha pë 'ö ü -bha bhë -a -yöë piën- nu -a -dhë.»

Mɛ =daan' -wo 'ö -gban dhe 'ö gwaan 'iin gɔɔn- 'ö dhe 'dhoë- -gɔ -an -bha =sɔɔn kë -sü -bha

²⁷ 'Ö Yesu -ya pö: «'Ka- ma 'saadhö =nɛ -Zlan -wo -ya pö: Kö =kun 'ö 'ka -da dhe 'piö 'iin 'ka -da ka 'bha dhe -bha gɔɔn- 'piö, ²⁸ 'kɛɛ ma -zë a- pö ka -dhë =nɛɛ: Mɛ 'oo mɛ 'ö 'dhoë- dhebo -ga ö buën- -a -dho -yaan -a kë kö =ya -da -a 'piö ö =zuö' 'gü 'saadhö. ²⁹ 'Ö =ya kë =nɛ ü =kwɛɛ- 'gü 'yanga 'ö- -kë ü -püö =sɔɔn yaa 'gü, kö -bhö -a bho mü 'ü- =zong' ü 'ka =gbiin! =Yö -së kö ü bun -dhe 'bhaa -yö 'go ü -bha 'yö =zië' ü bun -bha -to 'dhö -sü 'wo ü =zong' =glöötiaandhö 'siö 'gü -a -ta. ³⁰ 'Ö =ya kë =nɛ ü =kwɛɛ- 'gü -kɔ =nɛ 'ö ü -püö =sɔɔn yaa 'gü, kö -bhö -a 'klu 'kan 'ü- =zong' ü 'ka =gbiin! Bhii =yö -së ü -bha 'ka kö ü -gbiö do 'iin ü -gɛn do -yö 'kan ü -bha, 'ö =zië' ü bun -to 'dhö -sü 'ü dhoë =glöötiaandhö 'siö 'gü bhë -a -ta.»

ME =daan' -wo 'ö -gban dhe -bho 'blü -sü -bha
(Matiö 19.9; Maakö 10.11-12; Lukö 16.18)

³¹ 'Ö Yesu -ya pö 'zü -a pö -sü 'ka -nεε: «ME 'ö 'dhoë- ö bha dhebo bho 'blü, -yö -dho -a -bho 'blü 'sëedhe kpa -a -bha. ³² 'Kεε ma -zë, a- -pö ka -dhë -nεε: ME 'oo me 'ö 'dhoë- ö bha dhebo kë, 'ö yaa 'to ö -wo -ta, =ya 'dho gɔɔn-gbe 'piö kö -a gɔɔn- zii bhë yö -nε 'ö- -kë 'ö dhebo bhë 'ö -kë =sɔɔnkëdhe 'ka. 'Go mü 'pö, me 'ö 'dhoë- ö -kɔ kpɔ dhe 'ö 'dhö bhë -a -gɔ kö -yaan -a 'sü 'pö, kö -dadhepiöme -mü -a 'ka.»

ME =daan' -wo 'ö -gban -wo -bhö -sü -bha

³³ 'Yö- pö 'zü: «Pë 'ö 'ka- ma, 'ö- =blεε kwa 'bhema -nu -dhë 'ö tɔɔ: Kö =kun 'ü ü -wo -bhö =sua 'ka, 'go mü 'zü: Kö =kun 'ü -wo -bhö =sua 'ka; 'kεε pë 'ü dho -a kë 'ö tɔɔ 'wun 'ü ü -wo -bhö -a -wun 'ka kwa Dëme wö 'dhiö bhë, -bhö -a kë! ³⁴ 'Kεε ma -zë, a- -pö ka -dhë: Kö =kun 'ka ka -wo -bhö 'gbεεdhö! Kö =kun 'ka ka -wo -bhö dhang- 'gü -dhe 'tɔ 'ka! Bhii 'ö tɔɔ -Zlan -bha 'gɔ -gbloo -mü -a 'ka. ³⁵ 'iin 'ka -wo -bhö sia- -dhe 'tɔ 'ka bhii 'ö tɔɔ yö -nε 'ö -Zlan -gɛn -lo -a -ta -pë 'ka. 'iin kö 'ka -wo -bhö Zeluzalemë -dhe 'tɔ 'ka, bhii 'ö tɔɔ -yö -gludë =va -bha pödhe 'ka. ³⁶ Kö =kun 'ka ka -wo -bhö ka -gɔ 'tɔ 'ka, bhii 'ö tɔɔ ü -kɔ 'ka 'dho -mɔ -a -bha kö 'ü ü -bha wun ga do kë ü -de -dhë 'puu 'iin tii. ³⁷ 'Kεε a- -blεε ka -dhë: Ka -bha -ii- -yö kë -ii- 'ka, 'iin ka -bha -abi' -yö kë -abi' 'ka. =Ya 'go mü, pë -nu 'ö me -nu 'dho -a pö -na -a 'piö zlöö bhë -yö -go dü 'piö.»

ME =daan' -wo 'ö -gban -de -gbo bho -sü -bha
(Lukö 6.29-30)

³⁸ 'Ö Yesu -ya pö 'zü: «Pë 'ö 'ka- ma 'zü 'ö tɔɔ -nεε: ME 'ö =ya ö 'bhamε 'yan wü, -wa -bha 'wü 'pö 'iin me 'ö =ya ö 'bhamε 'sɔn ga 'yε, -wa -bha 'yε 'pö. ³⁹ 'Kεε ma -zë a- -pö ka -dhë: Kö =kun 'ka ka -de -gbo bho me 'ö 'wun yaa

-kë ka 'ka bhë -a -ta! 'Ö =ya kë =nε mε =ya ü =kwεε- 'gü 'to
 -ma, -bhö ü =kwaa- 'gü -bha -zɔn -a -dhë -ya -a -ma 'pö!
⁴⁰ 'Ö =ya kë =nε mε =ya kë -dhö =ya 'dho ü 'ka zakanmε
 'dhiö kö -yaan ü bha sɔ 'në 'kun ü -gɔ, -bhö sɔ 'në 'ö 'dhö
 waa- ü bha gblang -a 'plε 'to -a -gɔ! ⁴¹ 'Ö =ya kë =nε mε
 'ö -wogbiindhε 'dhö -a -gɔ, -a mε do =yaa- pö ü -dhë 'ü
 =kwεε- 'gbiin- bun 'ü 'ta 'sü -a 'ka 'kilong do 'piö, -bhö -a
 bun 'ü 'dho -a 'ka 'kilong =plε -naa -bha! ⁴² Mε =ya pë -dhe
 ü -gɔ, -bhö -a nu -a -dhë! 'Go mü, mε =ya pë 'sënnε -dhe
 ü -gɔ, kö =kun 'ü -kɔ -a -dhë -a -ta!»

Mε =daan' -wo 'ö -gban -a -dho -kë ö yaagümε 'ka -sü
 -bha

(Lukö 6.27-28, 32-36)

⁴³ 'Yö- pö 'zü: «Pë 'ö 'ka- ma 'zü 'ö tɔɔ =nεε: Ü -dho
 -a -dho kë ü -ya 'yɔɔ 'ka, 'ü ü yaagümε -san zë, ⁴⁴ 'kεε
 ma -zë, a- -pö ka -dhë: -Kaa -dho kë ka yaagümε 'ka, ['ka
 'dhuë- 'kpɔ mε -nu 'wo 'kpöü -ya ka -bha -an -bha! -Ka
 pë -së kë mε -nu 'wo ka -san zë -na -an -dhë! 'Go mü 'ka
 =bhεa' mε -nu ['wo 'wun yaa kë -na 'ö] 'wo ka 'klo bhɔ
 -na -an -wun 'gü! ⁴⁵ -Yö kë 'dhö kö 'kaan- kë ka Dë 'ö -ya
 -sü 'ka dhang- -nu 'gü bhë -a gbö -nu 'ka. Bhii 'ö tɔɔ -yö
 ö bha lan- -bhü 'pö -së 'ka, 'wunyaakëmε -nu -ta =nε -kɔ
 'ö- bhü -a 'ka mε këwunsëözë -nu -ta -a 'dhö. 'Yö ö bha
 dha -nu ban mε -nu 'wo 'wun -kë yaa -an -ta =nε -kɔ 'ö-
 ban mε -nu 'wo 'wun -së -kë -an -ta bhë -a 'dhö 'pö.

⁴⁶ 'Ö =ya kë =nε 'ka- -dho kë mε -nu 'wo- -dho -kë ka
 'ka bhë -an 'ka, -Zlan -dho ka 'kian nu -kɔklë =ε? -A mε
 'kö bhë, mε këwun yaazë 'wo =nε 'nii- =sɔnnε! 'kun -mε
 -nu 'dhö bhë, wo -de 'pö, -wa -kë =nε -kɔ gia- bhë -a 'dhö.
⁴⁷ 'Ö =ya kë =nε 'ka -mεε kë ka dhegluzë -nu 'sloo 'ka, kö pë
 'gblüünzë 'pö 'ka- -kë bhë =a? Mε -nu 'ö 'waa -Zlan -bha
 mε -nu 'ka, wo gia- -wa -kë 'dhö 'pö! ⁴⁸ =Dhe 'ö 'dhö =nε,

-ka 'wun -nu yö 'ko 'dhiö kpengdhö =nE -kɔ 'ö ka Dë 'ö -ya -sü 'ka dhang- -nu 'gü bhë 'ö- kë -na -a 'ka bhë -a 'dhö.»

6

Mε =daan' -wo 'ö -gban gbaɔ -kë 'yenamε -nu -dhë -sü -bha

¹ 'Ö Yesu -ya pö 'zü: «-Ka ka -zo kë ka -de 'piö ka ka -bha -Zlan gba -kɔ -nu -wun 'gü, kö =kun 'ö dho kë mE -nu 'yaan 'kun -sü 'ka! =Ya kë =nE 'ka- kë mE -nu 'yaan 'kun -sü 'ka, ka 'ka 'dho ka 'kian gbE yö, ka Dë 'ö -ya -sü 'ka dhang- -nu 'gü bhë -a 'piö.

² =Ya kë =nE 'bha 'wëüga nu 'yenamε -dhë, kö =kun 'ü- -kë 'ö mE 'yan 'yö -da -a 'gü =nE -kɔ 'ö mE 'yan -ta -pë kë -mE -nu 'dhoë- kë -na -a 'ka -bhɔkuëkɔ -nu 'gü, 'iin -kpinngga 'piö -dhE -nu -bha bhë -a 'dhö! -Wa -kë 'dhö kö mE -nu -waan wo 'tɔ -blü. A- -blEε ka -dhë 'wun gia- 'ka: Wo -zë =wa wo 'kian yö 'saadhö. ³ 'KεE bhi -zë, ü 'dhoë- 'wëüga nu 'yenamε -dhë, -bhöë kë kö =kun 'ö ü 'bhamε -de 'ö ü 'sɔɔ, 'ö- 'wun dɔ! ⁴ -Yö kë 'dhö kö gbaɔ 'ü- -kë bhë -yö 'to -bin -sü 'gü, kö ü Dë 'ö pë -nu 'ü- kë -na -bin -sü 'gü 'ö -an yö bhë kö -yaan ü 'kian nu.»

Mε =daan' -wo 'ö -gban =bhεa' -kɔ -bha

(Lukö 11.2-4)

⁵ 'Yö- pö 'zü: «Ka =bhεa' -na kö =kun 'ka- -kë =nE mE -nu 'yan -ta -pë kë -mE -nu 'dhö; =wa -dhö -kë -dɔ -gEan -sü, 'wo =bhεa Zuifö -nu -bha -bhɔkuëkɔ 'gü, 'iin -kpinngga 'to 'dhiö -dhE -nu -bha -a 'ka kö mE -nu 'yan -yaan -da wo 'gü -an 'dhö. A- -blEε ka -dhë 'wun gia- 'ka: Wo -zë =wa wo 'kian yö 'saadhö. ⁶ 'KεE bhi -zë, ü 'dhoë- =bhεa'-, -bhö -da ü -gɔ kɔɔ 'ü 'kwEε ta ü -blü 'ü =bhεa' -! =Ya kë 'dhö ü Dë (-Zlan) 'yö ü 'piö -bin -sü 'gü bhë, 'ö pë -nu 'ü- kë -na 'dhö 'ö- yö bhë, -yö -dho ü 'kian nu.

⁷ Ka 'dhoë- =bhεa'-, kö =kun 'ka 'dhi -wo -yaan =plëözë =blεε =nε mε -nu 'ö 'waa -Zlan dɔ -an -bha =bhεa' -kɔ 'dhö! -Yö -an -zo 'piö =nε, mε =ya 'wun =blεε'- =va, yö =nε 'ö -Zlan -yö 'ö 'to -kë -a -wo -bha, 'ö- -bha =bhεa' -wo -daa -kë. ⁸ -Abi', kö =kun 'ka- -kë =nε -an 'dhö! 'Ö tɔɔ kö -a -de kaa pë -dhε ka Dë -gɔ =kun, pë 'ö ka -bha -wun -yö yö -a -bha, kö =yaa- dɔ 'saadhö.

⁹ =Bhεa' -kɔ 'ö 'ka dho =bhεa -a 'ka 'ö =nεε:

Yi Dë, bhi 'ü -ya -sü 'ka dhang- -nu 'gü, ü 'tɔ 'slööslö bhë -a =bhlë -yö kë -dhö -dhε 'saadhö 'gü.

¹⁰ Ü bha 'tɔbhɔdhe -yö nu. Ü =dhɔɔbhaa -yö kë 'kpongtaa =nε -kɔ 'ö- 'ka dhang- 'gü bhë -a 'dhö.

¹¹ -Bhöpë 'ö -mɔ yi =tian' =dεε, -bhö -a nu yi -dhë!

¹² -Bhö ziö yi -bha 'wun =zaa' -sü -nu -ta =nε -kɔ 'ö 'yi -ziö -a 'ka mε -nu -bha 'wun =zaa' -sü -nu -ta 'pö bhë -a 'dhö!

¹³ Kö =kun 'ü -kan yi -bha 'güdandhe -zian -ta, 'kεε -bhö yi bho këpëyaamε -bha 'piigbeedhe =kwaa'-. [Bhii bhi =nε 'ö -gludëdhε, 'piigbeedhe waa- 'tɔbhɔdhe 'dhö ü -gɔ =toëpö 'ka. AMεn.]

¹⁴ =Ya kë =nε mε -nu -bha 'wun =zaa' -sü -nu 'wo- -kë ka 'ka bhë 'ka ziö -a -ta, ka Dë 'ö dhang- 'gü, -yö -dho ziö ka -bha 'wun =zaa' -sü -nu -ta 'pö. ¹⁵ 'Kεε =ya kë =nε kaa ziö mε -nu -bha 'wun =zaa' -sü -nu -ta, ka Dë -de 'pö yaa 'dho ziö ka -bha =zaa' -sü -nu -ta.»

Mε =daan' -wo 'ö -gban -bεn 'to -kɔ -bha

¹⁶ 'Yö- pö 'zü: «=Ya kë =nε ka ka -bεn 'to -na, kö =kun 'ka ka wöödhε -kë 'güüzë =nε mε 'yan -ta -pë kë -mε -nu 'dhö! 'Ö 'wo wo wö -siö kö mε 'plε -waan dɔa =nε -wo wo -bεn 'to -sü 'gü. A- -blεε ka -dhë 'wun gia- 'ka: Wo -zë =wa wo 'kian yö 'saadhö. ¹⁷ 'Kεε bhi -zë, ü ü -bεn 'to -na, -bhö ü wöödhε 'zlu, 'ü ü -bha wun -nu -piö -së 'ka! ¹⁸ -Yö kë 'dhö kö =kun 'ö mε -nu dho -a =tεi' dɔ =nε ü ü -bεn 'to

-sü 'gü. Ü Dē dosɛn 'ö -bin -sü 'ka ü 'piö mü bhē, yō =nɛ 'ö dho -a dɔ. =Ya kē 'dhö pē -nu 'ü- kē -na -bin -sü 'gü bhē, yō 'ö- dɔ bhē yō =nɛ 'ö dho ü 'kian nu.»

Mɛ =daan' -wo 'ö -gban =bhɔɔpē -nu 'wo dhang- 'gü -an -bha

(Lukö 12.33-34)

¹⁹ 'Yö- pö: «Kö =kun 'ö ka -bha =bhɔɔpē -nu 'kpuɛkpɔdhɛ -yö -kē 'kpongtaa zö, bhii 'kpongtaadhɛ 'ö =nɛ 'ö tɔɔ -dhɛ 'ö 'lɔɔn -nu waa- 'kaɔ 'wo pē 'gü =siö -a -bha, 'ö =kwaanmɛ -nu -wo 'kɔ kpong wü, 'wo =kwaan -a -bha bhē -a -bha! ²⁰ 'Kɛɛ -ka ka -bha =bhɔɔpē -nu 'kpuɛ- 'kpɔ dhang- 'gü, -dhɛ 'ö 'lɔɔn -nu waa- 'kaɔ 'waa pē 'gü =siö'- -a -bha, 'ö =kwaanmɛ -nu wo 'ka 'dho 'kɔ kpong wü -waan pē =kwaan -a -bha! ²¹ Bhii -dhɛ 'ö ü bha =bhɔɔpē -nu 'dhö -a -bha, yō =nɛ 'ö ü =zuö' 'dhö -a -bha 'pö!»

Bun -bha -dhɛpuudhɛ

(Lukö 11.34-36)

²² 'Yö- pö 'zü: «'Yanga -yö -kē =nɛ bun -bha -dhɛpuudhɛ 'dhö. -Potaasü =ya kē 'yanga -gɔ, 'ö ü bun 'gü -dhɛ 'plɛ -yö -kē 'puu. ²³ 'Kɛɛ =ya kē =nɛ ü 'yanga =ya kē yaa, kö ü bun 'plɛ 'dho -sü -mü -dhɛtiidhɛ 'gü. 'Ö =ya kē =nɛ pē 'ö dho ü gbaa -dhɛpuudhɛ 'ka, -yö -dhɛtiidhɛ 'gü, kö -dhɛtiidhɛ 'ö bhē -yö -dho trö =gbaɔnsü.»

Mɛ =daan' -wo 'ö -gban -Zlan waa- 'wëüga -to -an mɛ do 'piö -sü -bha

(Lukö 16.13)

²⁴ 'Yö- pö 'zü: «Mɛ gbɛ yaa 'dho -mɔ -a -bha kö -yaan yuö kē -gɔmɛ =plɛ 'piö. -Yö -dho -a mɛ do -san zē, 'ö -mɛ do -dhɔ -kē. -Yö -dho kpa mɛ do -bha, 'ö -kan mɛ do -bha. -A -wun 'gü, ka 'ka 'dho -mɔ -a -bha kö 'kaan- yuö kē -Zlan waa- 'wëüga -an -dhē 'ko =yiē'.»

ME =daan' -wo 'ö -gban -zo -yö -Zlan -bha -sü -bha
(Lukö 12.22-31)

²⁵ «=DhE 'ö 'pö, a- -pö ka -dhë: Kö =kun 'ka do pä 'ka dho -a -bhö waa- pä -nu 'ö 'ka dho -a mü kö 'kaan- -tosiadhe kë -a -ta, 'iin so -nu 'ö 'ka dho -a -da ka -bha -an -wun =zönnng' -ta! -Tosiadhe kë -sü -wun -yö 'gbee- 'ö =zië' -bhöpë -ta, 'ö bun -wun 'dhö 'gbee- 'ö =zië' so -wun -ta, 'wun gia- 'yaa -mü -a?

²⁶ -Ma -nu 'wo ziö -na dhang- 'gü =nE, -ka -an -ga! 'Waa pä gbe ta, -an -ko këpä -nu gbe 'yaa 'dhö, 'iin -bhöpë -nu 'wo dho -a -lo wo -bha 'slëedhE -nu -bha 'yaa 'dhö. 'KEE ka Dë 'ö -ya -sü 'ka dhang- 'gü, -yö -bhöpë -nu -an -dhë. =DhE -kë 'dhö =nE, ka -wun 'yaa 'gbee- yaa =zië' -ma -nu 'wo bhë -an -ta -a? ²⁷ Dö -mü ka ziën 'ö- -bha -zotadhe 'gü 'ö dho -dhekpaoyi 'bhaa -da ö -bha -tosiadhe yi -ta -E?

²⁸ 'Ö bhii =dhE =ya kë 'dhö =nE, -më 'ö -kë 'yö 'ka -ya so 'ö 'ka dho -a kë ka -bha, -a -wun =zönnng' -ta -i? =Blëë' 'bin -nu 'wo kë -na =bhlöö- =nE, -ka -an -ga bhë 'dhE! 'Waa yuö gbe kë, 'iin 'waa so gbe bo. ²⁹ -Yö 'dhö, a- =blEë' -na ka -dhë =nE -gludë Salomö -de gia-, -a -bha 'tobhödhe 'gü, =bhööpë =va 'ö -kë -a -gö bhë -a 'ka, so 'ö dho kë -së =nE =blëë' 'bin -nu 'wo bhë -an do 'dhö yaa kë -a -gö do.

³⁰ -Zlan 'ö so -së -da -na =blëë' 'bin -nu 'wo =dEë =bhlöödhE -nu -bha, 'ö =dhia' 'piö 'wo dho -an kan kö wo -an güö -an -bha bhë, -a -ko 'pö yaa 'dho -mö -a -bha kö (ka 'ö ka -wun 'dhö -a -gö 'gbee- bhë) -yaan so nu ka -dhë bhë =a? Ka -yö bhë =a, kë ka -bha -zoyösü -yö -ya wo 'tee bhë yö -mü.

³¹ =DhE -kë 'dhö, kö =kun 'ka -ya ka -de -wun =zönnng' -ta -a pö -sü 'ka =nEë: <-Më -nu 'yi dho -a -bhö -e? -Më 'yi dho -a mü -i? 'iin -më -nu 'yi dho -a kë yi bun -bha -E?> ³² ME -nu 'ö 'waa -Zlan do wo =nE 'ö pä -nu 'wo 'dhö bhë 'wo- =mEë -kplawo. 'KEE ka Dë 'ö -ya -sü 'ka dhang- 'gü bhë -ya -tEi' -dö =nE ka -bha -wun -yö -yö -an -bha. ³³ -Ka -Zlan -bha

-gludëdhe waa- -tosiadhe 'ö kpengdhö -an =mεε' 'dhiö -blεεzë, kö pë -nu 'wo to, -Zlan gia- -yaan -an nu ka -dhë, -a -ta 'kpɔ 'ka. ³⁴ -A -wun 'gü, kö =kun 'ka -ya -dhe 'ö dho kpaɔ =dhia' -a -wun =zɔnng' -ta! 'Ö tɔɔ -dhekpaoyi 'saadhö 'ö -dhö, -a -bha -zo -ta -a 'gü -wun -yö -dhö do do 'ka. -Dhe do 'ö =kpaɔ -na bhë -a -bha -sëëbhodhe -yö -mɔ -a 'ka.»

7

'Wun ö -gban za -dɔ mε -bha -sü -bha
(Lukö 6.37-38, 41-42)

¹ 'Yö- pö -an -dhë 'zü: «Kö =kun 'ka za dɔ mε gbe -bha! -Yö kë 'dhö, kö =kun 'ö -Zlan dho za -lo ka tuö. ² Bhii -Zlan -dho za -lo ka tuö =nε -kɔ 'ö 'ka za dɔ -a 'ka mε -nu 'wo to -an -bha -a 'dhö. 'Ka za dɔ mε -bha 'gbee- 'ka, -Zlan -dho za -lo ka tuö 'pö 'gbee- 'ka. ³ -Më 'ö -kë 'ö 'lü -gba =va 'yö -sɔ ü 'yënnghö bhë 'ö 'bhaa- yö, 'ö- pë 'ö dho ü dheglu 'yënnghö bhë, 'yö 'ü -dhe -ga -a 'piö e? ⁴ Ü -dho -a pö ü dheglu -dhë -kɔklë: <Dɔ, 'a pë 'ö bhë 'a- bho ü 'yënnghö!>, 'kεε kö ü -bha 'lü -gba =va -yö ü 'yënnghö 'sa? ⁵ Mε 'yaan- 'kun -mε, -bhö ü -bha 'lü -gba bho ü 'yënnghö poo =e, kö 'üën- -dhe yö -së 'ka, 'üën- ü dheglu -bha bho -a 'yënnghö 'pö! ⁶ Kö =kun 'ö pë 'ö 'slööslö 'ka- nu gbɛn- -nu -dhë! -Yö kë 'dhö, kö =kun 'wo dho =dhië' ka 'piö -waan ka 'gü =siö'- . Kö =kun 'ka ka -bha -zɔɔ -nu 'ö -an =bhlë 'dhö =va, -an -zuö -bhotii -nu 'dhiö! 'Yö 'wo =taa' -a -ta dhuö.»

Mε =daan' -wo 'ö -gban pë -dhe -sü, pë =mεε' -sü waa- 'kwεε -ta -ma -sü -an -bha
(Lukö 11.9-13)

⁷ 'Yö- pö 'zü: «'Ka pë -dhe, ka -dho -a yö! 'Ka pë =mεε'-, ka -dho -a yö! 'Ka 'kwεε -ta -ma, -wo -dho -a po ka -gɔ!
⁸ Bhii mε 'oo mε 'ö pë -dhe, -ya yö, 'ö mε 'ö pë =mεε 'ö-

yö, 'ö 'wo 'kwεε -po mε 'ö 'kwεε -ta -ma -a -gɔ. ⁹ Mε 'bhaa -yö -dhö ka ziën zö, 'ö- -bha 'në =ya =bluu' - dhε -a -gɔ, 'ö -guö kpö nu -a -dhë -a? ¹⁰ 'Iin 'ö dhö =mεε 'në sü 'ö- nu -a -dhë kö =ya 'yuö- -dhε -a -gɔ -e? ¹¹ =Dhε mε 'ö 'ka mε -nu këwunyaazë -nu 'ka, 'ka dɔ pë -sεεbɔ -nu ka -bha 'në -nu -dhë -dhε -dɔ bhë, kö -sama 'sama, -më 'ö -kë ka Dë 'ö dhang- 'gü, 'yaa 'dho pë -sεεbɔ -nu nu mε 'wo- -dhε -a -gɔ -an -dhë -ε? ¹² Pë 'ka- 'piö kö mε -nu -wa kë ka -dhë bhë, -kaa kë -an -dhë 'pö! Bhii pë 'ö Moizö -bha tɔng waa- -Zlan -wodhiöloomε -nu -bha 'sëédhε -wa -zɔn -a 'ka yö -mü.»

Mε =daan' -wo 'ö -gban 'kɔdhi 'sɔɔsɔ -bha

(Lukö 13.24)

¹³ 'Yö- pö 'zü: «-Da 'kɔdhi 'gbεa -bha -sü 'ka- -ga -na bhë, =yö 'pëepë 'dhö; 'kεε yö =nε 'ö tɔɔ zian -gblooga 'gbεa 'ö dho mε 'bhee- 'ka 'gü =siö' -zian 'piö; yö =nε 'ö mēdhεvadhε dhö -a -zian -ta bhë. =Dhε 'ö 'dhö =nε, -ka -da 'kɔdhi 'sɔɔsɔ -bha =zian'! ¹⁴ 'Kεε 'kɔdhi 'sɔɔsɔ bhë, yö =nε 'ö tɔɔ 'kɔdhi 'ö- -da mü -sü 'dhö 'gbεe- 'ka. Yö =nε 'ö tɔɔ zian -gblooga 'ö dho =toëpö -kēdhösü -zian 'piö, 'ö mε -nu 'wo- -ta, 'wo 'tee.»

Mε =daan' -wo 'ö -gban 'lü waa- ö bhε -an -bha

(Lukö 6.43-44)

¹⁵ 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «-Ka ka -de kë 'slë 'ka -Zlan -wodhiöloomε -nu =suazë -gɔ! 'Bhla kwi =nε 'wo- -da wo -bha 'ö 'ka -an -ga, 'wo -kë 'bhla 'ka ka -dhë bhë, 'kεε a- -pö ka -dhë: =N 'n; wo -zë, =laa' -mü -an 'ka 'dhε! ¹⁶ Ka -dho -an dɔ -an këpë -nu -bha. 'Waa lεzεn -kpa bho 'kpa dan -kpɔɔ 'gü, 'iin 'waa figö bhε bho dhetii 'ginng 'gü. ¹⁷ 'Lü 'ö 'lü -së 'ka, -yö -bha ö bhε -së 'ka, 'ö 'lü mε 'ö- yaa 'ka, 'yö bha ö bhε yaa -nu 'ka 'pö. ¹⁸ 'Lü 'ö 'lü -së 'ka, 'yaa bha ö bhε yaa -nu 'ka; 'ö 'lü 'ö 'lü yaa 'ka, 'yaa bha 'pö ö bhε -së -nu 'ka. ¹⁹ 'Lü 'oo 'lü 'ö yaa bha ö bhε -së -nu 'ka,

-a 'kan =nE 'wo dho -a wo -waan -a -zuö siöö. ²⁰ -Kɔ do bhë -a 'ka, ka dho -Zlan -wodhiöloomE =suazë -nu dɔ -a 'ka -an këyuö -nu -bha.»

(Lukö 13.25-27)

²¹ 'Yö- pö: «Yaa kë =nE mE -nu 'ö 'wo dho -a pö <N DëmE, n DëmE> 'töüdhö bhë =nE 'ö 'wo dho -da -Zlan -bha -gludëdhE 'gü dhang- 'gü; 'kEE dosE n mE 'ö 'dhoë- n Dë 'ö -ya -sü 'ka dhang- -nu 'gü, pë 'ö- 'piö 'ö- kë. ²² -Zlan -bha zakanyi 'ka, mēdhēvadhe -wo -dho -a pö n -dhë =nEE: <N DëmE, n DëmE, yi -Zlan 'dhi -wo -pö ü 'tɔ 'gü, yi -zuu yaa -nu -kë mE -nu 'gü ü 'tɔ 'gü, 'ö 'yi -dhidhaa =plëzë -nu -kë ü 'tɔ 'gü>. ²³ 'KEE a -dho -a pö -an -dhë 'sönggö -sönggö: <N 'ka ka dɔ 'gbEEdhō, ka 'ö ka -bha -yö -kë 'wun yaa kë -sü 'ka -kplawo bhë, -ka =yɔɔn 'ma, 'ka 'go n 'sɔɔ!> »

'Kɔ dɔ -dhE =plE

(Lukö 6.47-49)

²⁴ 'Yö- pö 'zü: «'Ö mE 'oo mE 'ö ö 'to to 'wun -nu 'ka 'go -na -a ma =dhia =nE -a -bha, 'ö- kun -a 'kun -kɔ gia- 'ka, -yö -dho bhɔ mE do 'wun -bho 'kou dɔ -sü -zë, 'ö ö -bha 'kɔ dɔ -guö -ta -a -bha. ²⁵ 'Ö dha -yö ban, 'ö 'yiga -nu -wo pa, 'ö 'tëë -yö -ziö 'gbee- 'ka 'kɔ bhë -a -bha, 'kEE yaa -lo, bhii 'ö tɔɔ -a -gE n -yö -gban -sü 'ka -guö -ta. ²⁶ 'KEE mE 'oo mE 'ö 'wun 'ka 'go -na -a ma =dhia =nE, =yaa- ma 'ö yaa- 'kun -a 'kun -kɔ -së 'ka, -yö -dho bhɔ mE do 'ö 'yaa 'wun -bho 'kou dɔ 'ö ö -bha 'kɔ dɔ 'yënn g'gü -a -bha. ²⁷ 'Yö dha -nu -wo -ban, 'ö 'yiga -nu -wo pa, 'ö 'tëë -nu -wo -ziö 'gbee- 'ka 'kɔ bhë -a -bha, 'yö -lo. 'Ö 'kɔ 'ö 'dhö bhë, 'ö -siö' 'töüdhö.»

Yesu -bha -wogbiindhE

²⁸ =DhE 'ö Yesu =ya yën 'wun -nu 'wo =nE -an =blEE'- -sü -bha, mE gbung -nu 'wo -kë mü bhë, 'tetundhe =va -yö -da -an 'gü, -a -bha mE =daan' -kɔ =suu'- bhë -a -wun 'gü.

²⁹Bhii 'ö tɔɔ yaa kë =nɛ Zuifö -nu -bha tɔnggɔmɛ -nu -bha mɛ =daan' -kɔ 'dhö, 'kɛɛ -yö mɛ -nu -daan -wogbiindhɛ 'ka.

8

Yesu -bha =wee =yuamɛ do -dhɛ bo -kɔ

(Maakö 1.40-45; Lukö 5.12-16)

¹ =Dhɛ Yesu =ya 'go -tɔn tuö, mɛ -gbaa =va -wo -ziö -a 'piö. ² 'Ö =wee =yuamɛ do -yö =yɔɔn -a -bha, 'ö -lo ö kpɔn 'gü -a 'dhiö 'ö- pö -a -dhɛ: «N -Gɔmɛ, 'ö =ya kë =nɛ =ya dhi ü -dhɛ, -bhö n -dhɛ bo!»

³ 'Ö Yesu -yö ö -kɔ pa -a 'ka, 'ö- pö: «-Yö -dhi n -dhɛ; ü -dhɛ -yö bo!»

-Dhɛ do bhɛ 'wo to -a -bha, 'ö- -bha =wee =yua' -yö go -a -bha, 'ö- bun -kë 'slööslö.

⁴ =Dhɛ =ya kë 'dhö, Yesu -ya -pö -a -dhɛ: «-Bhö ü 'to 'to -së 'ka, 'wun 'ö bhɛ kö =kun 'ü- =blɛɛ mɛ gbɛ -dhɛ! -Bhö 'dho 'ü ü -de -zɔn -Zlan -bha slabhomɛ -dhɛ, -kɔ 'ü- 'ka zlöö bhɛ -a -zɔn -sü 'ka! 'Go mü, 'ü sla- bho =nɛ -kɔ 'ö Moizö -ya -zɔn -a 'ka -a 'dhö, kö -yaan -zɔn mɛ 'plɛ -dhɛ =nɛ ü -dhɛ =ya bo!»

Yesu -bha Wlɔmë -mɛ -nu -bha 'dhasi -gɔmɛ -bha yuökemɛ -dhɛ bo -kɔ

(Lukö 7.1-10)

⁵ Yesu -yö -kë -da =dhia Kapɛɛnaɔmë plöö, 'ö Wlɔmë 'dhasi =këng' do -gɔmɛ do -yö -yɔɔn -a -bha, -a -dhɛ -a -gɔ -sü 'ka kö -yö nu ö -dhɛ, ⁶ 'Ö- pö: «N -Gɔmɛ, n bha yuökemɛ -yö wɔ -sü 'ka kɔɔ, 'tinng =yua' =yaa- 'kun, 'ö- 'yënnng 'dhö bhɔ -na =gbaɔnsü.»

⁷ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhɛ: «A -dho -lo ü -gɔ kɔɔ kö 'a- 'dhɛ bo.»

⁸ 'Kɛɛ 'dhasi =këng' do =kɔɔnmɛ 'ö bhɛ -ya -pö -a -dhɛ: «N -Gɔmɛ, yaa n -ma 'kun kö 'ü -da n -gɔ kɔɔ, 'kɛɛ -bhö

ü -wo dosεn 'kpaan pö, ma yuökεmε bhē -a -dhε -dho bo.
⁹ Ma gia-, n =kɔɔnmε -nu -wo -dhö, 'ö 'a 'dhasi 'bhaa -nu
 =kɔɔn 'pö. =Ya kē =nε 'ma- pö mε do -dhē -yö 'dho, 'yö
 dho n -wo 'ka; 'ö 'ma- pö -a 'bhaa -dhē -yö nu, 'ö nu n -wo
 'ka, 'ö 'ma- pö ma yuökεmε -dhē: <-Bhö pē 'ö =nε -a kē!>
 'Ö- kē n -wo 'ka.»

¹⁰ =Dhε 'ö Yesu =yaa- -wo 'ö bhē -a ma, 'ö- ga -kpε 'ka,
 'yö- pö mε -nu 'wo -kē -a 'piö bhē -an -dhē: «A- pö ka
 -dhē 'wun gia- 'ka, -zoyösü =suu'- 'ö =nε, n 'ka- yö Izlaelö
 -sε 'gü do. ¹¹ A- pö ka -dhē =nεε: Mεdhεvadhε -wo -dho
 go lan- bhɔ =zian', 'wo go lan- -püö =zian', 'ö 'wo -yadhε sü
 Ablaamö 'dhö, Izaakö 'dhö, 'ö Zakɔbö 'dhö -an 'piö -Zlan
 -bha -gludēdhε 'gü dhang- -nu 'gü, 'wo pē -nu -bhö wo 'ko
 =bhaa. ¹² 'Kεε mε -nu 'wo dho kē -Zlan -bha -gludēdhε
 -pö -bha 'ka -bezē, 'ö waa kē -a 'ka gbɔ bhē, -wo -dho -an
 -zuö plaan -dhεtiidhε 'gü, 'ö -dhε bhē -a 'gü 'wo 'gbo -nu
 bɔ, 'wo wo 'sɔn -nu -bhö -a -bha.»

¹³ =Dhε =ya kē 'dhö, 'ö Yesu -ya pö 'dhasi =kēng' do
 =kɔɔnmε bhē -a -dhē: «-Bhö 'dho ü -gɔ kɔɔ, -yö -dho
 kē ü -dhē =nε -kɔ 'ü ü -zo yöē bhē -a 'dhö!»

'Ö 'dhasi =kēng' do =kɔɔnmε 'ö bhē 'ö- -bha yuökεmε
 -dhε -yö bo 'töng gia- bhē -a 'ka.

Yesu -bha 'yuamε =plēzē -dhε bo -kɔ

(Maakö 1.29-34; Lukö 4.38-41)

¹⁴ Yesu -yö -dho Piεε -gɔ kɔɔ; 'yö Piεε =da yö kö -yö
 =waannu =süē', 'ö tɔɔ 'gii- -kɔ -yö -kē -a kwi =löö. ¹⁵ 'Ö
 Yesu -yö pa -a -kɔ 'ka, 'ö to mü 'ö- -bha 'yua -yö bo 'ö =luu
 'ö yö -bhöpē -kē -an -dhē -sü -bha.

¹⁶ =Dhε 'ö 'yinia -dhε =ya dɔ, 'ö mε -nu -wo nu, mε
 'ö -zuu yaa -yö -kē -an 'gü =plēzē 'ka bhē -an 'ka Yesu
 'piö. 'Yö -zuu yaa -nu 'wo bhē, Yesu -yö -an -kē mε -nu
 'wo bhē -an 'gü ö -wo 'ka; 'ö 'yuamε -nu 'wo -kē mü
 'töüdhö, 'yö -an 'plε -dhε bo. ¹⁷ -Ya -kē 'dhö, kö pē 'ö

-Zlan -wodhiöloomε Ezai -ya =blεε bhë, -a 'dhiö -yaan -mɔ 'kuë. -Ya -pö: -Yö yi 'tɔ -siö -dhε -nu -bho yi -bha, 'ö yi -bha 'yua -nu bho yi 'gü.

Mε 'wo- 'piö kö -wo ziö Yesu 'piö

(Lukö 9.57-62)

¹⁸ =Dhε 'ö Yesu -yö mε gbung -nu 'wo -kë -a -zü bhë -an yö, 'yö- pö ö -bha =guë' -nu -dhë kö -wo bɔ 'yi 'kpong gbε 'dhiö =zian'. ¹⁹ =Dhε 'ö =ya kë 'dhö, 'ö Zuifö -nu -bha tɔnggɔmε do -yö =yɔɔn -a -bha 'ö- pö -a -dhë: «N -Gɔmε, -dhε 'saadhö 'ü dhö dho -a -bha, a -dho ziö ü 'piö.»

²⁰ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -a -gɔ 'ö- pö: «Diɔng -nu -wɔ -a 'gü -du -yö -dhö, 'ö -ma -nu -wɔ -a 'gü -kɔ 'dhö -dhö, 'kεε -dhε 'ö dho kë ma Mεgbö n wɔ -dhε 'ka, kö 'aan -n 'tεε pa -a -bha 'yaa -dhö.»

²¹ 'Ö- -bha =guë' -nu mε do -ya pö -a -dhë: «N -Gɔmε, -bhö 'we -a -bha 'dhiö n -gɔ, kö 'a 'dho n dë -bin =dhia. 'Ma 'go mü kö 'a nu 'a ziö ü 'piö.»

²² 'Ö Yesu -ya -daa -kë -a -gɔ 'ö- pö: «-Bhö ziö n 'piö 'ü ü =kwaa' game -nu -zü, -wo wo 'ko -bin 'sa!»

Yesu -bha 'buu -dho sia- -kɔ

(Maakö 4.35-41; Lukö 8.22-25)

²³ =Dhε -kë 'dhö, Yesu -yö -da 'yitagɔ do 'gü, 'ö- -bha =guë' -nu -wo -ziö -a 'piö. ²⁴ 'Kan 'wo- wo wo -ta =nε, 'ö 'buu 'gbee- -yö yö ziö -sü 'gü, 'yipuë =va bhë -a -ta kö 'yi -yö -ma -na 'yitagɔ bhë -a -bha 'gbee- 'ka, kö 'yi kpö -nu -wo =luu' -na -dhε 'saadhö 'gü, kö 'yi -yö -lo -na 'yitagɔ 'ö bhë -a 'gü. Yesu 'pö, -yö -kë yi zë -dhiadhö. ²⁵ 'Ö- -bha =guë' -nu -wo =yɔɔn -a -bha, 'wo pa -a -bha, 'wo- pö -a -dhë: «Yi Dëmε, -bhö kwa dha, kwa 'dhoë- ga!»

²⁶ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Më 'ö -kë 'ka -suö =duö 'dhö e? Kë 'ö ka -bha -zo -yö -Zlan -bha -sü -ya wo 'tee bhë, -yö ya =dhεε!»

=Dhε =ya kē 'dhö, 'yö =luu 'yö 'wun =blεε 'gbee- 'ka 'buu waa- 'yi kpö -nu =va bhë -an 'ka, 'ö -dhε -ga diin =va -yö -kë -dhö.

²⁷ 'Ö 'tetundhe -yö -da -an 'plε 'gü, 'ö 'wo- pö: «ME =suu'- -mlë 'ö =nε 'ö 'buu -nu, 'yi kpö -nu -de gia-, -wo 'wun ma -a -ta =nεε =ε?»

Yesu -bha gɔɔn- -nu =plε 'ö -zuu yaa -nu -wo -kë -an 'gü -an -dhε bo -kɔ

(Maakö 5.1-20; Lukö 8.26-39)

²⁸ =Dhε 'ö Yesu =ya -lo Galile 'yipuë bhë -a zlöö, Gadaleni -sε 'gü =zian', 'ö gɔɔn- -nu =plε -wo -go blɔɔn- =taa =zian', 'wo nu -a -gɔ zian-. ME =plε 'wo bhë -zuu yaa -nu -wo -kë -an 'gü; 'ö- -wun 'gü -wo -kë -suö -an -dhë =dhia zian bhë -a -ta; -dhε 'to -na zlöö, kö bɔ -dhɔ 'yaa mε gbε kē -na zian -gblooga 'ö bhë -a 'ka gbɔ; ²⁹ 'wo yö =gbla 'gbla -sü 'gü 'wo- pö: «-Më 'ü 'dhoë- kē yi 'ka bhë =ε, -Zlan Gbö, ü -nu zö kö 'üen- yi 'klo bhɔ -a 'töng 'yö dho kaa bhë -a 'dhiö a?»

³⁰ -Bhɔtii -gbaa =va -wo -kë wo -bha -bhöpë =mεε' =dhia -an 'ka =gbiin 'dεdε 'ka. ³¹ =Dhε -ya -kë 'dhö, 'ö -zuu yaa -nu 'wo bhë -wo =bhεa Yesu -dhë 'wo- pö: «=Ya kē =nε ü -dho yi kē, kö -bhö yi bɔ -bhɔtii -nu 'wo =nε -an 'gü!»

³² 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Ka 'dho!» 'Ö -zuu yaa -nu -wo go gɔɔn- -nu =plε 'wo bhë -an 'gü, 'wo dho -bhɔtii -nu 'wo bhë -an 'gü. 'Ö to mü, -bhɔtii -nu 'wo bhë 'ö -an -blazë, -wo =yɔɔ goo -bha, 'ö 'wo nu 'wo -püö 'yipuë bhë -a -bhaa 'töüdhö, 'ö -an 'plε 'gü -yö -siö yiö.

³³ 'Ö gɔɔn- -nu 'wo -kë -bhɔtii -maakëmε -nu 'ka bhë, 'wo =duë 'wo dho plöö, 'ö pë -nu 'wo kē 'saadhö waa- 'wun 'ö -gban gɔɔn- -nu =plε 'ö -zuu yaa -nu -wo -kë -an 'gü -be -a -bha bhë, 'wo- =blεε mε -nu -dhë. ³⁴ =Dhε =ya kē 'dhö, 'ö mε -nu 'töüdhö 'wo go pö- bhë -a 'gü, 'wo yö plaan, 'wo

dho Yesu -gɔ zian-. =Dhɛ 'ö 'wo- yö, 'wo =bheɛa -a -dhë kö -yaan 'go wo -bha 'sɛgɔ bhë -a -ta.

9

Yesu -bha 'tinngmɛ do -dhɛ bo -kɔ

(Maakö 2.1-12; Lukö 5.17-26)

¹ Yesu -yö -da 'yitagɔ 'gü, 'yö 'yipüë =va bhë 'yö- kan 'zü, 'yö nu ö -gɔ plöö. ² 'Ö mɛ -nu -wo nu 'tinngmɛ do 'ö -kë wɔ -sü 'ka =sɛɛ' -ta -a 'ka -a =dhia. =Dhɛ 'ö Yesu =ya gɔɔn- -nu 'wo bhë -an -bha -zo -yö ö -bha -sü yö, 'yö- pö 'tinngmɛ bhë -a -dhë: «Ma 'në, ü 'gü dɔ ü -de -gɔ 'gbee-, 'ma ziö ü bha =sɔɔn yaa -nu -ta!»

³ =N 'n, =dhɛ -kë 'dhö, 'ö Zuifö -nu -bha tɔnggɔmɛ -nu mɛ 'bhaa -nu -wo yö -a pö -sü 'gü wo =zuö' 'piö =nɛɛ: «'Ö, gɔɔn- bhë =ya =daɔn pö -Zlan -dhë.»

⁴ Yesu -yö -an -bha -zo -ta -a 'gü -wun -dɔ. =Dhɛ -kë 'dhö, 'yö- pö -an -dhë: «-Më -kë 'ö -zotadhe yaa =suu'- -nu 'wo =nɛ 'wo -kë ka 'gü i? ⁵ -A pö -sü <ü bha =sɔɔn yaa -nu -wun =ya yën> 'pö 'pëëpë, 'iin -a pö -sü <-bhö -luu'- 'ü 'ta 'sü> bhë yö 'pö 'ö 'pëëpë e? ⁶ 'Kɛɛ a- 'piö kö 'ka- dɔa =nɛ, -kɔ -mɔ 'wuën- -sü -yö ma, Mɛgbö, n -gɔ 'kpongtaa zö kö 'a ziö mɛ -nu -bha =sɔɔn yaa -nu -ta.»

=Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö- pö 'tinngmɛ bhë -a -dhë: «-Bhö =luu'- 'ü ü -bha =sɛɛ' 'sü 'ü 'dho ü -gɔ kɔɔ!» ⁷ 'Ö gɔɔn- 'ö bhë 'ö -luu, ('ö ö -bha =sɛɛ' sü,) 'ö dho ö -gɔ kɔɔ.

⁸ =Dhɛ 'ö mɛ gbung -nu 'wo -kë mü =wa pë -nu 'wo =nɛ -an yö, 'suö -yö -da -an 'gü, 'wo yö -Zlan 'tɔ -blü -sü -bha, -kɔ -mɔ 'wun -bha -sü =suu'- 'ö- nu mɛ 'bhee- -nu -dhë 'dhö bhë -a -wun 'gü.

Yesu -bha Matiö =dhɔɔ kë -kɔ

(Maakö 2.13-17; Lukö 5.27-32)

⁹ Yesu -yö -go -dhε bhë -a -bha. 'Ö- -bha ziö -sü 'ka, kö =ya ö 'bhle 'tee =yɔɔn 'dhiö, -yö -kpën gɔɔn- do 'wo- -dhε Matiö -a -bha kö -yö -ya -sü 'ka 'nii- =sɔɔng' -bho -a 'gü -kɔ 'gü, 'yö- pö -a -dhë: «-Bhö ziö n 'piö!» 'ö Matiö -yö =luu 'yö -ziö -a 'piö.

¹⁰ Yesu waa- ö -bha =guë' -nu -wo -kë pë -bhö -sü 'gü Matiö -gɔ kɔɔ. 'Nii- =sɔɔng' 'kun -mε -nu =plëzë waa- mε -nu 'ö -an 'tɔ 'gü =ya =siö' -an këpë yaa -nu -wun 'gü, -wo -kë -an 'piö mü pë -bhö =dhia 'pö.

¹¹ =Dhε 'ö Falizi -mε -nu -wo 'wun 'ö bhë -a yö, 'yö 'wo- pö Yesu -bha =guë' -nu -dhë: «-Më 'ö -kë 'ö ka -gɔmε waa- 'nii- =sɔɔng' 'kun -mε -nu waa- mε -nu 'ö -an 'tɔ 'gü =ya =siö' -an këpë yaa -nu -wun 'gü, 'wo pë -bhö -na wo 'ko =bhaa bhë =ε?»

¹² Yesu -yö -an -wo -ma; 'yö- pö -an -dhë: «Mε -nu 'ö 'yua 'yaa -an -bha bhë, -an -bha -wun 'yaa =dhɔngtrɔ -bha; 'kεε mε -nu 'ö 'yua 'dho -an -bha =nε 'wo nu =dhɔngtrɔ 'piö. ¹³ -Wo kpö 'në 'bhaa -yö -ya -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhε 'gü. -Ka 'dho 'ka- pö, 'ka ka -zo 'ta -a -gɛn -wun 'gü kö 'kaan- -a dɔ. -Wo bhë -ya pö: Mε 'yena yö -sü 'ö tɔɔ pë 'ö- -dho -yö n -kë. 'Kεε 'maa slapë -nu 'piö. » 'Ö Yesu -ya pö 'zü: «Bhii n 'ka nu mε -nu 'wo kpengdhö -an -dhε =dhia, 'kεε mε -nu 'ö 'wo =sɔɔnyaamε -nu 'ka =zian' 'yö 'a nu -an -dhε.»

'Wun 'ö -gban -bɛn 'to -sü -bha -a =blεε' - 'ö Yesu -ya wo (Maakö 2.18-22; Lukö 5.33-39)

¹⁴ Zan Batisö -bha =guë' -nu -wo -yɔɔn Yesu -bha, 'wo- =dhεε' kpö -a pö -sü 'ka =nεε: «-Më 'ö -kë 'ö yië- Falizi -mε -nu 'yi yi -bɛn to -kplawo, 'ö ü -bha =guë' -nu 'waa- kë =nε -kɔ bhë -a 'dhö 'pö e?»

¹⁵ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «Mε -nu 'wo -an =dhɔɔ -kë, dhe 'sü 'wlaan- -ta, -an wö 'ka 'dho -siö kö dhe 'sü -gɔɔn -yö =tun -an 'piö. 'Kεε 'töng -dho nu kö -waan

dhe 'sü -gɔɔn 'sü -an -gɔ; 'töng 'ö 'dhö bhë 'wo dho wo -bɛn to -a 'ka.

¹⁶ ME gbɛ 'yaa sɔ 'klu -dëü =nëng sɔ 'klu zii -bha -yaan -an -wɔ. =Ya kë 'dhö, sɔ 'klu -dëüzé -yö -dho dho 'kou, 'ö ziizé -gan, 'ö 'blé -dhɛ -yö -kë 'zü =va. ¹⁷ 'Go mü 'zü, yɔ 'ö 'vuu dho -da -na, 'waa- yö 'pö =puu' zii 'gü. =Ya kë 'dhö 'puu bhë -yö -wü, 'ö yɔ -yö 'daawo. 'Ö kö pë 'plɛ 'gü =ya =siö'-. Pë 'wo- -kë 'ö tɔɔ yɔ -dëü yö 'wo- wo =puu' -dëü 'gü, 'ö -an 'plɛ -wo to -së 'ka.»

Zuifö -nu =kɔɔnmɛ 'dhu do waa- dheɔ 'yö pa Yesu -bha sɔ 'ka

(*Maakö 5.21-43; Lukö 8.40-56*)

¹⁸ Yesu -yö -to 'wun -blɛɛ -an -dhë -sü 'gü, 'ö Zuifö -nu =kɔɔnmɛ do -yö -nu 'yö -lo ö kpɔn 'gü Yesu 'dhiö, 'ö- pö -a -dhë: «N 'dhu 'gü =ya =siö' 'piöklöözé =nɛ, 'kɛɛ -bhö nu 'ü ü -kɔ kpa -a -ta kö -yö -büö.»

¹⁹ Yesu -yö =luu 'ö waa- ö bha =guë' -nu 'wo -ziö -a 'piö.

²⁰ Dheɔ do 'ö fɛi yën =yua' -yö -kë -a 'yënnɔ bhɔ =dhia -kwɛ 'gɔɔ- do ö ga =plɛ 'piö bhë -yö -yɔɔn Yesu -bha, -bɔ -a =zlöö -sü 'ka, 'yö pa -a -bha sɔ 'to 'dhiö 'ka. ²¹ Bhii -ya -pö ö -de 'gü =nɛɛ: «'Ma n 'gü dɔ 'gbee- =sia 'ma 'pa -a -bha sɔ 'to 'dhiö 'kpaan -de 'ka, n -dhɛ dho bo.»

²² Yesu -yö -dhië ö -zü, 'ö- yö, 'ö- pö -a -dhë: «Ü 'gü dɔ 'gbee-, n 'dhu! Ü -bha -zo yö -sü =ya ü -dhɛ bo.»

'Ö -dhɛ do bhë -a 'gü 'ö- -dhɛ -yö bo.

²³ Yesu -yö -lo Zuifö -nu =kɔɔnmɛ do bhë -a -gɔ kɔɔ. =Dhɛ 'ö =ya -kpën 'truupiömɛ -nu waa- mɛ -nu gbung 'wo -kë 'gbo bɔ =dhia wo -de =maa 'ma -sü 'ka bhë -an -bha, ²⁴ 'yö- pö -an -dhë: «-Ka 'go zö 'ka yö plaan, bhii 'nëdhezé bhë yaa ga, yi 'ö- zé -na bhë.»

'Ö 'wo yö wo -wo -lo -a 'ka -sü 'gü. ²⁵ =Dhɛ =waa- pö mɛ gbung 'ö bhë -an -dhë -wo 'dho plaan, 'ö =wa yö plaan, 'ö

Yesu -yö -da kɔɔ mü, 'yö -ya 'nëdhezë 'ö bhë -a -kɔ -bha; 'ö =dhɛ =ya -büö, 'ö =luu. ²⁶ 'Ö 'wun bhë 'ö- -taɔ -yö -pɛn 'sɛgɔ 'pian 'ö bhë -a -ta.

Yesu -bha 'yënnngtiimɛ =plɛ -dhɛ bo -kɔ

²⁷ Yesu -yö -go -dhɛ bhë -a 'gü. -Yö -kë bo =dhia -dhɛ 'bhaa -bha, 'ö 'yënnngtiimɛ =plɛ -wo yö -ziö -a 'piö -sü -bha =gblaa 'gbla -sü 'ka =nɛɛ: «-Bhö yi 'yena yö e, Davidö gbö!»

²⁸ =Dhɛ 'ö Yesu =ya -lo kɔɔ, 'ö 'yënnngtiimɛ =plɛ 'wo bhë 'wo =yɔɔn -a -bha 'zü; 'ö Yesu -yö -an =dhɛɛ' kɔɔ 'ö- pö: «Ka- -dhɛ 'wun gia- =nɛ, a -mɔ -a -bha kö 'aan- ka -dhɛ bo =a?»

'Ö 'wo- -daa -kë -a -gɔ 'wo- pö: «=Ii dhö, yi ü -wun -dhɛ 'wun gia-, yi -Gɔmɛ.»

²⁹ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -yö ö -kɔ yö -an wö -bha -a pö -sü 'ka =nɛɛ: «Kö -yö kë ka -dhë =nɛ -kɔ 'ö 'ka ka -zo yöë n -ma bhë -a 'dhö!»

³⁰ 'Ö -an 'yan -yö -dhɛ yö. 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë, -gbaɔn -a -ta dhuö -sü 'ka =nɛɛ: «-Ka ka 'to 'to -së 'ka, 'wun 'ö =nɛ kö =kun 'ka- =blɛɛ mɛ gbɛ -dhë!»

³¹ 'Kɛɛ -wo -dho, 'ö 'wo Yesu -wun =blɛɛ 'sɛgɔ 'pian 'ö zian bhë -a 'ka bhë -a -ta, -dhɛ 'saadhö 'gü.

Yesu -bha 'tuunmɛ do -dhɛ bo -kɔ

³² Yesu -yö -kë 'dho =dhia, 'ö 'wo nu gɔɔn- do 'ö 'tuunmɛ 'ka -a =dhia; pë -kë 'ö -kë 'dhö bhë 'ö tɔɔ -zuu yaa -yö -kë -a 'gü. ³³ =Dhɛ -zuu yaa bhë 'ö Yesu =yaa- kë, =ya 'go -a 'gü, 'ö 'tuunmɛ bhë 'yö yö 'wun =blɛɛ' -sü -bha. 'Tetundhe -yö -da mɛ -gbaa =va 'wo -kë mü bhë -an 'gü, 'ö 'wo- pö: «Kwaa pë 'ö =suu' - 'dhö =nɛ -a yö Izlaelö -sɛ =nɛ -a 'gü do!»

³⁴ 'Kɛɛ Falizi -mɛ -nu -zë -wa -pö: «-Zuu yaa -nu -gɔmɛ =nɛ 'ö -kɔ -mɔ 'wun -bha -sü nu Yesu -dhë, 'yö -zuu yaa -nu 'wo bhë 'yö -an kë -na -a 'ka bhë.»

Yesu -bha mE -gbaa -nu 'yena yö -sü

³⁵ Yesu -yö -bɔ 'kwi -pö -nu waa- pödhe -nu 'gü, 'yö mE -nu -daan Zuifö -nu -bha -bhɔkuëkɔ -nu 'gü, 'wuntaɔsë 'ö -gban -Zlan -bha -gludëdhe -wun -bha -a =blEɛ' -sü 'ka, kö -yö 'yuamE 'saadhö waa- 'tɔsiömE -nu -an -dhe bo -na. ³⁶ 'Ö mE -gbaa -nu 'wo -kë -a 'piö bhë, -an 'yena =va -yö -da -a 'gü, bhii 'ö tɔɔ -an 'gü =ya ga. 'Go mü =faan' 'yaa -an 'gü gbɔ, 'ö =wa kë =nE 'bhla -nu 'ö -an -maakëmE 'yaa 'dhö 'ö =wa -pɛn -an 'dhö. ³⁷ -A -wun 'gü 'ö Yesu -ya pö ö bha =guë' -nu -dhë: «-Mlü =ya ga =va 'kEɛ yuökëmE -nu 'waa =va; ³⁸ kö -ka =bhEa' bhlö- dëmE -dhë kö -yö yuökëmE -nu 'bhaa bɔ kö -waan -a -bha -mlü -nu 'kan!»

10

Yesu -bha ö -bha bɔmE -nu 'gɔɔ- do ö ga =plE =dhɔɔ kë -sü

(*Maakö 3.13-19; Lukö 6.12-16*)

¹ Yesu -yö ö bha =guë' -nu 'gɔɔ- do ö ga =plE 'wo bhë -an =dhɔɔ -kë, 'yö -kɔ -mɔ 'wun -bha -sü nu -an -dhë kö -waan -zuu yaa -nu bho -a 'ka mE -nu 'gü, -waan 'yuamE -nu 'saadhö waa- =niɔɔmE -nu -an -dhe bo. ² Yesu -bha bɔmE 'gɔɔ- do ö ga =plE 'wo bhë -an 'tɔ 'ö =nE: ME -blEɛzë 'ö tɔɔ Simɔ 'wo- 'tɔ kpɔ PiEɛ 'ka, waa- ö dheglu Andre; Zakö waa- ö dheglu Zan, 'wo -kë Zebede gbö -nu 'ka; ³ Filipö, Baatelemi, Toma, Matiö 'yö -kë 'nii- =sɔnng' 'kun -mE 'ka -be; Zakö 'ö -kë Alefe gbö 'ka; Taade, ⁴ Simɔ 'yö -kë 'yënngsiömE 'ka ö -bha 'sEgɔ -wun 'gü, Zuda Ikalio'tö 'ö dho zlöö 'ö Yesu dɔ ö yaagümE -nu kwEɛ.

Yesu -bha ö bha bɔmE -nu 'gɔɔ- do ö ga =plE 'wo bhë -an bɔ 'ö- wo

(*Maakö 6.7-13; Lukö 9.1-6*)

⁵ Yesu -yö ö bha =guë' -nu 'gɔɔ- do ö ga =plE 'wo bhë -an -bɔ, -a -pö -an -dhë -sü 'ka =nEɛ: «Kö =kun 'ka dho 'sEgɔ 'ö

mε -nu 'wo- 'gü, 'waa Zuifö 'ka bhë -an 'gü, 'iin kö =kun 'ka -da Samali -mε -nu -gɔ pödhe -nu 'gü! ⁶ -Ka 'dho =zian' 'bhla -tuë -nu 'wo =dhɔng' -sü 'ka Izlaelö -sε 'gü -an 'piö!
⁷ Ka -bha 'ta 'ö bhë -a 'gü, -ka -Zlan -wo =blεε' -a pö -sü 'ka =nεε: <-Zlan -bha -gludëdhe 'ö dhang- -nu 'gü bhë, -a 'töng =ya yö =klöö'.> ⁸ -Ka 'yuamε -nu -dhe bo, 'ka mε -nu bho ga 'gü, -ka =wee =yuamε -nu -dhe bo, 'ka -zuu yaa -nu bho mε -nu 'gü! 'Piigbeedhe 'ö -Zlan -ya nu ka -dhë kö pë -nu 'wo bhë 'ka -an kë -a 'ka bhë, -ya gbaɔ ka -gɔ 'kpaan. Ka -de 'pö, -ka 'wunsë -nu 'wo bhë -an kë mε -nu -dhë 'kpaan. ⁹ Kö =kun 'ka 'wëü- 'dhe -nu, 'iin 'wëü- 'sεεn- -nu -an gbε sü ka -kɔ 'piö! ¹⁰ 'Go mü, kö =kun 'ka pë -da -a 'gü -pë 'wo dho -a 'ka 'ta -nu 'gü -nu, 'bhεi kë =plε -naa -nu, -yö -gεan -sakpa -nu, 'iin 'lünë gbε -nu sü ka -kɔ 'piö! 'Kεε kë- wo 'dhö bhë, yuökëmε =dua' -mü kö pë 'ö- -bha -wun 'dhö -a -bha -a nu -a -dhë.

¹¹ =Ya kë =nε 'ka -da 'kwi -pö 'iin pödhe -nu 'gü, -ka mε 'ö -dhɔ =kaa', kö -yaan ka -nia 'kun -a =mεε', kö 'ka 'dho -a -gɔ kɔɔ; -ka 'to mü, -yö 'dho -yö yöë ka -bha -go pödhe bhë -a 'gü -yi -bha. ¹² 'Kɔ 'saadhö 'ka dho -da -a 'gü, -ka -a pö -a 'gü -mε -nu -dhë: <=Zuöyagluu -yö kë ka -gɔ!> ¹³ =Ya kë =nε 'kɔ bhë -a 'gü -mε -nu =wa ka -nia 'kun, ka -bha =zuöyagluu -mεε bhë -yö 'to -an -ta. 'Kεε =ya kë =nε waa ka -nia 'kun, ka -bha =zuöyagluu -mεε 'ö bhë -ka -a 'sü 'ka ziö ka -bha pë 'ka! ¹⁴ =Ya kë =nε 'kɔ 'bhaa 'gü, 'iin 'kwipö 'bhaa 'gü, waa 'we -a -bha -waan ka -nia 'kun, 'iin -waan wo 'to kë ka -wo -bha, -ka 'go -dhe bhë -a 'gü; 'kεε -ka ka -gεn =kpënnng -yö kë 'dhö kö -büö -bi 'ö to ka -gεn -bha pödhe bhë -a 'gü bhë -yö 'go mü. ¹⁵ A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka, -Zlan -bha zakanyi 'ka, Sodömë -mε -nu waa- Gomɔɔ -mε -nu, pë 'ö dho kë -an 'ka, yö 'ka 'dho kë pë gbε 'ka -yaan zië pödhe 'ö 'dhö bhë -a 'gü -mε -nu -bha -ta.»

'Klobhɔdhe -yö -dho nu
(Maakö 13.9-13; Lukö 21.12-17)

¹⁶ 'Yö- pö -an -dhë 'zü: «-Ka ka 'to 'to, a ka -bɔ =nɛ 'bhla -nu 'dhö =laa' -nu ziën. -A -wun 'gü, -ka kë -glengzë, 'ka kë mɛ -nu 'ö 'wun yaa 'yaa -an 'gü -an 'ka! ¹⁷ -Ka ka -zo kë ka -de 'piö mɛ -nu -gɔ, bhii -wo -dho bɔ ka 'ka za -dɔ -a 'gü -kɔ -nu 'gü; 'go mü 'wo dho ka -ma -klaaga -nu 'ka, Zuifö -nu -bha -bhɔkuëkɔ -nu 'gü. ¹⁸ -Wo -dho dho ka 'ka mɛ -gɔ =taa -mɛ -nu waa- -gludë -nu -an 'dhiö n -wun 'gü; 'kɛɛ kë- wo 'dhö bhë -yö -kë 'dhö kö 'kaan- ka -bha -tɔmɔdhe -nu kë -an wö 'dhiö 'iin mɛ -nu 'waa Zuifö 'ka -an wö 'dhiö. ¹⁹ 'Ö =wa ka 'kun =wa 'dho ka 'ka za -dɔ -a 'gü -kɔ -nu 'gü, kö =kun 'ka -ya pë 'ka dho -a =blɛɛ' -a -wun =zɔnnɔg' -ta 'iin -kɔ 'ö 'ka dho 'wun =blɛɛ' -a 'ka -a -wun =zɔnnɔg' -ta! -Wo 'ö 'ka dho -a =blɛɛ' -an wö 'dhiö, -yö -dho dɔ ka 'dhi 'töng gia- bhë -a 'ka. ²⁰ -Wo -nu 'wo bhë waa 'dho go ka 'gü, 'kɛɛ -Zuu 'slööslö 'ö go ka Dë -Zlan 'piö =nɛ, 'ö dho bɔ ka 'gü -yaan -an =blɛɛ' -.

²¹ Dhegluzë -nu -wo -dho wo 'ko dɔ mɛ -nu kwɛɛ 'wo -an zë. -Kɔ do bhë -a 'ka, 'ö 'në dë -nu dho -a kaa wo bha 'në -nu 'ka 'pö. 'Në -nu -wo -dho dɔ wo mɛ -nu -gɔ, 'ö 'wo -an dɔ mɛ -nu kwɛɛ 'wo -an zë. ²² Mɛ -nu 'saadhö -wo -dho ka -san zë n -wun 'gü, 'kɛɛ mɛ 'ö 'dhoë- ö 'gü dɔ 'gbee- -kplawo -yaan 'dho -yaan yöë -a 'dhiötöyi -bha, -yö -dho dha. ²³ =Ya kë =nɛ =wa ka 'klo bhɔ 'kwi -pö do 'gü, -ka =duë 'ka 'dho -a gbɛ 'gü, 'ka dhoë 'dhiö -kplawo! A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: Ka 'ka 'dho yën -bɔ Izlaelö 'kwipö 'plɛ 'gü -sü -bha kö ma Mɛgbö 'ma nu.

²⁴ =Guë' 'në gbɛ 'yaa =va ö -gɔmɛ -ta. 'Go mü, yuökëmɛ 'yaa =va ö =kɔɔnmɛ -ta. ²⁵ Pë dho kë 'ö tɔɔ =guë' -yö -dho kë =nɛ ö -gɔmɛ 'dhö, 'ö yuökëmɛ -yö -kë 'pö =nɛ ö =kɔɔnmɛ 'dhö. =Ya kë =nɛ mɛ -nu =wa 'kɔ =kɔɔnmɛ -dhe Bɛɛzɛbilö kö -wo -dho 'tɔ 'ö -ziö -a mɛ 'ö bhë -a -ta, -a nu -a 'piö -mɛ -nu -dhë.»

'Wun 'ö -gban mE 'wo dho suö -a -dhë -a -bha
(Lukö 12.2-7)

²⁶ 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «'KEE kö =kun 'ka -suö mE -nu -dhë! Bhii 'ö tɔɔ pë 'ö -bin -sü 'ka 'ö dho kun -yö -dhegbeadhE 'gü -sü 'ka 'yaa 'dhö, 'ö 'sloo 'ka -wun 'ö mE -nu dho kun -a =tEi' dɔ -sü 'ka 'yaa 'dhö. ²⁷ =DhE -kë 'dhö bhë, 'wun -nu 'a- =blEε'- -na ka -dhë -bin -blü =nE, -ka -a =blEε'- -dhebondhE 'gü, 'iin 'wun -nu 'a- =blEε'- -na ka -dhë 'sloo 'ka bhë, -ka gblaa 'gbee- 'ka 'dhëedhE -nu -bha, -a =blEε'- -sü 'ka! ²⁸ Kö =kun 'ka -suö mE -nu 'wo dho ka bun zë, 'ö -an -kɔ yaa 'dho -mɔ ka nii zë -sü -bha bhë -an -dhë! -Ka 'suö =zian' -Zlan 'ö- -kɔ -yö -mɔ ka bun waa- ka nii -an zë -sü -bha kö -yö -an -zuö =glöötiaandhö 'siö 'gü bhë -a -dhë! ²⁹ Kë 'ö- wo =nE 'waa =zöng' =plE 'dhɔɔ dɔ -su ga do -bha -a? ('Ö bhii -an =bhlë 'yaa =va); 'KEE kö -an do -de 'yaa -püö sia- -a 'ke 'ö ka Dë yaa 'we -a -bha -a 'ka.

³⁰ 'KEE =ya kë ka -zë ka -bha 'ka, ka Dë -yö ö -zo -kë ka 'piö -së 'ka, -a -de ka -bha wun ga -de gia- -nu 'wo ka tuö bhë, 'yö -an 'plE -da 'kuë- -sü dɔ. ³¹ -A -wun 'gü, kö =kun 'ö 'suö -yö ka -kë; ka -wun =yö 'gbee- 'yö =zië' =zöng' -nu =plëzë -ta.

(Lukö 12.8-9)

³² ME 'oo mE 'ö 'dhoë- pö mE -nu wö 'dhiö =nE -yö -bɔ n 'ka, ma -de 'pö, n Dë 'ö -ya -sü 'ka dhang- -nu 'gü bhë -a wö 'dhiö, a -dho -a pö -yö n -ma 'ka 'pö. ³³ 'KEE mE 'ö 'dhoë- pö mE -nu wö 'dhiö 'yaa n dɔ, ma -de 'pö, a -dho -a pö n Dë 'ö -ya -sü 'ka dhang- -nu 'gü bhë -a wö 'dhiö =nE 'maa- dɔ 'pö.»

Yesu -bha nu -gEη 'ö yö gia- 'ö- =blEε

(Lukö 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ 'Yö- pö: «Kö =kun 'ö -kë ka -zo 'piö =nE a -nu dhidhe -wun 'ka 'kpongtaamE -nu =dhia. N 'ka nu -dhi 'kuë 'ka, 'KEE -siödhe 'a nuë. ³⁵ Bhii a -nu 'gügludhe -da =dhia 'në

gɔɔn- waa- ö dē, 'nē dhe waa- ö dhe, dhe 'nē waa- ö -da -an ziēn. ³⁶ -Siökuēdhe -yö -dho -da 'kɔ do 'gü -mε -nu giagia ziēn. ³⁷ Mε 'ö 'dhoē- ö dē waa- ö dhe -an -dhɔ kē -yaan ziē n -dhɔ 'ö- 'gü -a -ta kö 'yaa ma mε 'ka. Mε 'ö 'dhoē- ö gbö 'iin ö 'dhu -an -dhɔ kē -yaan ziē n -ta 'zü kö yaa- -ma 'kun kö -yaan kē ma mε 'ka. ³⁸ Mε 'ö yaa ö -bha -gaatalü 'sü yaa ziē n 'piö kö yaa- -ma 'kun -yaan kē ma mε 'ka. ³⁹ Mε 'ö- 'piö kö 'ö ö -bha -tosiadhe -sē kē ö -de -dhē, -a 'gü -dho =siö' -a -gɔ; 'kεε mε 'ö 'dhoē- ö -bha -tosiadhe 'gü =siö' n -wun 'gü, -yö -dho -a yö.»

'Wun 'ö -gban 'kian -nu -bha

(Maakö 9.41)

⁴⁰ 'Yö- pö: «Mε 'ö 'dhoē- ka -nia kun, kö =ya n -nia 'kun. 'ö mε 'ö 'dhoē- n -nia kun kö =ya mε 'ö n bɔ bhē -a -nia 'kun. ⁴¹ Mε 'ö 'dhoē- -Zlan -wodhiöloomε -nia kun, -a -bha -kē -Zlan -wodhiöloomε 'ka -sü -wun 'gü, 'kian 'ö -Zlan dho -a nu ö -wodhiöloomε -dhē bhē -yö -dho -a nu -a -dhē 'pö. 'ö mε 'ö 'dhoē- mε kpengdhö -nia kun, -a -bha -kē mε kpengdhö 'ka -sü -wun 'gü, 'kian 'ö -Zlan dho -a nu mε kpengdhö 'ö bhē -a -dhē bhē -yö -dho -a -bha nu -a mε -dhē 'pö. ⁴² A- -pö ka -dhē 'wun gia- 'ka =nεε: 'Kö -kē =nε ma mε -nu 'wo =nε -a mε do 'ö- =bhlē 'yaa- -bha yö -mü, mε 'ö 'yi -saa -kɔɔ do 'kpaan nu -a -dhē, -a -bha -kē ma mε 'ka -sü -wun 'gü, -yö -dho ö 'kian yö.»

11

Zan Batisö -bha bɔmε -nu

(Lukö 7.18-35)

¹ =Dhε Yesu =ya yēn 'paanbhodhe -nu 'wo =nε -an -nu ö bha =guē' -nu 'gɔɔ- do ö ga =plε 'wo bhē -an -dhē -sü -bha, 'yö go -dhε bhē -a -bha, 'yö dho ö bha mε -nu -daan' -wo waa- -Zlan -wo pö -sü -an 'ka pödhε -nu -bha 'sε bhē -a

-ta. ² Zan Batisö -yö -to -kanso 'kɔɔdhö, 'ö yuö 'ö Klito 'dhö -a kë -na bhë -ya -taɔ -ma.

=Dhɛ =ya kë 'dhö, 'yö ö bha =guë' -nu 'bhaa bɔ, ³ kö -waan Yesu =dhɛɛ' 'kpɔ =nɛɛ: «Ü mɛ 'ö 'yi- dɔa =nɛ -yö -dho nu bhë -a 'ka, 'iin yi -dho -ya mɛ gbɛ 'bhaa -gɔ ee?»

⁴ Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'yö- pö: «-Ka 'dho, pë -nu 'ka -an -wun ma 'ö 'ka 'yan -kpën -a -bha 'nö bhë, 'ka- -wun =blɛɛ' -Zan -dhë =nɛɛ: ⁵ 'Yënnngtiimɛ -nu -wo -dhɛ yö -na, -gɛnlomɛ -nu -wo 'ta -sü -na, =wee =yuamɛ -nu bun =ya kë 'slöösLö, 'totamɛ -nu -wo 'wun ma -na, gamɛ -nu -wo 'go -na ga 'gü, 'ö 'yenamɛ -nu =wa 'wuntaɔsë ma. ⁶ =Zuögludhi -yö kë mɛ yaa 'dho ö bo -zo -yö n -ma -sü 'ka bhë -a -gɔ!»

⁷ =Dhɛ 'ö Zan -bha =guë' -nu =wa ziö =wa 'dho, 'ö Yesu -yö 'wun 'ö -gban Zan -bha 'ö- =blɛɛ mɛ gbung -nu 'wo -kë mü bhë -an -dhë, 'ö- pö: «-Më 'ka dho -a -ga =dhia 'yënnng =taa =ɛ? 'Lü 'në 'ö =tuun' -na 'tëë =kwaa' yö -mü -a? (-Yö -kë n 'gü =nɛ 'yaa -mü). ⁸ =Dhɛ 'ö 'dhö, -më 'ö 'ka dho -a -ga =dhia =ɛ? Gɔɔn- do 'ö sɔ -së 'dhö -a -bha yö -mü -a? 'Kɛɛ yö =ga 'ö mɛ -nu 'wo sɔ -së kë -na wo -bha bhë 'sa, -wo -kë -gludë -nu -gɔ kɔɔ -dhɛ -nu -bha. ⁹ =ɛɛ, -më 'ö 'ka dho -a -ga =dhia 'sa? -Zlan -wodhiölomɛ do -mü -a? A- -pö ka -dhë, -ii-, -a -de -a =bhlë =yö =va 'ö -ziö -Zlan -wodhiölomɛ -nu -ta. ¹⁰ Bhii Zan -yö mɛ 'ö -Zlan -bha 'sëëdhɛ =bɛɛn' -wo -yö 'wun -gban -a -bha yö -mü -a 'ka =nɛɛ: -Zlan -ya -pö: -Dhɛ -ga zö, 'ma ma bɔmɛ do bɔ ü 'dhiö kö -yaan ü bha zian -gblooga -yuö kë. ¹¹ A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: Mɛ -nu 'wo bhɔ 'kpongtaa zö -a mɛ 'ö- -gɔ dho =luu'- -yaan zië Zan Batisö -ta 'yaa 'dhö. 'Kɛɛ kö mɛ 'ö mɛ 'tee 'ka -Zlan -bha -gludëdhɛ 'ö dhang- 'gü bhë -a 'gü, -yö Zan -bha =va. ¹² 'Ö sü 'töng 'ö Zan Batisö -yö -Zlan -wo =blɛɛ -a 'ka -a -bha, 'ö yöë =dɛɛ -bha, -Zlan -bha -gludëdhɛ 'ö dhang- -nu 'gü, =ya kë 'gü -dɔ -de -gɔ 'gbee- -sü -wun 'ka; bhii 'gü -dɔ -de -gɔ 'gbee- -mɛ =faanzë =nɛ 'yö dho kë -a

-bha. ¹³ -Zlan -wodhiölomε -nu 'saadhö waa- tóng -nu 'ö Moizö -yö -an nu kwa -dhë bhë, 'wun 'ö -gban -Zlan -bha -gludëdhε 'ö bhë -a -bha, -wa -blεε 'ö nu 'ö yöë Zan Batisö -bha 'töng -bha. ¹⁴ 'Ö =ya kë =nε, ka 'to -yö n -ma, kö -kaa -dhε 'wun gia- =nεε: Zan -yö Eli 'ö- -bha nu -sü -wun -yö =blεε -Zlan -bha 'sëëdhε 'gü bhë -a 'ka. ¹⁵ 'Ö =ya kë =nε ka 'wun ma -to -yö -dhö, kö 'wun =nε, -kaa -gεn ma bhoo-!»

¹⁶ 'Ö Yesu -ya pö: «Dö 'a dho =dεε =nε -a 'gü -mε -nu -zön -a 'ka ε? -Wo -bhö 'në 'sεεn- -nu 'wo -ya -sü 'ka pö- 'dhëëdhö -dhε -nu -bha, 'ö 'wo 'we -na wo 'ko 'piö -an -bha ¹⁷ -a pö -sü 'ka =nεε: <Yi 'truu -nu -piö ka -dhë, 'ö kaa 'tan kë, 'ö 'yi ga -gbo bö ka -bha 'ö kaa -da 'yena 'gü!» ¹⁸ -Kö do bhë -a 'ka Zan -bha -këdhösü 'gü, yaa pë =plëëzë gbε -bhö, 'iin yaa -dröön gbε mü, 'ö mε -nu -wa pö: <-Zuu yaa -ya 'gü!» ¹⁹ 'Ö ma Mεgbö 'a nu 'a pë -nu -bhö, 'a -dröön -nu mü, 'ö mε -nu -wa pö: <-Ka -dhε -ga, göön- 'ö =nε -a -bha -zo -ta -a 'gü -wun 'ö töö -bhöpë -wun waa- -dröön mü -sü; -yö 'nii- =sönnng' 'kun -mε -nu waa- këwunyaame -nu 'bhamε 'ka!> 'Kεε a- -pö ka -dhë =nεε: -Zlan -bha 'wunbhokoudödhε -yö ö -de -zön kpengdhö ö këpë -nu 'gü.»

Pödhε mε -nu 'ö waa Yesu -wo -dhε 'wun gia-
(Lukö 10.13-15)

²⁰ 'Ö Yesu -yö yö 'we -sü 'gü pödhε -nu 'ö -dhidhaapë =plëëzë =va -dhε -kë -an 'gü bhë -an 'gü -mε -nu -dhë, 'ö töö waa wo =zuö' =dhië'- -Zlan 'piö, 'ö- pö: ²¹ «Kolazεn -mε -nu, 'wun 'yenazë -yö -dho nu ka -ta; Betesaida -mε -nu, 'wun 'yenazë -yö -dho -lo ka -ta 'pö! Bhii -dhidhaapë -nu 'a -an kë ka =plöö 'ma bhë, =ya kë -bezë =nε, -yö -kë Tii -dhε -bha 'iin Sidön -dhε -bha -be, -wo -dho to mü 'wo wo =zuö' =dhië -Zlan 'piö. -Wo -dho =bhöö' 'kaazë -da wo -bha 'wo 'yoo -kë wo -bha -bezë kö -waan -zön =nε wo wö

-yö -siö -sü 'ka wo -bha =sɔɔn yaa -nu -wun 'gü. ²² =DhE -kë 'dhö, a- -pö ka -dhë: -Zlan -bha zakanyi 'ka, Tii -dhE waa- Sidɔn -dhE -an -bha 'klobhɔdhe -yö -dho kë 'tee 'ö =zië' ka -bha -ta. ²³ KapEEnaɔmë -mE -nu, ka -de 'pö, -yö ka -zo 'piö =nE, ka -gɔ -dho =luu', 'ö yö -a 'ka dhang- -bha -a? Pë dho kë ka 'ka 'ö tɔɔ ka -gɔ dho =yɔɔ'- 'ö dho -a 'ka =glöötiaandhö 'siö 'gü. Bhii =ya kë =nE -dhidhaapë -nu 'wo -kë ka =plöö =nE -wo -kë Sodɔmë -bezë, kö Sodɔmë -mE -nu 'wo bhë -wo -dho kë -dhö dɔ 'kwa- wo =dE -yi 'ö =nE -a 'gü. ²⁴ Ka -zë 'pö, ka n -wo -ma -së 'ka, a- -pö ka -dhë: -Zlan -bha zakanyi 'ka, pë 'ö -kë Sodɔmë 'ka bhë -yö 'tee.»

-Ka nu n 'piö kö 'ka 'tE pa -sü yö
(Lukö 10.21-22)

²⁵ Yesu -yö -to -dhE do bhë -a 'gü yi bhë -a 'ka, 'ö yö =bhe'a' -sü -bha 'ö- pö: «'Oo, n Dë, n DëmE, 'ö dhang- waa- 'kpongtaadhE =kɔɔn, a ü zuö -pö, bhii pë 'ö -bin -sü 'ka mE 'kpaakpa -nu waa- pëdɔmE -nu -an -gɔ bhë 'ü- -zɔn 'në 'sEEn- -nu -dhë. ²⁶ =li-, n Dë, -yö kë -sü 'ka 'dhö, 'yö tɔɔ ü -zo 'kun -wun -mü.»

²⁷ 'Go mü 'ö- pö 'zü ö bha =guë' -nu -dhë: «N Dë =ya pë 'plE 'saadhö -lo n kwE. ME gbE 'yaa ma -Zlan Gbö n dɔ, -a 'ke yaa kë n Dë -de 'ka. 'Ö mE gbE 'yaa n Dë dɔ, -a 'ke yaa kë ma -Zlan Gbö waa- mE -nu 'ö 'a- 'piö, 'ö 'wun -nu 'ö 'wo bhë 'a- -zɔn -an -dhë -a 'ka.

²⁸ ME -nu 'saadhö 'ö ka 'gü =ya ga =kwE - bun -sü 'ka, -ka nu n 'piö; a -dho ka gbaa 'tE pa -sü 'ka! ²⁹ -Ka ma tɔng -nu 'kun, 'ka ka =kwaa' ka -de -wun -zü, 'a ka =daan' 'wundɔdhe 'ka, bhii ma 'wun =yö -së, 'ö n =zuö' 'dho -saa. =Ya kë 'dhö, ka -dho ka 'tE pasü yö. ³⁰ Ma tɔng 'a dho -a nu ka -dhë 'kaan- -a bun bhë -yö 'föngfö, 'ö =kwE - 'a dho -a nu ka -dhë 'pö 'yö 'föngfö.»

12

'Wun 'ö -gban =glooyi -bha
(Maakö 2.23-28; Lukö 6.1-5)

¹ =DhE 'töng 'bhaa =ya ziö, Yesu -yö -kë ziö -dhiadhö 'blee- 'ö 'wo 'bluu- -pë -kë -a 'ka -a -bhlö -nu 'gü Zuifö -nu -bha =glooyi 'ka. Din -yö -kë -a -bha =guë' -nu -bha. =DhE -kë 'dhö 'wo yö 'blee- 'ö bhë -a -kpa -nu 'bhaa 'kan -sü -bha 'ö 'wo- =kia' -nu bho -a -bha, 'wo- -bhö. ² =DhE 'ö Falizi -mE -nu =wa -an yö, 'wo- pö Yesu -dhë: «-Bhö -dhe -ga, pë giagia 'ö kwa -bha tóng -ya pö kö =kun 'kwa- -kë =glooyi 'ka bhë 'ö ü bha =guë' -nu 'wo- kë -na bhë!»

³ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «Pë 'ö Davidö -ya -kë kö yö 'dhö waa- ö -bha mE -nu, din =ya -an 'kun, 'ö =bEEn' -sü 'ka bhë kaa- pö =a? ⁴ -Yö =bEEn' -sü 'ka =nE -yö -da -Zlan -gɔ kɔɔ; yö 'dhö waa- ö -bha mE -nu 'dhö, 'wo =bluu' - 'wo -Zlan gba -na -a 'ka bhë 'wo- sü 'wo- -bhö, 'kEe kö -an =dua' 'yaa -mü kö -waan -a -bhö. Bhii 'ö tɔɔ kwa -bha tóng -ya -pö sla- -bho -Zlan -dhë -mE -de 'sloo =nE 'wo dho -a -bhö. ⁵ 'Go mü 'zü 'ö -ya -sü 'ka Moizö -bha tóng 'gü =nE, kwa -bha =glooyi 'ka, sla- -bho -Zlan -dhë -mE -nu 'ö yuö 'dhö -an kwEe, -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü, tóng 'ö -gban =glooyi -bha bhë 'waa- 'kun bhë 'wun gbE 'yaa -an -bha. -A mE bhë 'kaa- -wo pö =a? ⁶ 'KEE a- -pö ka -dhë: Pë do 'bhaa -yö zö 'ö =va 'ö =zië' -Zlan -gba -a 'gü -kɔ -ta. ⁷ 'Ö -ya kë =nE pë 'ö -ya -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedhe 'gü, ka -gEEn dɔ -bezë kö mE -nu 'ö 'wun 'yaa -an -bha, ka 'ka 'dho za -lo -an tuö. Pë 'ö =bEEn' -sü 'ka bhë 'ö tɔɔ: 'Glusë kë -sü 'ö tɔɔ pë 'ö- -dhɔ -yö n -kë, 'kEe n 'to 'yaa ka -bha slapë -nu -dhë. ⁸ Bhii ma Mɛgbö 'a =nE, 'a tɔɔ =glooyi gia- 'ö bhë -a -gɔmE.»

'Wun 'ö sü gɔɔn- 'ö- -kɔ -yö ga -a -bha bhë -a -ta
(Maakö 3.1-6; Lukö 6.6-11)

⁹ 'Yö Yesu -yö go -dhε bhë -a -bha, 'yö dho Zuijö -nu -bha -bhoküékö do 'gü. ¹⁰ Gɔɔn- do 'ö- -kɔ -yö ga -a -bha -yö -kë mü. 'Ö mε -nu 'wo -kë mü, 'wo Yesu =dhεε' kɔɔ 'wo- pö: «Kwa -bha tɔng -yö -we -a -bha kö 'kwa mε -dhε bo =glooyi 'ka a?» -Wa -kë 'dhö kö 'waan- 'wun -dɔ -a -bha -dhε yö.

¹¹ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «'Ö =ya kë =nε, mε =ya kë -dhö ka ziën, 'ö 'bhla do =ya kë -a -gɔ, 'ö- -bha 'bhla bhë =ya -püö -glu 'dhi =gbiin do 'gü =glooyi 'ka, yö 'ka 'dho -mɔ -a -bha kö -yaan -a bho -glu 'dhi bhë -a 'gü a? =li-, -a mε 'kö bhë za 'yaa- -bha, -yö -dho -a bho mü. ¹² Mε 'bhee- -wun 'pö -yö 'gbee- 'yö =zië' 'bhla -ta! 'Ö bhii, kö -dhε 'ö 'dhö bhë, kö kwa -bha tɔng -yö -we -a -bha 'sa kö 'kwa 'wun -së kë mε -dhë =glooyi 'ka.»

¹³ 'Ö Yesu -ya pö gɔɔn- bhë -a -dhë: «-Bhö ü -gbiö 'po!» 'Yö ö -gbiö -po, 'ö- -gbiö -yö bo 'yö -kë =nε -a do 'ö to bhë -a 'dhö. ¹⁴ 'Ö Falizi -mε -nu -wo dho 'wo yö mε -gɔ =taa -mε -nu -bha, -kɔ 'wo dho -a kaa kö 'waan- Yesu zë -a -wun 'gü.

'Wun 'ö -gban yuökémε 'ö -Zlan -ya -ya -de -ta -a -bha

¹⁵ =Dhε 'ö Yesu -yö ö zë -wun ma, 'yö go -dhε 'ö bhë -a -bha. Mε -gbaa -wo -ziö -a 'piö. 'Yuamε -nu -wo -kë mε -nu 'wo bhë -an ziën 'pö, 'yö -an 'plε -dhε bo. ¹⁶ 'Kεε -yö 'wun -blεε -an -dhë 'gbee- 'ka =nεε: «Kö =kun mε 'ö 'a- 'ka =nε, 'ka- =blεε mε gbε -dhë!» ¹⁷ -Yö -kë 'dhö kö -wo 'ö -Zlan -wodhiölomε Ezai -ya =blεε bhë -a 'dhiö -yaan -mɔ 'kuë. -Wo bhë -ya -pö =nεε: -Zlan -ya -pö: ¹⁸ *Ma yuökémε 'a- sü, yö =ga 'ö =nε! Yö =nε 'ö- -dhɔ -yö n -kë, 'a n -ma =zuögludhi -wun 'plε -ya -a kwεε, yö =nε 'a dho n -Zuu -ya -a 'gü; ma za 'a dho -a kan bhë -yö -dhoë -wun =blεε'- 'kpongtaamε -nu -dhë. ¹⁹ Waa- mε gbε waa 'dho -dɔn bho, 'iin yaa 'dho =gblaa gbla; waa 'dho -a yö 'wun*

-blɛɛ 'gbee- =dhia -kpinngga -nu 'piö. ²⁰ Yaa 'dho -të 'lü 'ö =wüü' -sü 'ka -a yɛ; yaa 'dho =labang 'ö- 'bhü =ya 'to 'tee -a =dhuu'-, 'ö dho 'ö yö -a -bha -to -a 'gbee- 'ka -sü 'wun kpengdhö 'gü -yi -bha.

²¹ 'Ö 'kpongtaamɛ -nu 'saadhö dho wo -zo yö -a -bha.

*Yesu -bha za 'wo- dɔ -a -bha bhë -a -daa kē -ko
(Maakö 3.22-30; Lukö 11.14-23)*

²² =Dhɛ =ya kē 'dhö, 'wo nu gɔɔn- 'yënnngtiizë do 'ö 'yaa 'we bhii 'ö tɔɔ -zuu yaa -yö -kē -a 'gü bhë -a 'ka Yesu 'piö. Yesu -yö gɔɔn- 'ö bhë -a -dhɛ -bo, 'ö yö 'wun =blɛɛ' -sü -bha, 'ö- 'yan -yö -dhɛ yö 'pö. ²³ Mɛ gbung -nu 'wo -kē mü bhë, 'wun bhë -yö -an 'te tun, 'ö 'wo- pö: «-Yö -dho kē Davidö gbö ('ö kwa -ya -a -gɔ =nɛ -a) 'ka.»

²⁴ 'Kɛɛ =dhɛ 'ö Falizi -mɛ -nu =wa -an -wo ma, 'wo- pö: «Gɔɔn- 'ö =nɛ -zuu yaa kē 'ö- wo -na bhë -a -gɛn 'ö tɔɔ Bɛɛzɛbilö 'ö -zuu yaa =kɔɔnmɛ 'ka bhë =nɛ 'ö -ko -mɔ 'wun -bha -sü nu -a -dhë.»

²⁵ 'Kɛɛ -an -zo -ta -a 'gü -wun bhë Yesu -ya -dɔ. =Dhɛ -kē 'dhö 'ö- pö -an -dhë: «-Gludëdhɛ -pö mɛ 'ö -a 'gü -mɛ -nu 'dho -glu gɔn -na wo 'ko 'ka bhë -an 'dhiötodhɛ do 'ö tɔɔ 'güsiödhe. 'Go mü 'zü, pödhe 'saadhö, 'iin 'kɔ 'saadhö 'ö- 'gü -mɛ -nu 'wo dɔ kö -wo -ya wo 'ko -gɔ 'yënnng bhë, 'ka- yö do =nɛ -an -bha -kē 'kuë- -sü =ya 'dho 'dhiö a? ²⁶ 'Ö =ya kē =nɛ Satan =ya -ya ö -bha 'sɛgümɛ -nu -bha -glu 'ka, kö =ya -glu gɔn ö -de 'ka. -Yö ka -de 'gü =nɛ, 'sɛgɔ 'ö 'dhö bhë =glɔɔsü -dho kē -a -gɔ -a? ²⁷ 'Ö =ya kē 'zü =nɛ 'ma -zuu yaa kē -zuu yaa =kɔɔnmɛ 'ka, kö ka -bha =guë' -nu -wo -dho -a kē -më 'ka 'pö e? -A mɛ bhë 'ma 'go -a 'gü, wo gia- ga 'wo dho za =siö ka -gɔ. ²⁸ 'Kɛɛ =ya kē =nɛ -Zuu 'slööslö 'ö go -Zlan 'piö bhë =nɛ 'a -zuu yaa -kē -a 'ka, kö -kaa dɔa =nɛ -Zlan -bha -gludëdhɛ =ya yö ka -bha 'saadhö -o! ²⁹ ('Wun 'ö -gban ma -zuu yaa kē -sü -bha mɛ -nu 'gü

bhë a- -pö ka -dhë:) Dö 'ö- -kɔ dho -mɔ -a -bha kö -yaan -da gɔɔn- 'gü 'gbeezë -gɔ kɔɔ -yaan -a -bha 'kɔɔpë -nu 'sü kö yaa gɔɔn- 'gü 'gbeezë 'ö 'dhö bhë -a -lö 'dhiö e? 'Kɛɛ =yaa- -lö 'püë- wo 'dhiö, 'yö dho -mɔ -a -bha pë -nu 'sü -sü -bha. ³⁰ =Dhɛ -kë 'dhö a- -pö 'ka -dhë: Mɛ 'ö yaa nu n -dhë kö -yö -nu n -gɔ. 'Ö mɛ yaa nu n -dhë, ma pë -nu -kpɔ 'kuë- -sü 'gü, kö -yö -nu ma pë -pɛn =dhia. ³¹ -A -wun 'gü a- -pö ka -dhë: -Zlan -dho ziö mɛbheedhe -nu -bha =sɔɔn yaa -nu waa- -an 'dhi -wo yaa -nu 'saadhö -ta. 'Kɛɛ mɛ 'ö 'dhoë- 'wun yaa =blɛɛ'- -Zuu 'slööslö -gɔ, -Zlan 'ka 'dho ziö -a -bha 'wun 'dhö bhë -a -ta. ³² Mɛ 'ö 'dhoë- 'wun =blɛɛ'- ma Mɛgbö n 'ka, -Zlan -dho ziö -a -bha 'wun =zaa' -sü bhë -a -ta, 'kɛɛ mɛ 'ö 'dhoë- 'wun yaa =blɛɛ'- -Zuu 'slööslö -gɔ, -Zlan 'ka 'dho ziö -a -bha 'wun =zaa' -sü 'ö bhë -a -ta 'töng 'ö =nɛ 'iin 'töng 'ö dho nu -an 'gü.»

*'Wun 'ö -gban 'lü waa- ö bhɛ -an -bha
(Lukö 6.43-45)*

³³ 'Yö- pö 'zü: «'Lü -së -yö -bha ö bhɛ -së 'ka, 'ö 'lü yaa -yö bha ö bhɛ yaa 'ka. ³⁴ =Mɛɛ =suu'- -ta -nu 'ka =nɛ, ka këwun -yö ya, ka -dho 'wun -së =blɛɛ'- -kɔklë =ɛ? Bhii pë 'ö mɛ =zuö' 'gü, yö =nɛ 'ö 'dhi -ya =blɛɛ. ³⁵ Mɛ këwunsëëzë =zuögüdhe -yö pa -sü 'ka 'wun -së 'ka. -A -bha 'wun -së 'sü -dhɛ 'ö bhë, =ya kë 'ö- =blɛɛ. Mɛ këwunyaaazë =zuögüdhe -yö pa -sü 'ka 'wun yaa 'ka. 'Yö 'ö 'wun yaa -sü -dhɛ bhë -a 'gü 'pö 'yö- =blɛɛ. ³⁶ A- -blɛɛ ka -dhë =nɛɛ: -Zlan -bha zakanyi 'ka, mɛ -nu -wo -dho wo =blɛɛ'- -wun -nu 'flëëflëë 'wo- =blɛɛ bhë -a 'plɛ -lo sia- -Zlan 'dhiö. ³⁷ Bhii ü -de -wo 'ö dho go ü dhiö 'kpongtaa zö bhë, =yö -së o, =yö yaa o, yö =nɛ 'ö dho ü -bha za kan.»

*Falizi -mɛ -nu -wo -dhidhaa kë -sü -dhɛ Yesu -gɔ
(Maakö 8.11-12; Lukö 11.29-32)*

³⁸ 'Ö Zuifö -nu -bha tɔngɔmɛ -nu mɛ 'bhaa -nu waa-Falizi -mɛ -nu mɛ 'bhaa -nu -wa pö Yesu -dhë: «Yi -Gɔmɛ, yi- 'piö kö 'ü -dhidhaapë do kë yi -dhë.» ³⁹ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «=Dɛɛ -yi =nɛ -a 'gü -mɛ -nu këwunyaazë -nu, 'ö 'waa 'to wo -wo 'gü -Zlan -dhë, -wo -dhidhaapë -dhɛ -na, 'kɛɛ -dhidhaapë gbɛ yaa 'dho -zɔn -an -dhë zö, -a 'ke yaa kë -Zlan -wodhiölomɛ Zonasö -bha -dhidhaapë 'ka. ⁴⁰ Bhii -kɔ do 'ö Zonasö -yö -dhekpaoyi -yaaga -kaa' 'yuö- do =va 'guu bhë, 'ö ma Mɛgbö 'a dho -dhekpaoyi -yaaga kaa 'sɛidhö. ⁴¹ -Zlan -bha zakanyi 'ka, mɛ -nu 'wo Ninivö plöö, -wo -dho =luu' 'wo dɔ =dɛɛ =nɛ -a 'gü mɛ -nu 'dhiö, 'wo za -ya -an -bha; bhii =dhɛ 'ö Zonasö -yö -Zlan -wo -blɛɛ Ninivö -mɛ -nu -dhë, -wo wo -kwaa wo -bha =sɔɔn yaa -nu -zü, 'wo wo =zuö' =dhië -Zlan 'piö. 'Kɛɛ kö ka -bha 'ka, mɛ 'ö 'a =bhlë 'dhö =va 'ö =zië' Zonasö -ta, -yö ka 'piö zö. ⁴² 'Go mü 'zü -Zlan -bha zakanyi 'ka, dhebo 'ö -kë -gludë 'ka 'ö 'sɛ 'ö kwa -bha 'sɛgɔ goo =zian' 'ö go -a 'gü, -yö -dho dɔ mɛ -nu 'wo =dɛɛ =nɛ -a 'gü -an 'dhiö, 'ö za -ya =dɛɛ =nɛ -a 'gü -mɛ -nu -bha. Bhii -yö -go 'sɛgɔ =gbiin 'gü, 'ö nu 'ö 'to to Salomɔ -bha 'wun -bho 'kou dɔ -wo -bha. 'Ö =dhɛ -kë 'dhö, mɛ 'ö- =bhlë 'dhö =va 'ö =zië' Salomɔ -ta, -yö ka 'piö zö.»

'Wun 'ö -gban -zuu yaa -bha -yɛ 'zü -sü, 'ö nu =faan' 'ka -a -bha

(Lukö 11.24-26)

⁴³ 'Yö- pö 'zü: «=Ya kë =nɛ -zuu yaa =ya 'go mɛ 'gü, -yö -nië 'yënnɛ =taa, -dhɛ 'ö dho ö 'tɛɛ pa -a -bha -a =mɛɛ' -sü 'ka. =Ya kë =nɛ 'yaa- yö -na, ⁴⁴ 'yö- pö ö -de -dhë =nɛɛ: <A -dho yɛ n 'zü, 'a dho ma 'kɔ 'a go -a 'gü bhë -a 'gü.> 'Yö nu 'ö kɔɔdhɛ yö 'kpaan, kö -dhɛ -yö -go -sü 'ka, 'kö pë 'plɛ -yö -dho 'kuë- dhö -sü 'ka. ⁴⁵ =Ya kë 'dhö 'yö dho, 'yö -zuu yaa 'slaplɛ 'wo -ziö -a -ta, 'ö -an -dhɛ 'ö 'wo nu wo 'kuë, 'wo wo -ya -dhɛ kun mü. =Ya kë 'dhö zlöö kö mɛ 'ö bhë -a

këwun =ya kë yaa =ya zië -a mE 'ö 'dhiö -a -ta. -Kɔ do bhë -a 'ka 'yö dho kaa, mE këwunyaazë 'wo =dEε -yi =nE -a 'gü bhë -an -gɔ.»

*Yesu dhe waa- -a dheglu 'në gɔɔn- -nu
(Maakö 3.31-35; Lukö 8.19-21)*

⁴⁶ Yesu -yö -to 'wun =blEε'- -sü 'gü mE gbung -nu -dhë 'ö- dhe waa- -a dheglu 'në gɔɔn- -nu -wo -nu, 'wo do plaan, 'wo -kë -a këdhE =mEε' -dhia kö 'waan- 'wun =blEε'- -a -dhë. ⁴⁷ 'Ö mE do -ya pö Yesu -dhë: «-DhE -ga 'dhe, ü dhe waa- ü dheglu 'në gɔɔn- -nu -wo plaan, -wa 'piö kö 'wo 'wun =blEε'- ü -dhë.»

⁴⁸ 'Ö Yesu -ya pö mE bhë -a -dhë: «Dö -nu 'pö 'wo tɔɔ n dhe waa- n dheglu 'në gɔɔn- -nu -i?»

⁴⁹ 'Yö ö -kɔ -zɔn ö bha =guë' -nu 'ka 'ö- pö: «-Ka -dhe -ga, n dhe waa- n dhegluzë -nu =ga 'wo =nE. ⁵⁰ Bhii mE -nu 'ö 'wo n Dë 'ö -ya -sü 'ka dhang- -nu 'gü -a -zo 'kun -wun kë bhë, wo =nE 'wo tɔɔ n dheglu 'në gɔɔn- -nu, n dheglu 'në dhoo -nu waa- n dhe.»

13

*'Wun =zuan' 'ö -gban pëga -pEɛn -mE -bha
(Maakö 4.1-9; Lukö 8.4-8)*

¹ Yi 'ö 'dhö bhë -a 'ka, Yesu -yö -go kɔɔ, 'yö dho, 'yö -ya 'yipuë =va 'kpong 'dhiö kö -yaan mE -nu =daan'- . ² 'ö mE -gbaa =va -wo nu 'wo =nië -a -zü. =DhE 'wo- =nëng -na, 'ö -da 'yitagɔ do 'gü, 'yö =yaannu. 'Ö mE -gbaa -nu -wo to sia- 'yi 'kpong 'dhiö.

³ 'Yö 'wun =plëezë =blEε -an -dhë 'wun =zuan' 'ka, 'yö-pö -an -dhë: «Gɔɔn- do -yö -dho ö bha pëga -pEɛn =dhia =nE -kɔ 'wo -mlü -pEɛn -na -a 'ka, 'ö 'wo- -ya -na bhë -a 'dhö. ⁴ Pëga -nu 'ö kë -an -pEɛn -sü 'gü ö -gɔ =bhlöö- bhë, -a 'bhaa -nu -wo -püö zian -gbloo 'piö. 'Ö -ma -nu -wo

nu 'wo- -bhö. ⁵'Ö- ga 'bhaa -nu -wo -püö gwa -ta; 'kεε 'sε 'yaa kē mü =va. Pēga -nu 'wo bhē 'wo bhö 'zodhö, bhii waa 'dho 'sεidhö =gbiin. ⁶=Dhε 'ö lan- -yö yö 'bhü -sü -bha, 'ö- 'plüün 'plε -wo ga 'ö 'wo 'kpεa kun, 'ö tɔɔ -an yun -nu waa 'dho 'sεidhö =gbiin. ⁷'Ö- ga 'bhaa -nu -wo -püö =blēē' 'ginngzē -nu 'gü, 'ö =blēē' 'ginngzē -nu -yö =kpεa, 'yö pēga -sē 'yö bhö bhē 'wo sɔ -a -ta, 'ö 'wo- =siö. ⁸'Kεε -a ga 'bhaa -nu -wo -püö 'sε -sē 'gü, 'wo =kpεa, 'ö -an -kpa -yö -kē. -A 'bhaa -nu -kpa ga -wo -kē =kēng' do; -a 'bhaa -nu -kpa ga -wo -kē 'gɔɔ- 'slado, 'ö- 'bhaa -nu -kpa ga -wo -kē 'gɔɔ- -yaaga.»

⁹'Ö Yesu -ya pö -an -dhē 'zü =nεε: «'Ö -ya kē =nε ka 'wun ma -to -yö -dhö, 'wun 'a- =blεε =nε kö -ka -a ma -sē 'ka!»

'Wun 'ö -gban Yesu -bha 'wun -blεε 'wun =zuan' 'ka -sü -gεn pö -sü -bha

(Maakö 4.10-12; Lukö 8.9-10)

¹⁰=Dhε =ya kē 'dhö, Yesu -bha =guē' -nu -wo -yɔɔn -a -bha -a =dhεε' 'kpɔ -sü 'ka =nεε: «-Mē -kē 'ü 'wun =blεε -an -dhē 'wun =zuan' 'gü i?»

¹¹'Yö- -daa -kē -an -gɔ 'ö- pö: «Ka -zē, 'wun 'ö -gban -Zlan -bha -gludēdhε 'ö dhang- -nu 'gü -a -bha 'ö 'bin -sü 'ka, 'ka- yö; 'kεε wo -zē, waa- yö. ¹²Bhii mε 'ö pē 'dhö -a -gɔ, -a =taɔ' -dho kē, kö pē -yö kē -a -gɔ =va -yö ziö -mü. 'Kεε mε 'ö pē gbε 'yaa- gɔ, -a 'bhle 'tee 'ö- gɔ bhē -yö -dho kun -a -gɔ. ¹³-A -wun 'gü =nε 'ö 'a 'wun =blεε' -na -an -dhē 'wun =zuan' -zɔn -sü 'ka bhē; bhii -wo pē -nu -ga, 'kεε 'waa- yö; 'ö 'wo wo 'to to 'wun -nu -bha, 'waa- -gεn ma, -waan 'dho -a -bho 'kou dɔ. ¹⁴-Kɔ bhē =nε 'ö pē 'ö -Zlan -wodhiölmε Ezai -ya pö bhē 'ö- 'dhiö dho -mɔ -a 'ka 'kuē; 'yö- pö: -Zlan -ya pö: Ka -dho 'wun ma, 'kεε ka 'ka 'dho -a -gεn dɔ; ka -dho -dhε -ga, 'kεε ka 'ka 'dhodhε yö. ¹⁵Bhii 'sε =nε -a 'gü -mε -nu =zuö' 'yaa 'wun gbε dɔ gbɔ.

=Wa wo 'to -nu -ta, =wa wo 'yan -nu kpö -ta, -yö -kë 'dhö kö =kun 'ö -an 'yan dho -dhε yö, 'ö -an 'to dho 'wun ma, 'ö -an =zuö' dho 'wun dɔ, 'iin 'wo dho =dhië' n 'piö kö 'aan-dha.

¹⁶ =Ya 'to ma =guë' -nu ka -bha, =zuögludhi -yö kë ka -gɔ. Bhii ka 'yan -nu =wa -dhε yö, ka 'to -nu =wa 'wun ma. ¹⁷ A-pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: -Zlan -wodhiölome -dhεvadhe waa- -Zlan -bha mε kpengdhö -nu -wa -dhɔ -kë, pë -nu 'ka- yö -na =nε kö -waan -a yö, 'kεε waa- yö. 'Iin pë -nu 'ka- ma -na =nε kö -waan -a ma, 'kεε waa- ma.»

'Wun =zuan' 'ö -gban pëga -pεn -mε -bha bhë Yesu -ya -gεn -pö

(Maakö 4.13-20; Lukö 8.11-15)

¹⁸ 'Yö- pö: «=Dhε -kë 'dhö -ka ka 'to 'to, 'wun =zuan' 'ö -gban pëga -pεn -mε -bha bhë -a -gεn -bha! ¹⁹ Mε -nu 'wo wo 'to to -Zlan -bha -gludëdhε -wun -bha 'ö 'waa -a -gεn ma bhë, -wo -bhɔ mε -nu 'ö -an -bha -Zlan -wo 'kun -kɔ -yö -bhɔ zian -gbloo 'piö -dhε 'ö pëga -nu -wo -püö -a -bha bhë -a -bha. 'Ö -ya kë 'ö dü -yö nu, 'ö -Zlan -wo mε 'ö ta -an =zuö' 'piö bhë 'yö- bho mü.

²⁰ 'Ö mε 'bhaa -nu -bha -Zlan -wo 'kun -kɔ -yö bhɔ 'sε 'ö gwa -ta 'ö pëga -yö -püö -a -ta bhë -a -bha. =Wa -Zlan -wo ma, 'wo to mü 'ö- kun =zuögludhi 'ka, ²¹ 'kεε 'waa wo =kwaä' -a -zü, -a yun 'yaa ziö -an 'gü, 'wo kpa -a -bha 'töng 'bhaa 'ka, 'kεε =ya kë =nε 'yënnghodhe waa- 'klobhodhe =wa nu -an -ta, -Zlan -wo 'wo- kun bhë -a -wun 'gü, 'wo wo =kwaä -zo yö -sü -zü.

²² Mε 'bhaa -nu -wo mü 'zü, 'ö -an -bha -Zlan -wo 'kun -kɔ -yö -bhɔ =blëë' 'ginngzë 'gü -dhε 'ö pëga -nu 'dhö -püö -na -an ziën bhë -a -bha. 'Ö 'wo -Zlan -wo ma, 'kεε -ya -de =zɔnng' -ta -sü 'ö 'kpongtaapë -wun 'gü waa- -ya =bhɔɔpë 'ö -an -püö -pë 'ka, -an -wun =zɔnng' -ta -sü -yö -kë 'ginng -nu 'ka; 'wo sɔ -Zlan -wo 'ö 'wo- ma -na bhë -a

-ta, 'ö -an -kpa gbε 'yaa kë -dhö. ²³ ME 'bhaa -nu -de 'pö -an -bha -Zlan -wo 'kun -kɔ -yö bhɔ 'sε -së 'ö pëga -yö -püö -a 'gü bhë -a -bha: =Wa -Zlan -wo ma, 'ö 'wo- gεn ma. =Ya kë 'dhö, 'ö 'wo -dhi, 'ö -an -kpa -yö -kë. -An 'bhaa -nu -kpa ga -wo -kë =këng' do, -an 'bhaa -nu -kpa ga -wo -kë 'gɔɔ- 'slado, 'ö -an 'bhaa -nu -kpa ga -wo -kë 'gɔɔ- -yaaga.»

'Wun =zuan' 'ö -gban =blëë' yaa -bha

²⁴ Yesu -yö -ko 'zü 'yö 'wun =blεε -an -dhë 'wun =zuan' -zɔn -sü 'ka, 'ö- pö -an -dhë: «-Ka -dhε -ga, pë 'ö -Zlan -bha -gludëdhε 'ö dhang- 'gü 'ö bhɔ -a -bha =ga =nε: Gɔɔn- do -bha pëga -së -bhlö -yö -kë -dhö. ²⁵ 'Ö gbang -yi do -yö dɔ, kö mε -nu =wa yi zë, 'ö gɔɔn- 'ö bhë 'ö- yaagümε -yö nu, 'yö pëga yaa -pεn -a -bha tapë -bhlö bhë -a 'gü 'ö to 'ö -ziö. ²⁶ =Dhε 'ö 'blee- ga -nu waa- pëga yaa 'ö bhë -nu 'wo bhɔ wo 'kuë-, 'ö 'blee- ga -nu 'dho 'wü -na 'ö -blëë' yaa -nu -de 'pö 'wo yö =luu' -sü -bha.

²⁷ 'Yö -bhlöodhε dëmε -bha yuökëmε -nu -wo nu 'wo- pö -a -dhë: «Yi -Gɔmε, pëga -së -nu kun yi- -pεn ü -gɔ =bhlöö- -a, =ya kë 'dhö kö =blëë' yaa -nu 'wo =nε -wo -go më =ε?» ²⁸ 'Yö- pö -an -dhë: «N yaagümε =nε 'ö- 'wun -kë bhë!» 'Ö- -bha yuökëmε -nu -wa pö -a -dhë: «Ü- 'piö kö 'yi 'dho 'yi =blëë' yaa -nu bhë 'yi -an bho mü =a?» ²⁹ 'Yö- pö -an -dhë: «-Abi', bhii =blëë' yaa -nu -wo -sü 'ka, ka -dho 'blee- 'lü -nu =nëng -an -bha, 'ö 'ka -an bho -a 'ka 'pö. ³⁰ -Ka ka =kwa' -an -zü, -wo =kpεa' wo 'kuë-, -yö 'dho -yö yöë -an 'kan -yi -bha! =Ya kë 'dhö, a -dho -a pö -an 'kan -mε -nu -dhë: -Ka =blëë' yaa -nu =woo'- -kun, 'ka -an kpa 'kuë- 'ka -an 'lü =kaan-', 'ka -an 'güö! 'Go mü kö 'ka 'blee- ga -nu -lo n -gɔ 'slëëdhö!» »

'Wun =zuan' 'ö -gban mutaadö -bha
(Maakö 4.30-32; Lukö 13.18-19)

³¹ Yesu -yö 'wun =blɛɛ -an -dhë 'zü 'wun =zuan' -zɔn -sü 'ka, 'ö- pö -an -dhë: «-Zlan -bha -gludëdhɛ 'ö dhang- 'gü -yö -kë =nɛ mutaadö ga 'dhö. -A ga 'ö bhë -yö -bhɔ =kplɔɔ' ga 'ö gɔɔndë do -ya ta ö -gɔ =bhlöö- -a -bha. ³² Yö =nɛ 'ö tɔɔ tapëga -nu 'saadhö -an 'teezë, 'kɛɛ -ya =kpɛa'-, 'too -lü -nu 'wo 'toodhɛɛdhö, -a mɛ 'ö dho kë =va -a -bha 'yaa 'dhö; 'ö =ya 'to zlöö kö -ma -nu -wo wo 'kɔ -nu dɔ -na -a -kɔ -nu -ta.»

'Wun =zuan' 'ö -gban =bluubhɛɛpë -bha
(Lukö 13.20-21)

³³ Yesu -yö 'wun =zuan' gbɛ 'bhaa -zɔn -an -dhë 'zü =nɛɛ: «-Zlan -bha -gludëdhɛ 'ö dhang- 'gü -yö -bhɔ =bluubhɛɛpë 'ö dhebɔ -nu 'dho -a -da -na =bluu'- -bi 'piö bhë -a -bha. =Waa- -da =bluu'- -bi 'kilong 'gɔɔ- =plɛ ö ga 'sɔɔdhu 'piö, 'yö =bluu'- =bhɛɛ 'yö =luu 'yö pë 'wo- -da -a 'gü bhë 'ö- pa.»

Yesu -bha 'wun =zuan' -zɔn -kɔ
(Maakö 4.33-34)

³⁴ Yesu -yö 'wun -blɛɛ mɛ gbung -nu -dhë 'wun =zuan' -zɔn -sü 'ka; 'yaa 'wun =blɛɛ'- -an -dhë 'kpaan 'ka. ³⁵ -Ya kë 'dhö, kö pë 'ö -Zlan -wodhiölomɛ -ya =blɛɛ 'dhiö bhë -yaan kë =nɛɛ: A -dho 'wun =blɛɛ'- -an -dhë 'wun =zuan' -zɔn -sü 'ka, 'ö pë -nu 'wo -kë -bin -sü 'ka 'ö -sü 'kpongtaadhɛ kë yi -bha 'ö yöë =dɛɛ -bha, 'a- =blɛɛ -an -dhë.

'Wun =zuan' 'ö -gban =blëë' yaa -bha bhë Yesu -ya 'zü -pö

³⁶ =Dhɛ =ya kë 'dhö, Yesu -yö ö -kwaa mɛ gbung -nu 'wo bhë -an -zü, 'ö yö -zë 'yö dho kɔɔ. 'Ö- -bha =guë' -nu -wo =yɔɔn -a -bha 'wo- pö -a -dhë: «'Wun =zuan' 'ö -gban =blëë' yaa 'ö gɔɔn- do yaagümɛ -ya -pɛn -a -gɔ =bhlöö- bhë -a -bha bhë, -a 'zü pö yi -dhë 'kwee-!»

³⁷ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «ME 'ö pëga -së ta 'ö tɔɔ ma Mɛgbö. ³⁸ =Bhlöödhɛ 'ö tɔɔ 'kpongtaadhɛ, pëga -së 'ö tɔɔ mɛ -nu 'wo -Zlan -bha -gludëdhɛ 'gü -mɛ -nu 'ka bhë; =blëë' yaa bhë 'ö tɔɔ mɛ -nu 'wo këpëyaamɛ -bha 'ka. ³⁹ -A yaagümɛ 'ö =blëë' yaa -pɛn 'ö tɔɔ dü; tapë 'kan -sü 'ö tɔɔ 'kpongtaadhɛ 'dhiötöyi. 'Ö yuökëmɛ -nu 'wo tapë 'kan -mɛ -nu 'ka, 'wo -kë -Zlan -bha bɔmɛ -nu 'ka. ⁴⁰ -Kɔ do 'ö 'wo =blëë' yaa -nu =woë' tapë -nu ziën 'wo- -zong -a 'ka 'siö 'gü bhë, -kɔ do bhë 'yö dho kaa 'kpongtaadhɛ 'dhiötöyi 'ka. ⁴¹ Ma Mɛgbö, a -dho -Zlan -bha bɔmɛ -nu bɔ, 'ö 'wo mɛ -nu 'wo mɛ -püö -na =sɔɔn yaa 'gü waa- 'wunyaakëmɛ -nu -an bho n -ma -gludëdhɛ -pö 'gü, ⁴² 'ö 'wo -an -zuö 'siö 'gü. -Dhɛ bhë -a 'gü, -wo -dho 'gbo -nu bɔ, 'wo wo 'sɔn -nu -bhö. ⁴³ 'Kɛɛ mɛ -nu 'wo -Zlan -bha mɛ kpengdhö 'ka, -wo -dho bhü =nɛ -kɔ 'ö lan- -yö bhüë -a 'dhö wo Dë -bha -gludëdhɛ -pö 'gü. 'Ö =ya kë =nɛ, ka 'wun ma -to -yö -dhö, kö 'wun 'ö =nɛ -kaa ma ö -gɛn 'ka!»

'Wun =zuan' 'ö -gban =bhɔɔpë 'ö -bin -sü 'ka -a -bha

⁴⁴ 'Yö Yesu -yö dho 'wun =zuan' -zɔn -sü 'ka 'dhiö =woë' =nɛɛ: «-Zlan -bha -gludëdhɛ -wun -yö -bhɔ 'zü =bhɔɔpë 'ö -bin -sü 'ka =bhlöö- -a -bha. Gɔɔn- do -yö ö 'yan dɔ =bhɔɔpë 'ö -bin -sü 'ka bhë -a -bha; 'yö dho 'yö- -bin 'zü. 'Ö dho =zuögludhi 'ka, 'yö ö bha pë -nu 'plɛ 'dhɔɔ dɔ, 'yö dho 'ö =bhlöödhɛ bhë 'ö- dhɔ.»

'Wun =zuan' 'ö -gban -zlɔɔ -bha

⁴⁵ 'Yö- pö 'zü: «-Zlan -bha -gludëdhɛ -wun -yö -bhɔ 'zü 'dhɔɔdɔmɛ do 'yö -zlɔɔ -së =mɛɛ -a -bha. ⁴⁶ =Dhɛ 'ö- mɛ 'ö- =sɔɔng' 'dhö 'gbee- 'ö- yö, 'yö dho 'ö pë -nu 'wo- -gɔ 'ö -an 'plɛ 'dhɔɔ dɔ, 'ö nu 'ö -zlɔɔ bhë 'ö- dhɔ.»

'Wun =zuan' 'ö -gban 'kplö -bha

⁴⁷ 'Ö Yesu -ya pö 'zü: «-Zlan -bha -gludëdhε -wun -yö -bhö 'zü 'kplö 'wo- -zuö -na 'yipuë =va =bhaa, 'ö 'wo 'yuö- =suu'- 'oo =suu'- 'kun -na -a 'ka bhë -a -bha. ⁴⁸ =Ya kë =nε =ya pa, 'ö 'yiblükëmε -nu -wo -nu 'ö 'wo- -gan 'wo dho -a 'ka 'kpongtaa; 'wo =yaannu, 'wo 'yuö- -nu zë 'gü; 'wo- -sεεbɔ -nu -lo wo -gɔ =sεn 'gü. 'Ö- mε 'ö -an 'kun -pë gbε 'yaa 'dhö bhë 'wo -an -lo yiö. ⁴⁹ -Kɔ do bhë 'yö dho kë -a 'ka 'kpongtaadhε 'dhiötöyi 'ka. -Zlan -bha bɔmε -nu -wo -dho nu 'wo mε këwunyaazë -nu bho mε këwunsëezë -nu 'piö, ⁵⁰ 'wo -an -zuö 'siö 'gü. -Dhε bhë 'wo dho 'gbo -nu bɔ, 'wo wo 'sɔn -nu -bhö -a -bha.»

'Wun 'ö -gban =bhɔɔpë -dëü waa- -a zii -an -bha

⁵¹ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «'Wun -nu 'a -an =blεε =nε, ka -an -ma -së 'ka a?» 'Wo- pö: «=Ii-.»

⁵² 'Yö- pö -an -dhë: «=Dhε -kë 'dhö, mε -nu 'wo tɔnggɔmε -nu 'ka 'saadhö, 'ö 'wun 'ö -gban -Zlan -bha -gludëdhε -bha, 'wo- -bho 'kou dɔ bhë, -wo -bhö 'kɔ dëmε do 'ö ö bha pë -dëü waa- pë zii 'ö- -bha -wun yö -a -bha, 'ö- sü ö bha =bhɔɔpë 'gü -a -bha.»

*Mε -nu 'wo Nazalëtë waa Yesu -wun -dhε 'wun gia-
(Maakö 6.1-6; Lukö 4.16-30)*

⁵³ =Dhε 'ö Yesu =ya yën 'wun -blεε -an -dhë 'wun =zuan' 'ka -sü -bha, 'ö go -dhε bhë -a 'gü, ⁵⁴ 'yö dho pödhe 'ö -kpεa -a -bha -a 'gü, 'ö yö mε -nu =daan' -sü -bha Zuifö -nu -bha -bhöküëkɔ 'gü. 'Ö mε -nu 'wo -kë mü 'töüdhö, 'tetundhe -yö -da -an 'gü, 'ö 'wo- pö: «-Yö -go 'wunbhokoudɔdhe 'ö =nε -a 'ka më =ε? -Ya -kɔklë 'ö -dhidhaapë -nu 'wo =nε 'yö -an -kë -ε? ⁵⁵ 'Lüyanmε gbö =nε 'yaa -mü -a? Mali 'yaa -mü -a dhe 'ka a? Zakö 'dhö, Zozεfu 'dhö, Simɔ 'dhö, Zude 'dhö 'waa -mü -a dheglu 'në gɔɔn- -nu 'ka a? ⁵⁶ 'Iin -a dheglu 'në dhoo -nu 'waa kwa 'piö zö =a? -Kɔ -mɔ 'wun -bha -sü 'yö- -gɔ =nε 'yö go -a

'ka më =ε?»⁵⁷ 'Wun -nu 'wo =nε -a -wun 'gü waa Yesu -wo -dhε 'wun gia-.

=Dhε =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Wo -Zlan -wodhiöloomε =bhlë -ya -dhε 'saadhö 'gü, 'kεε -a 'kpɔ -pö 'gü -mε -nu waa- -a -gɔ 'kɔɔmε -nu 'waa- =bhlë -ya.»⁵⁸ -Dhε bhë Yesu yaa -dhidhaa -kë mü =va zlöö, -zo -yö -a -bha -sü yaa kë -an -gɔ bhë -a -wun 'gü.

14

Zan Batisö -bha ga -sü

(Maakö 6.14-29; Lukö 9.7-9)

¹ 'Töng 'dhö bhë -a 'ka, Elödö -yö -kë -gludë 'ka Galile -sε 'gü, -yö Yesu -wun -ma. ² 'Yö- pö ö bha yuökëmε -nu -dhë: «Mε 'ö =nε Zan Batisö -mü, bhii 'go 'ö- wo ga 'gü bhë, 'yö -kɔ -mɔ 'wun -bha -sü 'dhö -a -gɔ 'yö -dhidhaapë -nu kë -na bhë.»

³ Kë- wo 'dhö bhë 'ö tɔɔ Elödö -yö Zan -kun, 'ö- -lö 'ö- -zuö -kanso 'gü. -A kë 'ö- wo 'dhö bhë -yö -sü Elödö -bha ö dheglu Filipö bɔɔ Elödiadö 'kun 'ö- wo -a -gɔ bhë -a -wun -bha. ⁴ 'Yö- -wun 'gü, 'ö Zan -ya pö -a -dhë =nεε 'yaa -së kö -yö ö 'zlaa- bɔɔ 'kun -a -gɔ kö -ya 'sü ö bɔɔ 'ka. ⁵ -A -wun 'gü Elödö -ya 'piö kö -yö Zan zë, 'kεε -yö -suö 'sεgümε -nu -dhë, bhii 'ö tɔɔ mε 'plε -wo Zan -dɔ =nε -Zlan -wodhiöloomε -mü.

⁶ =Dhε 'ö Elödö -bha bhɔ -yi 'wlaan- kë -yi =ya -lo, Elödiadö 'dhu -yö =troo' do kë mε -nu 'wo nu 'wlaan- -ta bhë -an 'dhiö, 'yö -kë Elödö -dhë -së. ⁷ 'Yö ö -wo -bhö -a -dhë -a pö -a -dhë -sü 'ka =nε pë 'saadhö 'ö- -dhε ö -gɔ, 'ö dho -a nu -a -dhë. ⁸ 'Nëdhezë 'ö bhë, -wo 'ö- dhe -ya pö -a -dhë bhë, 'yö dɔ -a -ta 'ö- pö: «-Dhε do 'ö =nε -a 'gü, a- 'piö kö 'ü Zan Batisö -gɔ -da 'tia- 'gü 'ü n gbaa.»

⁹ 'Yö -kë -gludë Elödö -dhë yaa; 'kεε ö -wo 'ö- -bhö mε -nu 'ö -an =dhɔɔ -kë 'wlaan- -ta -an 'dhiö bhë -a -wun 'gü,

'yö- pö ö -bha mE -nu -dhë -wo nu Zan Batisö -gɔ 'ka -a =dhia. ¹⁰ 'Ö mE do bɔ -kanso 'kɔɔdhö kö -yaan Zan Batisö -gɔ 'kan. ¹¹ 'Ö mE 'ö bhë 'ö dho 'ö Zan -gɔ 'kan 'ö nuë 'tia- do 'gü 'ö- nu 'nëdhezë 'ö bhë -a -dhë, 'ö dhoë ö dhe =dhia. ¹² 'Ö Zan -bha =guë' -nu -wo nu 'wo- =glöö sü, 'wo dhoë 'wo- -bin. =DhE =ya kë 'dhö, 'wo dho, 'wun -nu bhë 'saadhö 'wo- =blEε Yesu -dhë.

Yesu -bha mE -lü -vuu 'sɔɔdhu 'dhi gba -kɔ

(Maakö 6.30-44; Lukö 9.10-17; Zan 6.1-14)

¹³ =DhE Yesu -yö 'wun -nu 'wo bhë -an ma, 'yö go -dhE 'ö bhë -a -bha, 'yö -da 'yitagɔ do 'gü ö -de 'sloo 'ka, 'yö dho -dhE do 'ö dho -potaasü yö -a -dhE -bha -a 'gü.

'KEE mE -nu -wo Yesu -wun -ma, 'wo go pödhE -nu 'gü 'wo -ziö -a 'piö 'ta 'sü -sü 'ka 'yi 'kpong 'dhiö. ¹⁴ Yesu -bha -go 'yitagɔ 'gü -sü 'ka, -a 'yan -yö -da mE -nu 'wo nu bhë -an -ta, 'ö -an 'yena -yö -da -a =zuö' 'gü, 'ö yö -an -bha 'yua -nu bo -an -bha -sü 'gü.

¹⁵ =DhE 'ö 'yinia -dhE =ya dɔ, 'ö Yesu -bha =guë' -nu -wo =yɔɔn -a -bha, 'wo- pö -a -dhë: «'Bin =ya 'më 'saadhö, 'ö -dhE 'kwa- -bha =nE mE gbE 'yaa zö =nE, -bhö -a pö mE -nu 'wo =nE -an -dhë -wo 'dho pödhE -nu 'gü kö -waan wo -bhöpë -nu 'dhɔ!»

¹⁶ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «'Yaa -së kö -wo 'dho; ka gia-, -ka -bhöpë nu -an -dhë!»

¹⁷ 'Yö 'wo- pö -a -dhë: «Pë 'ö yi -gɔ zö 'ö tɔɔ =bluu'- bhE 'sɔɔdhu waa- 'yuö- =plE!» ¹⁸ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Ka nu -an 'ka n =dhia zö!»

¹⁹ =DhE =ya kë 'dhö, 'ö- pö mE -nu 'wo bhë -an -dhë -wo =yaannu 'kpa- -ta. 'Go mü 'yö =bluu'- bhE 'sɔɔdhu waa- 'yuö- =plE 'wo bhë -an sü, 'yö ö 'yan =luu dhang- 'gü, 'yö =bhEa -a -ta; 'ö -Zlan zuö pö. 'Yö =bluu'- =kaan, 'yö- nu ö -bha =guë' -nu -dhë. 'Wo- -glu mE -nu 'wo bhë -an 'ka.

²⁰ ΜΕ 'ö -dhö -yö pë -bhö, 'ö -bhöpë 'bhaa -yö to. 'Ö- -bha =guë' -nu -wo dho -a 'kluklu -nu 'wo to 'wo- -kpa 'kuë- -sü =kpasεn pa -sü 'gɔɔ- do ö ga =plε 'ka. ²¹ Γῶν- -nu 'wo -bhöpë -bhö 'dhö bhë -an -dho 'kuë- -sü =tεi' -wo -kë =nε mε -vuu 'sɔɔdhu 'dhö kö waa dhoo -nu waa- 'në -nu -an =dhong'.

*Yesu -yö 'ta -sü 'yipuë -ta
(Maakö 6.45-52; Zan 6.15-21)*

²² =Dhε 'ö =wa yën, -dhε do bhë -a 'gü 'ö Yesu -yö ö bha =guë' -nu -da 'yitagɔ 'gü kö -waan 'yipuë =va bhë -a 'kan ö 'dhiö, kö yö gia- -yaan -a pö mε -nu 'wo bhë -an -dhë -wo 'yε wo 'zü -wo 'dho wo -gɔ plöö. ²³ =Dhε 'ö yën -an 'paan bho -sü -bha, 'ö yö -de 'pö, 'ö -da -tɔn 'në do tuö, 'yö -ya =bhεa' -sü -bha 'töng bhë -a 'ka. Yö do 'kpaan 'yö -kë mü, kö -dhε =ya trö. ²⁴ 'Yitagɔ 'ö- -bha =guë' -nu -wo -kë -a 'gü bhë, =dhε 'ö =ya bhɔ 'kpong -dhë =taa' =gbiin, 'yö 'yi kpö -nu -wo yö =luu' -sü -bha -dhε 'plε 'gü 'wo -ma -an -bha 'yitagɔ -bha -dhε 'plε 'gü, bhii 'ö tɔɔ 'buu -yö -kë ziö -dhia. ²⁵ =Dhε 'kwa dɔ -dhεkpaɔtadhε =tεi' 'ka, 'yö Yesu -yö -dho ö bha =guë' -nu 'piö =zian', -ta 'yi -ta -sü 'ka. ²⁶ 'Κεε =dhε 'wo- yö kö -yö 'ta -na 'yi -ta, 'ö 'siö -yö -kan -an 'gluu 'wo- pö: «=N nn, mε -zii 'ö kë -na bhë!»

=Dhε 'suö 'dhö -an kë -na, 'wo yö =gblaa 'gbla -sü 'gü.

²⁷ 'Yö to mü, 'ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Ka ka =zuö' kë -saa, ma -mü, kö =kun 'ö 'ka -suö!»

²⁸ 'Ö Πίεε -ya pö: «N Dëmε, =ya kë =nε bhi -mü, kö -a pö n -dhë 'a 'ta 'sü 'yi -ta, 'a nu ü 'piö!» ²⁹ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «-Bhö nu!»

'Ö Πίεε -yö go 'yitagɔ 'gü, 'ö yö 'ta 'sü -sü 'gü 'yi -ta 'ö dhoë Yesu 'piö. ³⁰ 'Κεε =dhε =ya yö -dhε 'bhaa 'gü, 'ö- -zo -to 'buu 'ö ziö -na bhë -a 'piö, 'ö 'suö -yö -da -a 'gü. =Dhε 'ö 'më -na yiö, 'ö -gbla 'ö- pö: «N Dëmε, -bhö nu n -dhë -ε!»

³¹ 'Ö to mü, Yesu -yö -ya -a -kɔ -bha, 'ö- pö -a -dhë: «Ü -bha -zo yö -sü -yö 'tee =dhɛɛ! -Më 'ö -kë 'ö ü =zuö' -yö 'zëzë =kun =i?»

³² =Dhɛ 'wo- -bha =plɛ =dhɛ 'wo -da 'yitagɔ 'gü, 'ö 'buu -yö to mü 'yö =gbaannu. ³³ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö- -bha =guë' -nu -wo -gblü -a 'dhiö 'yitagɔ 'gü mü, 'wo- pö -a -dhë: «-Zlan Gbö giagia -mü ü 'ka!»

Yesu -bha 'yuamɛ -nu -dhɛ -bo Zenezalɛtö -sɛ 'gü -kɔ (Maakö 6.53-56)

³⁴ 'Yipuë =va bhë -wa -kan 'wo yö sia- Zenezalɛtö -sɛ 'gü. ³⁵ Mɛ -nu 'wo zian bhë -a 'ka, -wo -to mü, 'wo Yesu dɔ. 'Ö- -bha nu -sü bhë, 'wo- =blɛɛ -dhɛ 'plɛ 'gü; 'ö mɛ -nu 'wo nu wo -bha 'yuamɛ -nu 'ka- 'piö. ³⁶ -Dhɛ bhë -a 'gü 'zü, 'wo =bhɛa -a -dhë kö -yö ö =kwaa' wo -zü 'wo 'pa -a -bha gblang 'to 'dhiö 'kpaan 'ka; ('ö -we -a -bha -an -gɔ,) 'ö mɛ -nu 'wo pa -a -bha gblang 'to 'dhiö 'ka, 'ö -an -dhɛ -yö bo.

15

Mɛ =daan' -wo 'ö go Zuifö 'bhɛma -nu kwɛɛ (Maakö 7.1-13)

¹ Falizi -mɛ -nu waa- Zuifö -nu -bha tɔnggɔmɛ -nu -wo -go Zeluzalɛmë 'wo nu Yesu 'piö, 'wo- =dhɛɛ' kɔɔ =nɛɛ: ² «-Më -kë 'ö mɛ =daan' -wo 'ö go kwa 'bhɛma -nu dhiö =nɛ, ü bha =guë' -nu 'waa- 'kun =nɛ =ɛ? Bhii 'waa wo -kɔ -nu 'zlu =nɛ -kɔ 'ö kwa -bha wɔ -kɔ 'dhoë- 'ka bhë -a 'dhö kö -waan =tun pë -bhö -na.»

³ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ =nɛɛ: «Ka -de 'pö, -më -kë 'ka -Zlan -bha tɔng =bhlë -siö ka -de -bha mɛ =daan' -wo 'kun -sü -wun 'gü i? ⁴ 'Ö tɔɔ -Zlan -ya -pö: -Bhö ü dë waa- ü dhe -an -bhlë -ya, 'ö go mü: Mɛ 'ö 'dhoë- 'wun yaa =blɛɛ' -ö dë waa- ö dhe -an 'ka, -yö -dho kë zëmɛ 'ka. ⁵ 'Kɛɛ ka

-zë, ka mE -nu -daan -a pö -sü 'ka: 'Ö =ya kë =nE mE =yaa-
pö ö dë waa- ö dhe -an -dhë: «Ma pë -nu 'wo n -gɔ 'a dho
nu -a 'ka ü -dhë -be bhë, 'ma- -ya -Zlan -bha gbaɔ 'ka»,
6 gɔɔn- 'ö 'dhö kö 'yaa- nu ö mE -nu -dhë gbɔ. -Kɔ do 'ö
bhë -a 'ka, ka -Zlan -wo =bhlë -bho -a -bha, 'ka- =siö, 'ö ka
-de -bha mE =daan' -wo bhë 'ka- -zɔn mE -nu -dhë. 7 Mɛ
-nu 'yan -ta -pë kë -mE -nu 'ka =nE! 'Wun 'ö -gban ka -bha
'ö Ezai -ya =blEɛ bhë 'wun gia- -mü.

8 'Ö tɔɔ: -Zlan -ya pö: 'SɛgɔgümE -nu 'wo =nE -wo n
=bhlë -ya wo 'dhi 'ka 'kpaan, 'kEɛ -an =zuö' -yö n 'ka =gbiin.
9 =Bhlëyadhe -nu 'wo nu -na -a 'ka n 'piö, -a 'plɛ -yö 'kpaan,
bhii -wo mE -nu -daan tɔng 'ö go mE -nu dhiö -an 'ka =nE
-kɔ 'wo- pö -a -bha 'kpa -yö -go ma -Zlan n 'piö -a 'dhö. »

*Pë -nu 'ö 'wo mE -nu -kë -dhuuzë
(Maakö 7.14-23)*

10 =DhE =ya kë 'dhö, Yesu -yö mE gbung =va =dhoɔ -kë,
'yö- pö -an -dhë: «-Ka ka 'to 'to, kö 'wun 'a 'dhoë- -a =blEɛ'-
=nE, 'kaan- -a ma ö -gɛn 'ka! 11 Pë 'ö -da -na mE 'dhii bhë,
'yaa mE kë -dhuuzë. Pë 'ö mE -kë -dhuuzë 'ö tɔɔ pë -nu
'saadhö 'wo 'go -na mE 'dhii.»

12 'Ö- -bha =guë' -nu -wo =yɔɔn -a -bha, 'wo- pö -a -dhë:
«'Bhaa- dɔa =nE ü -wo 'ö bhë -yö -na Falizi -mE -nu -zuë
-a?»

13 'Ö- -daa -kë -an -gɔ =nEɛ: «Tapë 'saadhö 'ö n Dë
'ö dhang- 'gü yaa- ta, -an 'plɛ -wo -dho -wo, 'wo go
'sɛi. 14 -Ka ka =kwaä' -an -zü, -yö mE -dhë 'dhiö -mE
'yënngtiizë -nu -mü -an 'ka! =Ya kë =nE 'yënngtiimE =ya
yö 'yënngtiimE -dhë 'dhiö, -dhE 'wo- -bha =plɛ, -wo -dho
-püö -glu 'dhi do 'gü!»

15 'Ö PiEɛ -ya pö -a -dhë: «-Bhö 'wun =zuan' bhë -a -gɛn
pö yi -dhë!»

16 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «Ka -de 'pö, ka -kɔ yaa -mɔ
'wun -gɛn ma -sü -bha =kun =a? 17 Kaa- ma =nE -bhöpë

'ö -da -na mE 'dhii bhë, -yö -bo mE 'guu -zian' 'ö dhoë 'blü 'dhiö a? ¹⁸ 'KEE -a mE 'ö 'go -na mE 'dhii bhë, -yö -go mE =zuö' 'piö, yö =nE 'ö mE -kë -dhuuzë. ¹⁹ Bhii mE =zuögüdhe =nE 'ö -zotadhe yaa -nu 'wo go -a 'gü, 'wo mE -blü mE zë -sü -nu, dhebo 'kpeE kpe =mEE' -sü -nu, =mlaabo 'kpeE kpe =mEE' -sü -nu, =kwaan -sü -nu, =sua kë -sü -nu, 'wun yaa -blEE mE -go -sü -nu -an -bha. ²⁰ Pë -nu 'wo mE -nu -kë -dhuuzë 'wo bhë, 'kEE pë -bhö -sü kö waa wo -ko 'zlu =nE -ko 'ö kwa 'bhema -nu -bha wo -ko 'dhö -a 'ka -a 'dhö bhë, 'yaa mE kë -dhuuzë.»

Dhebo -nia do -bha Yesu -wo -dhe 'wun gia- -sü
(Maakö 7.24-30)

²¹ 'Go mü Yesu -yö -go -dhe bhë -a 'gü, 'yö dho Tii waa-Sidon -pö 'gü -dhe -nu -bha. ²² Dhebo do 'yö go Kanaa -sE 'gü, 'yö -kë 'sE bhë -a 'gü, -yö -nu Yesu 'piö, 'yö -pö -a -dhë 'gbla -sü 'ka =nEE: «N DëmE, Davidö gbö, -bhö n 'yena yö! -Zuu yaa -yö n 'dhu 'gü. 'Yaa -potaasü =duö!»

²³ 'KEE yaa- -daa do kë -a -go. 'Ö- -bha =guë' -nu -wo =yoon -a -bha 'wo- pö -a -dhë: «Dhebo 'ö =nE, -bhö -a kë -yö 'dho; -yö ziö -na kwa 'piö 'gbla -sü 'ka -kplawo!»

²⁴ 'Ö Yesu -ya -pö -an -dhë: «-Zlan -yö n -bo 'bhla -tuë -nu 'wo =dhong -sü 'ka Izlaelö -sE 'gü -an -dhë.»

²⁵ 'Ö dhebo 'ö bhë -yö -nu 'ö -püö Yesu =gEEndhö 'ö- pö: «N DëmE, -bhö nu n -dhë!»

²⁶ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «'Yaa -së kö -wo 'në -nu -bhöpë 'sü -waan -a nu gbEn- -nu -dhë.» ²⁷ 'Ö dhebo bhë 'ö- pö: «'Wun gia- -mü, n DëmE, 'kEE =ya kë -bhöpë 'peepee -nu 'wo 'go -na pë -bhö -ta =gba -ta dhuö bhë, gbEn- -nu -wa -bhö.»

²⁸ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «'Öö, dhebo, ü -bha -zo -yö n -ma -sü =yö =va 'dhe! -Yö kë ü -dhë =nE -ko 'ö- 'ka ü =zuö' 'piö bhë -a 'dhö!» 'Töng gia- bhë -a 'ka 'ö- 'dhu -dhe -yö boë.

Yesu -bha 'yuame =plëezë -dhe bo -sü

²⁹ Yesu -yö -go mü, 'yö dho Galile 'yipuë =va 'kpong 'dhiö, 'yö -da -tɔn do tuö 'ö =yaannu. ³⁰ Mε -gbaa =va -wo -nu -a 'piö mü 'zü, wo -bha -gɛnlomε -nu, 'yënnngtiimε -nu, =niɔɔmε -nu, 'tuunmε -nu waa- 'yuame -nu =plëezë -an 'ka Yesu 'piö, 'ö Yesu -yö -an -dhe bo, ³¹ kö 'tuunmε -nu -wo 'we -na, 'tɔsiömε -nu -dhe -yö bo -na, 'yënnngtiimε -nu -wo -dhe yö -na bhë. =Dhe =waa- yö, 'ö 'tetundhe -yö -da -an 'gü, 'ö 'wo yö Izlaelö -bha -Zlan 'tɔ -blü -sü 'gü.

Yesu -yö mε -lü -vuu -yiisië 'dhi -gba

(Maakö 8.1-10)

³² Yesu -yö ö bha =guë' -nu =dhɔɔ -kë, 'ö- pö -an -dhë: «Mε -nu 'wo =nε -an 'yena -yö n kë -na, bhii -a -dhekpaɔyi -yaaga 'ö =nε =dεε, -wo n 'piö, 'ö -bhöpë gbε 'yaa -an -gɔ gbɔ; 'maa- 'piö kö 'a n =kwaä' -an -zü -wo 'dho kö waa pë gbε -bhö. =Faan' 'yaa -an 'gü gbɔ bhë, =ya kë 'dhö, -wo -dho -püö zian -gbloo -nu 'piö -an -yε 'zü -sü 'ka.»

³³ 'Ö- -bha =guë' -nu -wa =dhεε' kpɔ =nεε: «-Dhe -mlë 'kwa dho mε gbung =va =suu' - 'ö =nε -a -bhöpë yö -a -bha; -dhe 'ö mε gbε 'yaa- -bha zö =nε -a 'gü i?»

³⁴ 'Ö Yesu -yö -an =dhεε' kpɔ =nεε: «=Bluu' - bhε =dhë 'yö ka -gɔ -ε?» 'Wo- pö -a -dhë: «=Bluu' - bhε 'slaplε waa- 'yuö- 'në 'sεεn- 'bhaa =nε 'wo yi -gɔ.»

³⁵ =Dhe =ya kë 'dhö, 'yö- pö mε gbung -nu 'wo bhë -an -dhë -wo =yaannu. ³⁶ 'Ö =bluu' - bhε 'slaplε waa- 'yuö- -nu 'wo bhë 'yö -an sü, 'yö -Zlan zuö pö -a -ta, 'yö -an =kaan, 'ö- nu ö bha =guë' -nu -dhë, 'ö 'wo- -glu mε 'wo nu bhë -an 'ka.

³⁷ Mε 'ö -dhö -yö pë -bhö, 'ö- 'gu -yö dɔ, 'ö- 'kluklu -nu -wo to. 'Yö- -bha =guë' -nu -wo dho 'wo- 'kluklu -nu 'wo bhë 'wo -an -kpa 'kuë- -sü =kpasεn pa -sü 'slaplε sü 'wo

=zië'. ³⁸ Mε -nu 'ö -bhöpë bhë 'wo- -bhö -an -dho 'kuë- -sü -wo -mɔ ɔɔn- -nu -vuu -yiisië -bha kö waa dhoo -nu, 'në -nu -an =dhong'. ³⁹ =Dhε 'ö Yesu =ya ö -kwaä -an -zï, 'yö -da 'yitagɔ 'gü, 'yö dho Magadamë -sε 'gü.

16

Falizi -mε -nu waa- Saduse -mε -nu -wo -dhidhaapë do -dhε

(Maakö 8.11-13; Lukö 12.54-56)

¹ Falizi -mε -nu waa- Saduse -mε -nu -wo -nu Yesu 'piö kö -waan 'slë 'kan -a -gɔ, 'wo- pö -a -dhë -yö -dhidhaapë do kë wo -dhë, kö -yaan -zɔn wo -dhë =nε -a -bha -kɔ -mɔ 'wun -bha -sü -yö -go -Zlan 'piö. ² 'Kεε Yesu -ya -daä -kë -an -gɔ 'ö- pö: «Lan- =ya -püö, dhang- 'gü -dhε =ya kë 'zεnzεnzë, 'ö 'ka- pö: «-Dhε -dho po =dhia 'piö -së.» ³ 'Ö -dhiadhiö tii 'gü, -dhε =ya kë -gisaadhö, 'ka- pö: «Dha -yö 'dhoë- nu». Pë -nu 'wo dho kë dhang- 'gü 'dhö, ka -an =dɔa' -dɔ, =dhε -kë 'dhö =nε -më -kë 'ö ka -kɔ 'yaa -mɔ -a -bha kö =duakëpë -nu 'wo =dεε =nε -a 'gü bhë, 'ka -an -bho 'kou dɔ =ε? ⁴ Mε -nu 'wo =dεε =nε -a 'gü 'ö -an këpë 'dhö yaa, 'ö 'waa 'to wo -wo 'gü -Zlan -dhë bhë -wo -dhidhaapë do -dhε, 'kεε -dhidhaapë gbε 'ka 'dho kë -an -dhë -a 'ke yaa kë Zonasö -bha -dhidhaapë 'ka.» =Dhε 'yö- pö 'dhö, 'ö to mü 'ö -ziö.

Falizi -mε -nu waa- Saduse -mε -nu -bha -bluubhεεpë (Maakö 8.14-21)

⁵ Yesu -bha =guë' -nu -zlö -yö -trö =bluu'- -nu 'sü -sü -bha. =Dhε 'ö 'yipuë =va bhë =waa- 'kan =wa 'dho -a =zlöö, ⁶ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Ka ka -zo kë ka -de 'piö, Falizi -mε -nu waa- Saduse -mε -nu -an -bha =bluubhεεpë -gɔ!»

⁷ 'Ö- -bha =guë' -nu -wo yö 'wun =blεε'- -sü 'gü wo 'ko ziën =nεε: «=Bluu'- 'ö kwaa -a 'sü bhë, 'yö- -wun 'gü 'yö -wo 'ö bhë 'yö- =blεε'- -na bhë.»

⁸ =Dhε 'ö Yesu =yaa- yö =nε -wo =suu'- bhë -wa =blεε'- -na wo 'ko -dhë, 'yö- pö -an -dhë: «-Më -kë 'ka- pö ka 'ko ziën =nε =bluu'- 'ö kaa- 'sü bhë yö -nü -i? =N nn, ka -bha -zo -yö n -ma -sü -yö =tun 'tee =dhεε! ⁹⁻¹⁰ Kaa- 'wun dö =kun =a? Ka -zo 'pö yaa -büö =kun =bluu'- bhε 'sɔɔdhu 'a -an =kaan 'ö gɔɔn- -nu -vuu 'sɔɔdhu -dhë, 'wo- -bhö, 'ö- 'kluklu =kpasεn 'bhaa -nu 'wo to 'ka =zië' bhë o, waa- =bluu'- bhε 'slapε 'a -an =kaan gɔɔn- -vuu -yiisië, -wa -bhö, 'ö -an 'kluklu =kpasεn 'bhaa -nu 'wo to, 'ka =zië' bhë, ka -zo yaa -büö -a -wun 'ka =kun =a? ¹¹ -Më 'yö -kë 'kaa- döa =nε n 'ka =bluu'- -gɔ -wun =blεε'- -ε? 'Kεε pë 'a- 'piö 'ö tɔɔ 'ka ka -zo kë ka -de 'piö, Falizi -mε -nu waa- Saduse -mε -nu -bha =bluubhεεpë -gɔ.»

¹² =Dhε -kë 'dhö zlöö, 'ö- -bha =guë' -nu -wa ma =nε Yesu yaa- pö -wo wo -zo kë wo -de 'piö =bluubhεεpë -wun 'gü, 'kεε -wo wo -zo -kë wo -de 'piö Falizi -mε -nu waa- Saduse -mε -nu -bha mε =daan' -wo -gɔ =zian'.

*Piεε -ya -pö -Zlan -bha -Yamε -mü Yesu 'ka
(Maakö 8.27-30; Lukö 9.18-21)*

¹³ =Dhε =wa 'go mü, Yesu waa- ö -bha =guë' -nu -wo -dho 'sεgɔ do 'bhaa 'yö -kë Sezale Filipö bhë -a 'gü. -Wo -kë 'dho =dhia, 'ö ö -bha =guë' -nu =dhεε' kpɔ 'ö- pö: «Mε -nu -wa -pö dö -mü ma Mεgbö n 'ka ε?»

¹⁴ 'Wo- -daa -kë -a -gɔ =nεε: «Mε 'bhaa -nu -wa -pö Zan Batisö -mü ü 'ka, mε 'bhaa -nu -wa -pö Eli -mü ü 'ka, 'ö mε 'bhaa -nu -wa -pö 'zü Zelemi 'iin -Zlan -wodhiölomε gbε -mü ü 'ka.»

¹⁵ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «=Ao', ka 'pö, ka- -pö dö -mü n 'ka =ε?»

¹⁶ 'Ö Simo Piεε -ya pö -a -dhë: «-Zlan 'ö 'bhee- ü- -bha -Yamε 'ka, 'ü- Gbö 'ka.»

¹⁷ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ü -bha =yö -së =dhεε, Simo, Zan gbö. Bhii mε 'bhee- -lü kun 'yö 'wun gia- 'ö =nε 'ö- -zɔn ü -dhë, 'kεε n Dë 'ö dhang- -nu 'gü bhë yö -mü.

¹⁸ =Dhε 'ö 'pö, ma -zë, a- -pö ü -dhë: Bhi ü tɔɔ Piεε, (-a -gεn 'ö tɔɔ «-guö»). -Guö 'ü- 'ka bhë 'a dho ma -Zlan -bha 'kɔ dɔ ü -ta. Ga -bha -kɔ -mɔ 'wun -bha -sü gia- -de yaa 'dho pë gbε kē 'kɔ 'a 'dhoë- dɔ bhë -a 'ka. ¹⁹ A -dho -Zlan -bha -gludëdhε -pö =lakele nu ü -dhë. Pë 'ü 'dhoë- 'kɔdhi ta -a -gɔ 'kpongtaa zö kö -yö -ta -a -gɔ -sü 'ka dhang- -nu 'gü; 'ö pë 'ü 'dhoë- 'kɔdhi po -a -gɔ 'kpongtaa zö, kö -yö 'po -sü 'ka -a -gɔ dhang- -nu 'gü.»

²⁰ =Dhε =ya kē 'dhö, 'ö Yesu -ya pö ö bha =guë' -nu -dhë kö =kun 'wo- pö mε gbε -dhë =nε -Zlan -bha -Yamε -mü ö 'ka.

Yesu -bha ö bha ga -sü waa- ö bha -go ga 'gü -sü -wun -blεε
'ö- wo

(Maakö 8.31-9.1; Lukö 9.22-27)

²¹ 'Ö sü -a yi 'ö 'dhö bhë -a -bha, Yesu -yö -yö 'wun =blεε' -sü -bha -a 'gü 'po -sü 'ka ö bha =guë' -nu -dhë =nεε: «A -dho dho Zeluzalemë; 'ö -dhε 'ö bhë -a 'gü, 'ö mε ziizii -nu, slabhome -nu -gɔmε -nu waa- Zuifö -nu -bha tɔnggɔmε -nu, -wo n 'klo bhɔ giagiawo, 'wo n zë; 'ö- -dhεkpaɔyi kē -yaaga -naa bhë 'a goë ga 'gü.»

²² 'Ö Piεε -ya -dhε ö 'sloo 'ka, 'ö- pö -a -dhë: «-Zlan -yö ü 'piö, n Dëmε, pë 'ö 'dhö bhë yaa 'dho kē ü 'ka!»

²³ 'Ö Yesu -yö =dhië ö -zü 'ö -ta -yö Piεε -bha -sü 'ka 'yö- pö -a -dhë: «-Bhö 'go n 'sɔɔ 'ü 'dho =gbiin, Satan, 'ü- =mεε' -na kö 'üën- n -püö =sɔɔn yaa 'gü; bhii ü bha -zotadhe 'yaa =nε -Zlan -bha 'dhö; 'kεε -yö -kē =nε mε 'bhee- -bha 'dhö =zian'.»

²⁴ 'Go mü 'ö Yesu -ya pö ö bha =guë' -nu -dhë: «ME 'ö- 'piö kö 'ö ziö n 'piö, -yö ö =kwaa' -zo 'ta ö -de -wun 'gü -sü -zü, -yö ö -bha -gaatalü 'sü -yö zië n 'piö! ²⁵ Bhii mε 'ö- 'piö kö 'ö ö -bha -tosiadhe yö ö -de -ta, -yö 'ka 'dho -a yö; 'kεε mε 'ö 'dhoë- ö -bha -tosiadhe 'gü -siö n -wun 'gü, -yö -dho =toëpö -këdhösü yö. ²⁶ -Yö -dho yö -më -bha mεbheedhe -gɔ, kö -yö 'kpongtaapë 'plε yö, 'go mü kö -a nii -yaan 'kun =toëpö -këdhösü yö -sü 'ka ε? Pé 'bhaa -yö -dhö kö mε -ya nu kö -yaan ö nii -gɔ -ta -bɔa -a? ²⁷ 'Kεε ma Mεgbö a -dho nu n Dë -bha 'tɔbhɔdhe =va 'ka waa- ma bɔmε -nu. =Ya kë 'dhö, mε 'ö -dhö a -dho -a =saan' bho -a -bha yuö kë -kɔ -bha. ²⁸ A- -blεε ka -dhë 'wun gia- 'ka: Mε -nu 'wo zö -an mε 'bhaa -nu waa 'dho ga kö Mεgbö -bha nu -sü kö =ya kë -gludë 'ka bhë waa wo 'yan dɔ -a -bha.»

17

Yesu -bha -dhië bun gbε 'gü -sü
(Maakö 9.2-13; Lukö 9.28-36)

¹ =Dhε 'ö -dhεkpaɔyi 'slado =ya ziö, 'ö Yesu -yö Piεε 'dhö, Zakö 'dhö waa- ö dheglu Zan -an kpa ö -bha, 'wo dho -tɔn do =gbiin tuö wo -de 'sloo 'ka. ² 'Ö Yesu -yö =dhië -kwaa bun gbε 'gü -an wö 'dhiö mü; 'ö- wöödhε -yö yö 'bhü -sü -bha =nε lan- 'bhü -kɔ 'dhö, 'go mü 'ö- -bha sɔ -nu -wo -kë 'puu =nε -dhεpuudhε -bha 'bhü -sü 'dhö. ³ 'Ö to mü, 'ö =guë' -nu -yaaga 'wo bhë 'wo Moizö waa- Eli -an yö Yesu 'piö mü, kö wo -nu -wo 'wun =blεε -na wo 'ko =bhaa. ⁴ 'Ö Piεε -ya pö Yesu -dhë: «=li-, n Dëmε, =yö -së kö 'kwa 'to zö; =ya kë =nε 'bha 'we -a -bha, a -dho sɔ 'kɔ -yaaga dɔ zö, ü -bha do, Moizö -bha do, Eli -bha do.»

⁵ -Yö -to 'wun =blεε' -sü 'gü, 'ö dha kpö 'bhü -sü -yö nu 'ö sɔ -an -ta. 'Ö -wo do -yö bɔ dha kpö bhë -a 'gü 'ö -we =woë' =nεε: «ME 'ö =nε 'ö tɔɔ n Gbö (do 'ö n -gɔ) 'ö- -dhɔ

-yö n -kë, 'ö n =zuögludhi -wun 'plE 'dho -a kWEE. -Ka ka 'to 'to -a -wo -bha!»

⁶ =DhE 'ö 'wo -wo =nE 'wo- ma, 'ö 'suö -yö -da -an 'gü, 'wo -gblü sia-. ⁷ Yö Yesu -yö =yöön -an -bha, 'yö ö -kō pa -an 'ka 'ö- pö: «-Ka =luu'-, kö =kun 'ö 'suö -yö ka -kë!»

⁸ 'Wo wo -gō =luu, 'kEE Yesu dosE n =nE 'wo- yö dō -sü 'ka mü.

⁹ -Wo -kë =yöō' =dhia kö -wo 'go -na -tōn tuö, 'ö Yesu -ya -pö -an -dhë =nEE: «Kö =kun pë 'ö 'ka- yö =nE 'ka- =blEE mE gbE -dhë, -yö 'dho -yö yöë ma MEGbö n -ma -go ga 'gü -yi -bha!»

¹⁰ =DhE =ya kë 'dhö, 'ö- -bha =guë' -nu -wa =dhEE' kpō =nEE: «-Më -kë 'ö kwa -bha tōngōmE -nu -wa pö Eli -dho nu 'dhiö =kun -i?»

¹¹ 'Yö- -daa -kë -an -gō 'ö- pö: «-Yö 'dhö, Eli -yö -dho nu 'dhiö kö -yaan pë 'plE 'dho 'ko =bhaa. ¹² 'kEE a- -pö ka -dhë =nEE: Eli =ya nu 'saadhö, bhii mE -nu waa- dō 'ö 'wo 'wun yaa =kaa' =nE -kō 'ö -dhi -a 'ka -an -dhë -a 'dhö. -Kō dō bhë 'ö 'wo dho ma MEGbö n 'klo bhōa 'pö.»

¹³ 'Ö- -bha =guë' -nu -wa dōa =nE Zan Batisö =nE 'ö- -bha 'wun =blEE bhë.

*Yesu -bha 'në do 'ö -zoo yaa -yö -kë -a 'gü -a -dhE bo -kō
(Maakö 9.14-29; Lukö 9.37-43a)*

¹⁴ =DhE 'ö 'wo nu 'wo -lo -dhE 'wo mE -gbaa -nu to -a -bha bhë -a -bha, 'ö gōön- do -yö =yöön Yesu -bha, 'yö -lo ö kpōn 'gü -a 'dhiö. ¹⁵ 'Ö- pö -a -dhë: «N -GōmE, -bhö n gbö 'yena -yö wo! 'PuE- -ya 'yënnng bhō -na =duö. 'Ö =ya kë -nu wo 'ö -püö siö, 'iin 'ö -püö yiö -dhE -nu -bha. ¹⁶ 'A nuë ü bha =guë' -nu =dhia, 'kEE waa -mō -a -bha kö -waan -an -dhE bo.»

¹⁷ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «'Ö mE -nu =gōü' 'gbeezë këwunyaazë, 'töng -mlë 'kwa dho kaa kwa 'ko =bhaa =E?

'Iin 'zü 'töng -mlë 'a dho ka bun -a 'ka ε?» 'Yö- pö: «Ka nu 'në bhë -a 'ka n =dhia zöl!»

¹⁸ 'Yö 'wun -blεε 'gbee- 'ka -zuu yaa bhë -a 'ka, 'yö go 'në 'ö bhë -a 'gü, 'ö- -dhε -yö bo -dhε do bhë -a 'gü.

¹⁹ =Dhε -kë 'dhö, 'ö- -bha =guë' -nu -wo -yɔɔn -a -bha wo 'kuë 'wo- =dhεεkpɔdhe -kë =nεε: «-Më -kë 'ö yi -kɔ yaa -mɔ -zuu yaa 'ö bhë -a kë -sü -bha -ε?»

²⁰ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «Pë 'ö -kë 'dhö bhë 'ö tɔɔ ka -bha -zoyösu -yö 'teete! A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: =Ya kë =nε ka -bha -zo yö -sü =ya kë =nε =kplɔɔ' ga 'dhö, ka -dho -a pö -tɔn 'ö =nε -a -dhë: «-Bhö 'go ü pin 'ö =nε -a -bha 'ü 'dho -de!», -yö -dho go ö pin -bha. Pë gbε kë -sü yaa 'dho kë ka -kwaa 'gbee-, ²¹ ['kεε kë- wo 'dhö bhë -zuu yaa =suu'- 'ö bhë pë 'ö 'kwa dhoë- kë kö 'kwaan- -mɔ -a kë -sü -bha 'ö tɔɔ =bhεa' -sü waa- -bεn 'to -sü].»

Yesu -yö -ko 'zü 'yö ö -bha ga -sü waa- ö -bha go ga 'gü -wun -blεε

(Maakö 9.30-32; Lukö 9.43-45)

²² Yi do 'ka kö Yesu waa- ö bha =guë' -nu 'plε -wo wo 'ko =bhaa Galile -sε 'gü bhë, 'ö- -pö -an -dhë: «Ma Mεgbö, -wo -dho n dɔ mε -nu kwεε ²³ kö -waan n zë, 'kεε -dhεkpaɔyi -yaaga -naa 'ka 'a dho go ga 'gü.»

'Ö- -bha =guë' -nu wö -yö -siö giagiawo.

'Nii- =sɔnng' bho -sü -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü

²⁴ =Dhε 'ö Yesu waa- ö -bha =guë' -nu =wa -lo Kapεεnaɔmë, 'ö -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'nii- =sɔnng' 'kun -mε -nu -wo -yɔɔn Piεε -bha -a =dhεε' 'kpɔ -sü 'ka =nεε: «Ka -gɔmε 'yaa -Zlan -gba -a 'gü -kɔ -bha 'nii- =sɔnng' bho =a?» ²⁵ 'Ö Piεε -ya pö: «=Ii-, -ya -bho.» Piεε -yö -kë -da =dhia kɔɔ, 'yö Yesu -ya -pö -a -dhë =nεε: «Ü ü -zo -ta -kɔklë =ε, Simɔ? Dö -nu 'ö -an 'gbee- -ta bho -sü 'dho -mü, kö -waan 'nii- =sɔnng' nu 'kpongtaa -gludë -nu -dhë -ε?»

-An -bha -sE 'gü 'në -nu -mü, 'iin -nia -nu -mü e?» ²⁶ 'Ö PιEε -ya pö -a -dhë: «-Nia -nu -mü.» 'Ö Yesu -ya pö: «=DhE -kë 'dhö bhë, kö 'sE 'gü 'në -nu -zë -an =dua' 'yaa -mü 'wëü- bho -sü 'ka. ²⁷ 'KεE kö =kun 'kwa mE -nu 'wo =nE 'kwa 'wun -na -an -zuë. =DhE 'dhö bhë, -bhö 'dho 'yipuë =va =bhaa, 'ü -piöga -zuö yiö, 'yuö- -blEεzë 'ü 'dhoë- -a sü bhë, -bhö -a 'dhi 'po, ü -dho 'wëü- 'tama ga do 'ö -mɔ -a -bha -yaan ko -bha 'nii- =sɔnng' bho -a yö. -Bhö -a 'sü 'ü nuë kö 'üen- ko -bha bho -an -dhë!»

18

Dö 'ö tɔɔ mE =va =E?

(Maakö 9.33-37; Lukö 9.46-48)

¹ -A 'töng gia- bhë -a 'ka, Yesu -bha =guë' -nu -wo -yɔɔn -a -bha 'wo- =dhEεkpɔdhe -kë =nEε: «Dö 'ö tɔɔ mE =va -Zlan -bha -gludëdhE 'gü dhang- -nu 'gü i?»

² 'Ö Yesu -yö 'në 'tee do =dhɔɔ -kë, 'ö- dɔ -an 'dhiö;

³ 'yö- pö -an -dhë: «A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: =Ya kë =nE kaa 'go ka pin =taa kaa kë =nE 'në 'sEεn- -nu 'wo =nE -an 'dhö, kaa 'dho -da -Zlan -bha -gludëdhE 'gü dhang- 'gü. ⁴ Mε 'ö mE =va 'ka -Zlan -bha -gludëdhE 'gü, 'ö tɔɔ mE 'ö ö -de dho sia- =nE 'në 'ö =nE -a 'dhö. ⁵ Mε 'ö 'dhoë- 'në -nu 'ö -an =suu'- 'dhö =nE -an kun -së n -wun 'gü, kö =ya ma gia- n 'kun -së.»

=sɔɔn yaa -bha -kë yaa -sü

(Maakö 9.42-48; Lukö 17.1-2)

⁶ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «'Në -nu 'wo n -wo -dhE 'wun gia- bhë, mE 'ö 'dhoë- kë kö -a mE do -de -yaan -püö =sɔɔn yaa 'gü, 'a, -a mE 'ö 'dhö bhë pë 'ö -dhi -a -bha 'ö tɔɔ -wo -güö kpö dun -a bhɔa- -wa -zuö 'yoo =bhaa. ⁷ =N 'n! -Yö 'yenazë 'kpongtaame -nu -bha 'ka =dhEε, 'ö tɔɔ 'wun -nu -wo -dhö 'kpongtaa zö, 'ö 'wo mE -nu -da =sɔɔn yaa kë -sü 'gü. Bhii 'wun -nu 'wo 'dhö bhë, -wo -dho kë

-dhö -kplawo, 'kεε mε 'ö 'dhoë- bɔ -a -ta kö -yaan kë bhë, -yö -dho kë 'yenazë -a -bha 'ka! ⁸=εε, 'ö =ya kë =nε ü -kɔ -wun 'iin ü -gɛn -wun 'ü dho -püö -a -dhë =sɔɔn yaa 'gü, kö -bhö -an 'klu 'kan 'ü -an -zuö ü 'ka =gbiin! -Yö -dho kë -së ü -bha 'ka kö 'ü -da =toëpö -këdhösü 'gü ü -kɔ 'klu 'iin ü -gɛn 'klu 'ka 'ö =zië' ü -kɔ =plε waa- ü -gɛn =plε -to ü -bha -sü 'ö 'wo ü =zong -a 'ka =glöötiaandhö 'siö 'ö -dhö =toëpö 'ka bhë -a 'gü -sü -bha. ⁹'Ö =ya kë =nε 'zü, ü 'yanga -wun 'ü dho -püö -a -dhë =sɔɔn yaa 'gü, kö -bhö -a bho mü 'ü -zuö ü 'ka =gbiin! =Yö -së ü -bha 'ka kö 'ü -da =toëpö -këdhösü 'gü ü 'yanga dosɛn 'ka, 'yö =zië' ü 'yanga =plε -to mü -sü 'ö 'wo ü =zong -a 'ka =glöötiaandhö 'siö 'gü -sü -ta.»

'Wun =zuan' 'ö -gban 'bhla 'ö =dhɔng 'ö 'wo- yö 'zü -a -bha (Lukö 15.3-7)

¹⁰ 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «-Ka ka -zo kë ka -de 'piö kö =kun 'ka 'në -nu 'wo =nε 'ka 'yan =ziö' kë -a mε do 'ka! A- blεε ka -dhë -yɔɔn -a -ta -sü 'ka =nεε: -Zlan -bha bɔmε -nu 'wo -an -maa kë -na 'ö 'wo dhang- -nu 'gü, -wo dɔ -sü 'ka -kplawo n Dë wö 'dhiö. ¹¹ [Bhii ma Mεgbö, a -nu mε -nu 'wo dhɔng -sü 'ka -an dha =dhia.]

¹² =Ya kë =nε 'bhla =këng' do =ya kë gɔɔn- do -gɔ, 'ö- do =ya =dhɔng, yaa 'dho -an 'gɔɔ- 'sɛisië ö ga 'sɛisië bhë -an to -tɔn tuö mü -yaan 'dho -a do 'ö =dhɔng bhë -a =mεε' =dhia =a? ¹³ =Ya kë =nε =yaa- yö, a- -pö ka -dhë gia- 'ka =nεε: -Yö -dho kë -a -gɔ =zuögludhi -wun 'ka 'bhla do 'ö bhë -a -wun 'gü, 'ö =zië' -an 'gɔɔ- 'sɛisië ö ga 'sɛisië 'ö waa =dhɔng bhë -an -wun -ta; 'yaa 'dhö a? ¹⁴ -Kɔ do 'ö bhë -a 'ka, ka Dë 'ö -ya -sü 'ka dhang- -nu 'gü 'yaa- 'piö kö 'në -nu 'wo bhë -an do 'kpaan -de -yö =dhɔng.»

'Wun 'ö -gban dheglu -mε -bha 'wun =zaa' -sü -kë ö dheglu 'ka -sü -bha

¹⁵ 'Ö Yesu -ya pö 'zü: «=Ya kë =nE ü dheglu -mE =ya 'wun yaa kë ü 'ka, -bhö =yɔɔn -a -bha, 'ü- -bha 'wun =zaa' -sü bhë -a -zɔn -a -dhë; 'kEE -yö kë ka 'sloo 'ka. =Ya kë =nE =ya 'we ü -wo -bha kö 'bha -a bho 'wun yaa 'gü. ¹⁶ 'KEE =ya kë =nE =yaa- pö ö 'ka 'dho we ü -wo -bha, -bhö mE do 'iin mE =plE 'sü ü 'piö, -yö kë 'dhö kö 'wun -dɔ mE -bha dhe 'ö dho kë, -a zü -yö dɔ mE =plE 'iin mE -yaaga -bha -tɔmɔdhe kë -sü -bha =nE -kɔ 'ö =bEEɛn' -sü 'ka -a 'ka -Zlan -bha 'sëedhe 'gü bhë -a 'dhö. ¹⁷ 'KEE =yaa- pö ö 'ka 'dho we ka -wo -bha -kplawo, -bhö -a =blEE' -Zlan -bha mE -nu kpö 'gü! =Ya kë =nE 'zü =yaa- pö ö 'ka 'dho we -an -wo -bha 'gbEEdhö, -kaa 'sü zlöö =nE mE 'yaa ka 'piö, 'iin =flüükemE -nu mE do 'dhö.

¹⁸ A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: Mɛ 'oo mE 'ö 'ka 'dhoë- 'kɔdhi ta -a -gɔ sia- zö, kö 'kɔdhi -yö -ta -a -gɔ -sü 'ka dhang- 'gü. 'Iin mE 'oo mE 'ö 'ka 'dhoë- 'kɔdhi po -a -gɔ sia- zö, kö -yö 'po -sü 'ka -a -gɔ dhang- 'gü. ¹⁹ A- -blEE ka -dhë 'zü =nEE: -Yö -kë mE =plE 'ka ka ziën, 'ö -an -wo -yö kpɔ -a -bha pë 'wo- 'piö -a -dhe -sü 'ka =bhEa' -sü 'gü n Dë 'ö -ya -sü 'ka dhang- -nu 'gü -a -gɔ, -yö -dho -a nu -an -dhë. ²⁰ Bhii -dhe 'ö mE =plE 'iin mE -yaaga 'wo wo 'ko =bhaa -a -bha n 'tɔ 'gü, a -an 'piö mü.»

'Wun =zuan' 'ö sü yuökemE 'ö 'yaa- 'piö kö 'ö ö 'bha -bha -wun 'to -a -bha

²¹ =Dhe =ya kë 'dhö, 'ö PiEE -yö =yɔɔn Yesu -bha, 'yö =dheEkpɔdhe -kë -a -gɔ =nEE: «N DëmE, =ya kë =nE n dheglu -yö 'wun =zaa' -sü kë -na n 'ka, -yö 'dho -na -a 'ka 'dhiö -kplawo, -a -gwaa kë =dhë -naa 'a dho ziëë -a -ta EE? -Gwaa 'slaple =a?» ²² 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «-Abi! N 'ka- pö ü -dhë -gwaa 'slaple, 'kEE -gwaa 'gɔɔ- 'slaple -gwaa 'slaplezë.»

²³ -A -wun 'gü 'ö Yesu -ya pö 'zü: «-Dhe -ga, pë 'ö -Zlan -bha -gludëdhe 'ö dhang- 'gü 'ö bhɔ -a -bha 'yö =nEE:

-Gludë do -yö ö bha yuökëmε -nu -dhε, 'ö yuö 'wo- kë -na bhë, 'wo- 'wëüga 'kluën bho -a -bha.

²⁴ =Dhε 'ö =wa -ya 'wëü- =dhong' -sü -bha, 'wo nu mε do 'ö- -bha 'wëü- -vuu =këng' =plëëzë 'pë 'dho -a -bha -a 'ka.

²⁵ Gooñ- 'ö bhë pë 'ö dho -a kë kö -yaan 'wëüga -nu 'wo bhë -an 'pë bhoë yaa kë -dhö. 'Ö- gómε -ya pö: <Gooñ- 'ö =nε, -kaa 'dhoo do, yö 'dhö, ö boo 'dhö, ö -bha 'në -nu waa- pë -nu 'wo- goo 'töüdhö; -ka -an 'plε 'dhoo do kö -waan kë =nua -nu 'ka. -Yö kë 'dhö kö 'wëü- -nu 'wo bhë -yaan -an 'pë bho.>

²⁶ 'Ö yuökëmε bhë 'ö nu 'ö -lo ö kpooñ 'gü ö -gómε =gεεndhö -bhεa -a -dhë -sü 'ka =nεε: <-Bhö ü =zuö' 'dho sia- n 'piö, a -dho ü bha 'pë 'plε bho!> ²⁷ 'Ö- 'yena -yö -da -a -gómε 'gü, 'yö ö =kwaä 'pë mε 'ö bhë -a -zü, 'yö- pö -a -dhë -yö 'dho.

²⁸ Yuökëmε 'ö bhë, -a -yö plaan -sü 'ka, 'yö ö 'bhame do 'ö wo -nu 'wo yuö -kë -dhε do 'gü, 'ö- -bha 'wëü- 'ö dho kë =nε pë =këng' do 'dhö 'ö- 'pë 'dhoë- -bha, -a yö. 'Ö -lo -a bhoo, 'ö to 'tee kö -yö -to -a kwεε, -a pö -a -dhë -sü 'ka =nεε: <-Bhö n -ma 'pë 'ö ü -bha bhë -a bho!> ²⁹ 'Ö- 'bhame -yö -püö -a =gεεndhö -bhεa -a -dhë -sü 'ka, 'ö- pö -a -dhë: <-Bhö ü =zuö' 'dho sia- n 'piö, a -dho ü bha 'pë 'plε bho!>

³⁰ 'Kεε yaa 'we -a -bha, 'yö- kun, 'yö- -zuö -kanso 'gü 'ö dho 'ö yöë -a -bha 'pë bho -yi -bha. ³¹ =Dhε 'ö- 'bhame -nu 'ö wo -nu 'wo yuö -kë -dhε do 'gü, -wo 'wun -nu 'wo bhë -an yö, 'ö -siö -an -dhë =gbaonsü; 'ö 'wo dho 'wo- =blεε wo -gómε -dhë.

³² =Dhε =ya kë 'dhö, 'ö -an -gómε -ya =dhoo -kë, 'yö- pö -a -dhë: <Yuökëmε 'gluyaazë! A ü bha 'pë -wun -to 'kpaan, 'ö too ü -bhεa n -dhë kö 'a- kë ü -dhë 'dhö. ³³ Bhi -de 'pö, ü =dua' -mü kö 'ü ü 'bhame 'yena yö =nε -koo 'a ü 'yena yöë bhë -a 'dhö 'pö!> ³⁴ 'Ö 'wun -yö -na -an -gómε 'ö bhë -a -züë =gbaonsü; 'yö yuökëmε 'ö bhë 'yö- -zuö -kanso 'gü

kö -yaan 'klobhɔdhe yö -yaan 'dho -yaan yöë -a -bha 'pë
'plɛ bho -yi -bha.»

³⁵ 'Ö Yesu -yö ö -wo -zuöatadhe -kë =nɛɛ: «-Kɔ bhë =nɛ,
'ö n Dë 'ö dhang- 'gü, 'ö dho -a kaa ka 'ka -a 'ke kaa ziö
ka 'ko -nu -bha 'wun =zaa' -sü -nu -ta ka =zuöga 'plɛ 'ka -a
'ka.»

19

Yesu -bha mɛ =daan' -wo 'ö -gban dhe -bho 'blü -sü -bha
(Maakö 10.1-12)

¹ =Dhɛ Yesu =ya yën 'wun -nu 'wo =nɛ -an =blɛɛ' -sü
-bha, 'yö go Galile -sɛ 'gü, 'yö dho Zude -sɛ 'pian mɛ 'ö
bo 'yiga 'wo- -dhɛ Zuudɛn bhë -a =zlöö =zian' bhë -a 'gü.

² Mɛ -gbaa =va -wo -ziö -a 'piö, 'yö -an -bha 'yuamɛ -nu
-dhɛ bo.

³ Falizi -mɛ -nu 'bhaa -wo -yɔɔn Yesu -bha kö -waan
'slë 'kan -a -gɔ. 'Wo- =dhɛɛ' kpɔ =nɛɛ: «Kwa -bha tɔng
-yö -we -a -bha kö gɔɔn- -yö ö boɔ bho 'blüü 'wun -gɛn
=suu'- 'oo =suu'- -wun 'gü a?»

⁴ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «-Yö =bɛɛn' -sü
'ka -Zlan -bha 'sëédhɛ 'gü =nɛɛ: -A zü dɔ -sü 'ka, -Zlan -yö
gɔɔn- waa- dhe -an -da. -Wo bhë kaa- pö =a? ⁵ 'Go mü 'yö-
pö: -A -wun 'gü, gɔɔn- -dho kan ö dë waa- ö dhe -an -bha 'ö
waa- ö boɔ 'wo wo -bha -tosiadhe kë wo 'ko 'piö. 'Ö -dhɛ
'wo- -bha =plɛ 'wo -kë =nɛ mɛ -lü do 'dhö. ⁶ =Ya kë 'dhö
kö 'waa =plɛ gbɔ, 'kɛɛ kö =wa kë mɛ do 'ka; kö =kun 'ö pë
'ö -Zlan =ya -an =nëng 'kuë-, 'yö mɛ -yö -an -kan 'kuë-.»

⁷ 'Ö Falizi -mɛ -nu -wa =dhɛɛ' kpɔ 'zü =nɛɛ: «-Më 'ö -kë
'ö Moizö -ya pö gɔɔn- -yö ö bha dhe -bho 'blüü -sü 'sëédhɛ
kë -ya kpa -a -bha -ya kaa =ɛ?»

⁸ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «Pë 'yö -kë 'ö Moizö
-ya pö 'dhö bhë 'ö tɔɔ ka =gɔü' -yö 'gbee-, 'kɛɛ kë -wo 'dhö
bhë, -a züɔyi 'ka yaa kë =nɛ -kɔ bhë -a 'dhö. ⁹ A- -blɛɛ

ka -dhë =nεε: Gɔɔn- =ya ö bɔɔ bho 'blüü kö -a -gɛn yaa kē
=nε =ya =sɔɔn kē, 'ö =ya dhe gbε 'sü kö =ya -da dhe 'piö.»

¹⁰ 'Ö- -bha =guë' -nu -wo =yɔɔn -a -bha, 'wo- pö -a -dhë:
«'Ö =ya kē =nε 'wun 'ö 'dhö bhë -yö gɔɔn- waa- dhe -an
ziën, kö -a =fië' -to kö mε -nu -wo 'to 'kwεa 'ka!»

¹¹ 'Ö Yesu -ya -daa -kē -an -gɔ 'ö- pö: «Mε -nu 'plε waa
'dho -mɔ -a -bha kö mε =daan' -wo 'ö =nε -wa -gɛn ma,
-a 'ke yaa kē mε -nu 'ö -Zlan -ya -a -gɛn ma -sü =faan' nu
-an -dhë bhë -an 'ka. ¹² 'Wun -gɛn =plëezë -nu -wo -dhö,
'ö -an -wun 'gü, 'ö gɔɔn- =plëezë 'waa dhe 'sü. 'Ö tɔɔ mε
'bhaa -nu -bha 'ka, -an 'bɔn -yö 'kan -sü 'ka 'wo bhɔa 'ö
-an 'bhaa -nu 'bɔn 'dhö 'kan -sü 'ka -an -de -zo we -a -bha
-wun 'ka. 'Yö- mε 'bhaa -nu 'wo to, 'waa dhe 'sü -Zlan
-bha -gludëdhε -wun 'gü kö -waan -Zlan -bha yuö kē -an
-bha wo -de nu -sü 'plε 'ka. =εε, =dhε 'ö 'dhö bhë, mε =ya
kē kö -yö -mɔ -a -bha -yaan mε =daan' -wo -nu 'wo =nε
-yö -we -an -wun -bha, kö -ya ma!»

*Yesu -bha 'dhuë- -kpɔ 'në 'sεεn- -nu -bha -sü
(Maakö 10.13-16; Lukö 18.15-17)*

¹³ -Dhε bhë -a -bha 'zü, mε -nu -wo -nu 'në 'sεεn- -nu
'ka Yesu =dhia kö -yaan ö -kɔ kpa -an -ta, 'go mü kö -yaan
-an -bha =bhεawodhe kē; 'kεε -a -bha =guë' -nu waa 'we -a
-bha kö -wo =yɔɔn Yesu -bha. ¹⁴ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë:
«-Ka ka =kwaa' 'në 'sεεn- -nu -zü, -wo nu n 'piö! Kö =kun
'ka -an =kpa, bhii -Zlan -bha -gludëdhε 'ö dhang- -nu 'gü
bhë, -yö mε -nu 'wo -kē =nε 'në -nu 'wo =nε -an 'dhö, -an
-bha 'ka.»

¹⁵ 'Yö ö -kɔ kpa -an tuö, ('ö 'dhuë- kpɔ -an -bha). =Dhε
=ya kē 'dhö, 'yö -ziö.

*'Wun 'ö -gban 'në gɔɔn- =bhɔɔzë do -bha
(Maakö 10.17-31; Lukö 18.18-30)*

16 Yi do 'ka, gɔɔn- do -yö -yɔɔn Yesu -bha, 'yö- -dhɛɛ' kɔɔ 'ö- pö: «N -Gɔmɛ, -më -së 'a dho -a kē 'aan- -da =toëpö -kē -a 'gü -dhɛ -bha -ɛ?»

17 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «-Më 'yö -kē 'ü n =dhɛɛ' kɔɔ 'wun -së -wun 'ka ɛ? -Zlan do 'kpaan =nɛ 'ö- kēwun 'dho -së. 'Ö =ya kē =nɛ ü- 'piö kö 'ü -da =toëpö -kē -a 'gü -dhɛ -bha, kö -bhö tɔng -nu =bhlë -ya!» 18 'Ö- pö Yesu -dhë: «Tɔng -nu -mlë -ɛ?» 'Ö Yesu -ya -daa -kē -a -gɔ 'ö- pö: «'Ö tɔɔ: Kö =kun 'ü mɛ zë; kö =kun 'ü dheɔ 'iin =mlaabɔ -an gbɛ =mɛɛ; kö =kun 'ü =kwaan; kö =kun 'ü =sua kē ü -ya 'yɔɔ -gɔ; 19 -bhö ü dë waa- ü dhe -an =bhlë 'kɔɔ; 'ü ü -ya 'yɔɔ -dho kē =nɛ ü -de 'dhö! »

20 'Ö 'nëgɔɔnzë 'ö bhë 'ö- pö: «Tɔng -nu 'wo bhë a -an 'plɛ kun. -Më 'bhaa 'ö- -wun -yö to 'a dho a- kē 'zü i?» 21 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «=Ya kē =nɛ ü- 'piö 'ü kē kpengdhö ö 'plɛ 'ka, -bhö 'dho 'ü ü -bha kɔɔpë -nu 'dhoɔ dɔ, 'ü- 'wëüga bhë -a -glu 'fɛɛmɛ -nu 'ka, 'ü zio n 'piö! =Ya kē 'dhö ü -dho ü -bha =bhɔɔpë -nu yö dhang- 'gü.»

22 'Kɛɛ 'në gɔɔn- 'ö bhë -wo 'ö =nɛ, =dhɛ 'yö- ma, -yö dho wösiödhe 'ka, bhii 'ö tɔɔ -yö -kē =bhɔɔzë =duö.

23 =Dhɛ =ya kē 'dhö, 'ö Yesu -ya pö ö bha =guë' -nu -dhë: «A- -blɛɛ ka -dhë 'wun gia- 'ka: =Bhɔɔmɛ -bha -da -Zlan -bha -gludëdhɛ -pö 'gü -sü 'ö dhang- 'gü, -yö -dho kē 'gbee-. 24 'Ö -wo mɛ 'ö =nɛ 'a- -pö ka -dhë 'zü =nɛɛ: -Yö 'gbee- -yɔɔnmia -bha 'ka kö -yö bɔ miiga 'dhi 'gü, 'kɛɛ -yö -dho kē 'zü 'gbee- =bhɔɔmɛ -bha -da -Zlan -bha -gludëdhɛ 'gü -sü 'ka 'ö =zië' -yɔɔnmia -bha -bɔ miiga 'dhi -bha -sü -ta.»

25 =Dhɛ 'ö- -bha =guë' -nu =wa 'wun 'ö =nɛ -a ma, 'ö 'tetundhe =va -yö -da -an 'gü 'wo- pö: «=Ya kē 'dhö kö dö 'yö dho dha 'sa?»

²⁶ 'Ö Yesu -yö -an -ga, 'ö- pö: «-Yö 'gbee- mε 'bhee- -bha 'ka 'dhö, 'kεε -yö 'pëpë -Zlan -bha 'ka, 'ö tɔɔ -Zlan -kɔ -yö -mɔ 'wun 'plε kē -sü -bha.»

²⁷ =Dhε =ya kē 'dhö, 'ö Piεε -ya pö -a -dhë: «Ü 'to 'to, yi yi -bha pë -nu 'plε -to sia- 'yi -ziö ü 'piö. =Ya kē 'dhö, kō -më 'yi dho -a yö 'pö e?»

²⁸ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: Yi 'ö ma Mεgbö 'a dho -ya -a 'ka n ma 'gɔ -gbloo 'tɔ bhɔ -sü -zë 'gü 'kpongtaadhε -dëü -bha, ka 'gɔɔ- do ö ga =plε, 'ka -ziö n 'piö =nε, ka -de 'pö ka -dho -ya 'gɔ -gbloo -nu 'gü kō 'kaan- Izlaɛlö 'gunng 'gɔɔ- do ö ga =plε 'wo bhë -an -bha za 'kan. ²⁹ 'Go mü, mε 'oo mε 'ö 'dhoë- ö bha 'kɔ -nu, ö dheglu 'në gɔɔn- -nu, 'nëdhoo -nu, ö dë -nu waa- ö dhe -nu, ö bha 'në -nu, ö bha =bhlöödhε -nu -an 'plε to n -wun 'gü, -yö -dho -a yö -gwaa =këng' do -zë. 'Go mü, 'ö =toëpö -këdhösü dho kē -an -bha 'ka. ³⁰ 'Kεε mεdhεvadhε 'wo =dεε =nε -a 'gü bhë, -an mε -blεεzë -nu -wo -dho kē -tozlöömε -nu 'ka; 'ö mε -nu 'wo -tozlöömε -nu 'ka, 'wo dho kē mε -blεεzë -nu 'ka.»

20

'Wun 'ö -gban yuökēmε -nu 'wo lεZEN =dhεEdhö -an -bha

¹ 'Yö Yesu -ya pö -an -dhë: «Bhii pë 'ö -Zlan -bha -gludëdhε -wun -yö bhɔ -a -bha, yö =ga =nε: lεZEN =dhεEdhε dēmε do -yö -yö plaan -dhiadhio tii 'gü. -Ya -kë 'dhö kō 'ö yuökēmε -nu -da ö -gɔ lεZEN -bhlö 'gü. ² 'Ö waa- yuökēmε -nu 'ö -an -wo -yö kpɔ -a -bha kō 'yaan- -an =saan' bho =nε -kɔ do 'ö 'wo mε -nu =saan' bho -na -a 'ka -su ga do 'ka -dhεkpaɔyi do -bha bhë -a 'dhö, 'yö -an bɔ lεZEN =dhεEdhö yuö kē =dhia. ³ 'Yö ko 'zü 'yö yö plaan -dhiadhio -lan 'tëë 'gbee- 'ka, 'yö mε 'bhaa -nu yö kō -wo =gbaannu -sü 'ka 'dhëëdhε -nu -bha, bhii yuö 'yaa

-an -gɔ, ⁴ 'yö- pö -an -dhë: <Ka -de 'pö, -ka 'dho 'ka yuö kē n -gɔ lɛzɛn =dhɛɛdhö, a -dho ka =saan' bho 'kpodhö.>
⁵ 'Ö 'wo dho yuö kē =dhia lɛzɛn =dhɛɛdhö. 'Ö ko 'zü, 'ö yö plaan lan- 'gü; 'go mü 'zü, 'yö yö plaan 'wɔ 'yɛ -lan 'ka, 'ö mɛ 'bhaa -nu yö; pē do bhē 'ö- pö -an -dhë, 'wo dho 'pö.
⁶ =Dhɛ 'ö 'kwa dɔ 'dho -lan 'ka, 'yö yö plaan, 'yö mɛ 'bhaa -nu yö kö -wo dɔ -sü 'ka 'dhëédhɛ -nu bhē -a -bha. 'Yö -an =dhɛɛ' kpɔ =nɛɛ: <-Mē 'yö -kē 'ka =gloo zö -dhɛkpɔɔyi 'ö =dɛɛ =nɛ -a 'gü, 'ö 'kaa yuö gbɛ kē =ɛ?> 'Wo- pö -a -dhë:
⁷ 'Ö tɔɔ mɛ gbɛ 'yaa -dhö -yaan yi 'sü yuö 'gü.> 'Ö- pö -an -dhë: <=Dhɛ 'ö 'dhö, kö -ka 'dho 'ka yuö kē n -gɔ lɛzɛn =dhɛɛdhö!>

⁸ =Dhɛ 'ö 'yiniadhɛ -yö dɔ, 'yö ö bha mɛ =saan' bho -mɛ =dhɔɔ -kē, 'ö- pö -a -dhë: <-Bhö yuökēmɛ -nu =saan' bho, -a zü dɔ mɛ -nu 'wo -da yuö 'dhiö zlöö bhē -an -ta 'ü 'dho 'ü yöë yuökēmɛ -nu 'wo -da mü 'dhiö bhē -an -bha!> ⁹ Mɛ -nu 'wo -da yuö 'dhiö 'dho -lan 'ka bhē -wo -nu, 'ö mɛ 'ö -dhö 'ö ö -bha -su ga do yö. ¹⁰ =Dhɛ mɛ -nu 'wo -da yuö 'gü 'dhiö -blɛɛzē 'ka bhē =wa nu, -wa -pö -bezē wo -bha -dho ziö mɛ -nu 'wo nu zlöö bhē -an -bha -ta, 'kɛɛ mɛ 'ö -dhö -wa -bha -su ga do do -nu -a -dhë. ¹¹ -An -bha 'wëü- 'sü -sü 'ka, -wo 'wun -blɛɛ wo -wo =löö lɛzɛn =dhɛɛdhɛ dēmɛ bhē -a 'ka. ¹² 'Ö 'wo- pö: <Yuökēmɛ -nu 'wo nu zlöö, 'ö 'wo yuö -kē 'lɛɛ do 'piö, 'ü -an =saan' bho =nɛ yi 'yi yuö -kē -dhɛkpɔɔyi do 'piö, lan- 'bhü -sü -ta 'ö yi 'gü =ya ga =nɛ yi 'dhö a?> ¹³ 'Kɛɛ lɛzɛn =dhɛɛdhɛ dēmɛ -ya -pö -a mɛ do -dhë: <N 'bhamɛ, n 'ka ü -püö, ü -we -a -bha 'ü yuö kē -su ga do -bha -dhɛkpɔɔyi do 'ka, 'wun gia- 'yaa -mü -a?> ¹⁴ Kö -bhö ü =saan' bhē -a 'sü 'ü ü bha 'dho wo. Mɛ 'ö -da yuö 'gü zlöö bhē, a -dho -a =saan' bho =nɛ -kɔ do 'a ü =saan' bho -a 'ka bhē -a 'dhö 'pö. ¹⁵ N -kɔ yaa -mɔ -a -bha kö pē 'ö -dhi n -dhë, 'a- kē n -ma 'wëüga 'ka a? 'lin n -ma 'glusë -wun 'kö bhē 'ö =druɛi -yö -da -a -dhë ü 'gü i?> »

¹⁶ =DhE -kë 'dhö, 'ö Yesu -yö ö -wo -zuöatadhe -kë 'zü =nEE: «ME -nu 'wo -tozlöömE 'ka, -wo -dho kë mE -blEEzë -nu 'ka, 'ö mE -nu 'wo mE -blEEzë 'ka, 'wo dho kë -tozlöömE -nu 'ka.»

Yesu -yö ö -bha ga -sü waa- ö -bha -go ga 'gü -sü -wun -blEE
 'zü -gwaa -yaaga -naa wo

(Maakö 10.32-34; Lukö 18.31-34)

¹⁷ Yesu -yö -kë 'dho =dhia ZeluzalEmë; 'yö ö bha =guë' -nu 'gɔɔ- do ö ga =plE bhë 'yö -an -sü -de -ta, 'ö- pö -an -dhë: ¹⁸ «-Ka ka 'to 'to, kwa -da -na ZeluzalEmë kö ma MEgbö -waan n dɔ slabhomE -nu -gɔmE -nu waa- Zuifö -nu -bha tɔnggɔmE -nu kwEE -waan ga za -lo n tuö. ¹⁹ 'Go mü -waan n dɔ mE 'waa Zuifö 'ka -an kwEE. -Wo -dho duö 'luu sü n -ma, 'wo n -ma -klaaga 'ka; -wo -dho n -dɔ -gaatalü -bha, 'ö 'wo n zë. 'KEE -a -dhEkpaɔyi -yaaga -naa 'ö bhë -a 'ka, a -dho go ga 'gü.»

Zakö waa- Zan -an dhe -bha -dhEE' 'kpɔ -sü

(Maakö 10.35-45)

²⁰ 'Ö Zebede bɔɔ waa- ö bha 'në -nu -wo =yɔɔn Yesu -bha. 'ö -an dhe -yö -gblü Yesu 'dhiö kö 'yaan- pë do 'bhaa -dhE -a -gɔ. ²¹ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «-Më 'ü- 'piö e?» 'Ö- pö Yesu -dhë: «-Bhö -a kë kö ma 'në -nu =plE 'wo =nE, yi 'ü dho kaa -gludë 'ka, kö -a mE do -yö -ya ü =kwEE- 'gü, -a mE do -yö -ya ü =kwaa- 'gü!» ²² 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Pë 'ka- dhE -na bhë, 'kaa- dɔ. Ka -mɔ -a -bha kö 'yi 'güüzë 'a 'dhoë- -a mü =nE 'kaa- -a mü =a?» 'Wo- pö -a -dhë: «Yi -mɔ -a -bha.» ²³ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «=Ii-, ka -dho ma 'yi 'güüzë bhë -a mü, 'kEE ma kun 'a dho mE 'ö dho -ya n =kwEE- 'gü 'iin n =kwaa- 'gü -a -zɔn. -Ya dhE -nu 'wo bhë -wo mE -nu 'ö n Dë -yö -an -ya -an -bha 'ka bhë, -an -bha 'ka.»

²⁴ =DhE =guë' -nu 'gɔɔ- do 'wo to bhë =wa 'wun bhë -a ma, 'wo 'wun =blEE dhegluzë =plE 'wo bhë -an 'ka -an =taa

-bha wo 'ko -nu ziën. ²⁵ 'Ö Yesu -yö -an 'plε =dhɔɔ -kë, 'ö- pö -an -dhë: «Ka- =dɔa' =nεε: -Gludë -nu -wo mε -nu 'gbee- -ta bho, 'ö mε -nu 'wo 'tɔbhɔmε -nu 'ka, 'wo mε -nu =kɔɔn. ²⁶ 'Κεε kö =kun 'ö -kë =nε -kɔ bhë -a 'dhö ka ziën; -abi! =Ya kë =nε mε -yö -dhö ka ziën 'ö- 'piö kö 'ö kë mε =va 'ka, kö -yö ö -de kë =nua 'ka ka -dhë. ²⁷ 'Go mü 'zü, mε 'ö- 'piö kö 'ö kë mε -blεεzë 'ka, kö -yö ö -de kë yuö -kë mε 'plε 'dhiö -mε 'ka. ²⁸ -Kɔ do bhë 'ö ma Mεgbö 'a nuë; n 'ka nu kö -waan yuö kë n 'dhiö, 'κεε kö ma -zë, 'aan- yuö kë mε -nu 'dhiö. 'Go mü, 'aan- n -ma -tosiadhe nu mεdhεvadhe -bho 'gan 'gü -sü =sɔnnɔg' 'ka.»

*Yesu -bha 'yënnɔtiimε =plε -dhe bo -ko
(Maakö 10.46-52; Lukö 18.35-43)*

²⁹ -Wo -kë 'go =dhia Zeliko, 'ö mε -gbaa =va -wo -ziö Yesu 'piö. ³⁰ 'Yënnɔtiimε =plε -wo -kë =yaannu -sü 'ka zian 'to 'dhiö. =Dhe 'wo- ma =nε Yesu -yö ziö -na, 'wo yö -we 'gbee- -sü 'gü, 'wo- pö: «Yi -Gɔmε, Davidö gbö, -bhö yi 'yena yö e!»

³¹ 'Ö mε -gbaa -nu -wo yö 'wun -blεε -an 'ka -sü 'gü, -a pö -sü 'ka =nε -wo wo 'dhi yö 'kuë-. 'Κεε -wo -yö 'we -sü 'gü 'gbee- 'ka 'zü =nεε: «Yi -Gɔmε, Davidö gbö, -bhö yi 'yena yö e!»

³² 'Yö Yesu -yö =gbaannu, 'ö -an =dhɔɔ -kë, 'yö -an =dhεkɔpdhe -kë =nεε: «-Më 'ka- 'piö kö 'a- kë ka -dhë -ε?»

³³ 'Wo- pö -a -dhë: «Yi -Gɔmε, -bhö -a kë kö 'yi -dhe yö!»

³⁴ 'Ö -an 'yena -yö -da Yesu 'gü; 'ö -pa -an 'yan 'ka, 'ö -dhe do bhë -a 'gü, mε =plε 'wo bhë 'ö -an 'yan -yö -po, 'yö 'wo -ziö Yesu 'piö.

21

Yesu -bha -da Zeluzalɛmë -ko
(Maakö 11.1-11; Lukö 19.28-40; Zan 12.12-19)

¹ =Dhɛ 'wo =yɔɔn -na Zeluzalɛmë -pö 'soɔ, 'wo bɔ Betefaze -pö 'ö Olivie -tɔn 'piö =zian' bhë -a 'gü. Yesu -yö ö -bha =guë' -nu =plɛ bɔ ö 'dhiö -a -pö -an -dhë -sü 'ka =nɛɛ: ² «-Ka 'dho pödhe 'ö kwa 'dhiö bhë -a 'gü, ka -dho =soofang mu 'ö- 'në 'dho -a 'piö -an yö kö -wo -klu -sü 'ka. -Ka -an 'po 'ka nu -an 'ka n =dhia! ³ =Ya kë =nɛ mɛ 'bhaa =ya ka =dhɛɛ' 'kpɔ, -kaa pö -a -dhë: <Yi Dëmɛ -bha 'wun -yö -yö -an -bha.> -Yö -dhö ö =kwa' ka -zü 'ka nuë n =dhia zö!»

⁴ Pë -nu 'wo bhë, -wo -kë 'dhö kö pë 'ö -Zlan -wodhiöloomɛ -ya pö 'dhiö bhë, -yaan -mɔ 'kuë =nɛɛ: ⁵ -Bhö -a pö Sion -pö -dhë: -Dhɛ -ga, ü bha -gludë -yö nu -na ü 'piö, -yö pa -sü 'ka -kë 'lëälë -sü 'ka; 'yö -ya -sü 'ka =soofang 'në =taa.

⁶ 'Ö =guë' -nu =plɛ 'wo bhë 'wo dho 'wo- -kë =nɛ -ko 'ö Yesu -ya pöë -an -dhë bhë -a 'dhö. ⁷ 'Wo nu =soofang mu waa- ö 'në bhë -an 'ka, 'wo wo -bha gblang -nu -lo -an =taa, 'ö Yesu -yö -ya =soofang 'në =taa. ⁸ Mɛ -gbaa =va -wo wo -bha gblang -nu -po zian -gbloo 'piö, 'ö mɛ 'bhaa -nu -wo 'dhɛ -saa -nu -yɛ, 'wo -an -po zian -gbloo 'piö. ⁹ Mɛ -gbaa -nu 'wo yö Yesu -dhë 'dhiö waa- -an mɛ -nu 'wo -ziö -a 'piö, -wo -yö 'gɛi kë -sü 'gü 'gludhi 'ka -a pö -sü 'ka =nɛɛ: «Kwa- 'yoo -mü! Kwa- 'yoo -mü! 'Tɔbhɔdhe -yö 'to Davidö gbö -ta! 'Dhuë- yö 'kpɔ mɛ 'ö nu kwa Dëmɛ 'tɔ 'gü -a -ta! -Zlan 'ö dhang- -nu 'gü -a 'tɔ -yö kë =va!»

¹⁰ =Dhɛ 'ö Yesu -ya -da Zeluzalɛmë, 'ö plöömɛ -nu 'saadhö -wo yö wo 'ko -nu =dhɛɛ' 'kpɔ -sü 'gü =nɛɛ: «Dö -mü gɔɔn- 'ö =nɛ -a 'ka ɛ?» ¹¹ 'Ö mɛ -gbaa -nu 'wo kë ziö Yesu 'piö =dhia bhë, 'wo- pö: «Yesu, -Zlan -wodhiöloomɛ 'ö 'go Nazalɛtë, Galile -sɛ 'gü bhë yö -mü!»

Yesu -bha -da -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü -kɔ
(Maakö 11.15-19; Lukö 19.45-48; Zan 2.13-22)

¹² =Dhɛ -yö -da -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü, 'yö mɛ -nu 'wo -kë pë -nu 'dhɔɔ dɔ =dhia waa- mɛ -nu 'wo -kë pë -nu 'dhɔ =dhia mü bhë 'ö -an -kë, 'ö mɛ 'wo -kë 'wëü- -ta -bɔ =dhia -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'wëü- 'ka -an -bha 'dhɔɔ dɔ -a -ta =gba waa- -tönggö 'dhɔɔdɔmɛ -nu -bha -gbloo -nu -lo sia-.

¹³ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö- pö -an -dhë: «Pë 'ö =bɛɛn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëédhɛ 'gü -ya -pö: -Wo -dho n -ma 'kɔ -dhɛ -bhɛa -a 'gü -kɔ, 'kɛɛ ka -zë, 'ka- -kë ka -bha =kwaanpë -bin -a 'gü -guö =duudhɛ 'ka!»

¹⁴ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö 'yënnngtiimɛ -nu waa- -gɛnlomɛ -nu -wo -nu Yesu 'piö -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü, 'yö -an -dhɛ bo.

¹⁵ =Dhɛ slabhomɛ -nu -gɔmɛ -nu waa- Zuifö -mɛ -nu -bha tɔnggɔmɛ -nu =wa 'wun 'gblüünzë 'ö- -kë bhë =waa- yö waa- 'në 'sɛɛn- -nu 'gbla -wo 'ö -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü -a pö -sü 'ka =nɛɛ «Davidö gbö 'tɔ -yö kë =va!» bhë 'ö =waa- ma, 'ö 'wun -yö -na -an -zuë. ¹⁶ 'Ö 'wo- pö Yesu -dhë: «'Gbla -kɔ =suu'- 'wo- kaa- =nɛ, 'ü- -ma -a?» 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «=li-, a- -ma, 'kɛɛ -yö -ya -sü 'ka -Zlan -bha 'sëédhɛ 'gü =nɛɛ: -We ü 'tɔ 'piö -sü -dho bɔ 'në 'sɛɛn- -nu waa- 'në 'puu -nu -an 'dhii. -Wo 'ö bhë kaa- pö do =a?»

¹⁷ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'yö go -an 'piö pödhɛ bhë -a 'gü, 'ö dho Betani, 'yö -wɔ mü.

'Wun 'ö -gban Yesu -bha 'kpöü -ya figö -lü do -bha -sü -bha
(Maakö 11.12-14, 20-24)

¹⁸ =Dhɛ 'ö- -ta -dhɛ =ya 'po, kö Yesu -yö nu -na plöö =zian', 'ö din -ya -kun. ¹⁹ -Yö figö -lü do -yö zian -gbloo 'dhiö, 'yö =yɔɔn -a -bha -a bhɛ -wun 'gü, 'kɛɛ -a 'dhɛ 'kpaan =nɛ 'ö- yö. 'Ö- pö figö -lü bhë -a -dhë: «Ü bhɛ gbɛ

'ka 'dhö kë -dhö gbɔ!» 'Ö figö -lü bhë 'ö to -dhɛ do bhë -a 'gü 'ö 'kpɛa kun. ²⁰ =Dhɛ 'ö- -bha =guë' -nu -wo 'wun 'ö =nɛ -a -yö, 'ö 'tetundhe -yö -da -an 'gü, 'wo yö Yesu =dhɛɛ' 'kpɔ -sü 'gü =nɛɛ: «-Më 'ö -kë 'piöklöözë 'ö figö -lü =nɛ 'ö 'kpɛa kun =i?»

²¹ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: 'Ö -ya kë =nɛ -zo -yö n -ma -sü =ya kë ka -gɔ, 'ö -zogɔndhe yaa kë -a 'gü, ka -dho pë 'a- -kë figö -lü 'ka =nɛ, -a kë 'pö 'ö yaa 'dhö kë -a -de 'sloo 'ka, 'kɛɛ ka -dho -mɔ -a -bha 'zü 'kaan- -a pö -tɔn 'ö =nɛ -a -dhë: «-Bhö 'go ü pin 'ö =nɛ -a -bha 'ü 'dho 'ü -püö 'yoo =bhaa!» -Yö -dho kë 'dhö 'gbɛɛdhö. ²² Pë =suu'- 'saadhö 'ka- -dhɛ -Zlan -gɔ =bhɛa' -sü 'ka, 'ö -ya kë =nɛ 'ka- -dhɛ 'wun gia- =nɛ, -yö -dho kë, pë 'ka- -dhɛ bhë, ka -dho -a yö!»

Yesu -bha -wogbiindhɛ -yö -go më =ɛ?
(Maakö 11.27-33; Lukö 20.1-8)

²³ Yesu -yö -da -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü, 'ö yö mɛ -nu =daan' -sü -bha. =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö slabhome -gɔmɛ -nu waa- mɛ ziizii -nu 'wo Zuifö 'ka, -wo -yɔɔn Yesu -bha, 'wo yö -a =dhɛɛ' 'kpɔ -sü 'gü =nɛɛ: «Pë -nu 'ü -an kë -na 'saadhö =nɛ dö 'ö- pö ü -dhë 'ü- kë =ɛɛ?»

²⁴ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «Ma -de 'pö, a -dho =dhɛɛ' do kpɔ ka -gɔ. =Ya kë =nɛ 'ka- -daa kë n -gɔ =sia, a -dho pë 'ö -kë 'a 'wun -nu 'wo =nɛ 'a- kë -na bhë -a -gɛn pö ka -dhë. ²⁵ Dö 'ö Zan bɔ -yaan mɛ -nu -bɔ yö =e? -Zlan -mü e, 'iin mɛ 'bhee- -nu -mü e?»

'Kɛɛ -wo -yö 'wun =blɛɛ' -sü -bha wo 'ko -dhë -a pö -sü 'ka =nɛɛ: «'Ö =ya kë =nɛ, 'kwa- -daa kë =nɛɛ: «-Zlan 'yö- bɔ», -yö -dho kwa =dhɛɛ' kpɔ =nɛɛ: «-Më 'ö -kë kaa Zan -wo -dhɛ 'wun gia- -ɛ?» ²⁶ Kwaa 'dho -mɔa 'kwa- pö 'pö 'sa: «Mɛ 'bhee- -nu 'wo- bɔ»; bhii kwa -suö 'sɛgümɛ -nu

-dhë, 'ö tɔɔ -an 'ple -wo wo -zo -ta =nɛ -Zlan -wodhiölome -mü Zan 'ka.»

²⁷ =Dhɛ =ya kē 'dhö, 'wo- pö Yesu -dhë: «'Yië- dɔ.» 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë 'pö: «=ɛɛ, =dhɛ 'ö 'dhö, kö ma -de 'pö, n 'ka 'dho n -ma -gɛn pö ka -dhë 'pö.»

'Wun =zuan' 'ö -gban gɔɔn- do -bha 'në -nu =ple -bha

²⁸ 'Ö Yesu -ya pö =nɛɛ: «'Wun mɛ 'ö =nɛ ka -dhɛ -ga -a 'piö 'dhɛ: Gɔɔn- do -bha 'në -nu =ple -wo -kē -dhö, 'yö- pö -a mɛ -blɛɛzë -dhë: «N gbö, -bhö 'dho yuö kē -dhiadhö =dɛɛ n -gɔ lɛzɛn =dhɛɛdhö!» ²⁹ 'Yö- -daa -kē 'ö- pö ö dē -dhë: «N 'kaa dho.» 'Kɛɛ =dhɛ 'ö 'töng pē 'bhle =ya ziö, 'ö- =zuö' =ya =kpaɔ, 'ö dho yuö bhë -a kē =dhia. ³⁰ 'Go mü -an dē -yö pē do bhë 'ö- pö ö gbö mɛ 'ö to bhë -a -dhë. Ö- gbö mɛ 'ö bhë 'yö- pö ö dē -dhë: «=Ii-, n dē, a -dho dho», 'kɛɛ yaa 'dho gbɔ. ³¹ 'Në -nu =ple 'wo bhë -a dö -zë 'ö ö dē -wo -kē -ɛ?» 'Wo- -daa -kē -a -gɔ =nɛɛ: «-A mɛ -blɛɛzë -mü.»

=Dhɛ =ya kē 'dhö, 'ö Yesu -ya pö -an -dhë: «A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: 'Nii- =sɔɔng' 'kun -mɛ -nu 'wo mɛ -nu =flüübhömɛ -nu 'ka, waa- mɛ 'ö 'wo =sɔɔnkëmɛ -nu 'ka -wo -dho -da -Zlan -bha -gludëdhɛ 'gü ka 'dhiö. ³² Bhii Zan -yö -nu ka 'piö, 'ö zian -gbloo 'ö kpengdhö 'ö- -zɔn ka -dhë, 'ö kaa- -wo -dhɛ 'wun gia-, 'kɛɛ 'nii- =sɔɔng' 'kun -mɛ -nu waa- mɛ -nu 'wo =sɔɔnkëmɛ -nu 'ka -wa -wo -dhɛ 'wun gia-. Yö do bhë 'zü, pē -nu 'wo =nɛ -an yö -sü 'ka, kaa 'go ka -bha =sɔɔn yaa 'gü kö 'kaan- -a -wo -dhɛ 'wun gia-.»

'Wun =zuan' 'ö -gban lɛzɛn -bhlö -yuökëmɛ -nu -kē 'wun yaazë -bha

(Maakö 12.1-12; Lukö 20.9-19)

³³ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë 'zü: «-Ka ka 'to 'to, 'wun =zuan' mɛ 'ö =nɛ -a -bha: Gɔɔn- do -yö -kē -dhö, 'ö lɛzɛn =dhɛɛdhɛ -yö -kē -a -gɔ. 'Ö -gla =nië -a -zü, 'ö -glu do

ῥῶν -δρῶν 'yi bho -a 'gü -pë 'ka, 'ö 'gbu -kῶ do -dῶ mü; 'ö λῆZEN =dḥEEdḥE bhë 'ö- nu λῆZEN =dḥEEdḥE -yuökëME -nu -dhë, 'yö dho 'ta 'gü.

³⁴ =DḥE 'ö λῆZEN -nu -kpa bho -yi =ya -lo, 'yö ö bha yuökëME -nu bῶ λῆZEN =dḥEEdḥE -yuökëME -nu 'piö kö -waan ö bha λῆZEN -kpa dῶ -an -gῶ, -waan nuë ö =dhia.

³⁵ ΚῆE ME -nu 'ö -an bῶ bhë -wo -an -kun. 'Ö 'wo -an ME do -ma, 'ö 'wo- ME do zë, 'ö 'wo -an ME -yaaga -naa -zuö -guö 'ka; 'ö 'wo- zë. ³⁶ 'Ö λῆZEN =dḥEEdḥE dëME -yö ö bha bῶME -nu 'bhaa 'ö 'wo =va 'wo =zië' -a ME -blEezë -nu -ta, 'ö -an bῶ. Pë do 'ö λῆZEN =dḥEEdḥE -yuökëME -nu -wa -kë bῶME -blEezë -nu 'wo 'dhiö bhë -an -gῶ bhë, 'yö 'wo- kë -an 'ka 'pö. ³⁷ 'Wun bhë kö -yaan yën, -yö ö gbö -bῶ -a -pö ö -de 'gü -sü 'ka =nE: <-Wo -dho n gbö -bhlë -ya.> ³⁸ ΚῆE =dḥE 'ö λῆZEN =dḥEEdḥE -yuökëME -nu =waa- gbö yö, 'wo- pö wo 'ko ziën =nE: <Dῶ, -ka -dḥE -ga, ME 'ö pë -nu 'wo =nE 'wo dho to -a -gῶ 'dhiö =zian' bhë 'ö =nE! -Kwa 'dho 'kwa- zë kö pë -nu 'wo =nE -waan 'to kwa -gῶ!> ³⁹ 'Ö 'wo -lo -a -ta, 'wo- kun, 'wo dho -a 'ka λῆZEN =dḥEEdḥE =taa -bha, 'wo- zë.»

⁴⁰ 'Ö Yesu -yö -an =dḥE' kpῶ =nE: «λῆZEN =dḥEEdḥE dëME nu -yi 'ka, -më 'ö dho -a kë yuö -kë -a -gῶ λῆZEN =dḥEEdḥö -ME -nu 'wo bhë -an 'ka E?»

⁴¹ 'Wo- -daa -kë -a -gῶ 'wo- pö: «Gῶῶn- -nu këwunyaazë -nu 'wo bhë -yö -dho -an 'plE zë, yaa 'dho -an 'yena yö; 'go mü, 'yö dho λῆZEN =dḥEEdḥE 'ö bhë -a dῶ λῆZEN =dḥEEdḥE -yuökëME -nu gbE 'ö yi 'ö λῆZEN -kpa bho -yi =ya -lo, 'wo dho -an bho -waan nu -a -bha 'ka bhë -an kwE.»

⁴² 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «-Wo do -yö =bEen' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëedḥE 'gü =nE: -Guö kpö 'ö 'kῶdῶME -nu -wa -ga -guö yaa 'ka, 'wo- =zong' bhë yö =nE 'ö -ya kë -guö 'ö dῶ -sü 'ka -guö gia- 'ka 'kῶ -gῶ kpinngdhö -a 'ka. Pë bhë =nE 'ö kwa DëME -ya -kë; -yö kwa -bha pë 'gblüünzë 'ka. -Wo ME 'ö bhë kaa- pö do -a?» ⁴³ 'Yö Yesu -yö ö -wo -zuö

-a -ta dhe -kë =nεε: «-A -wun 'gü a -pö ka -dhë: -Zlan -bha -gludëdhε -yö -dho kun ka -gɔ, 'yö nu 'sε gbε 'gü -mε -nu 'ö -an kë -sɔɔn dhö -a =zuan' =nε -Zlan -bha -gludëdhε -yö -an -bha 'ka bhë -an -dhë 'dhε. ⁴⁴ Mε 'ö 'dhoë- -püö -guö kpö 'ö =nε -a -ta, -yö -dho ö pë 'bhaa yε; 'kεε mε 'ö -guö kpö -zë bhë =ya -püö -a -ta, -yö -dho -a zɔn =trüütrüüdhö.»

⁴⁵ =Dhε 'ö slabhomε -nu -gɔmε waa- Falizi -mε -nu, =wa Yesu -wo 'ö =nε -a ma, 'wo- =tɛi' dɔ =nε wo -de gia- 'ö wo -bha 'wun =blεε' -na bhë. ⁴⁶ 'Yö 'wo yö -a këdhε =mεε' -sü -bha kö 'waan- Yesu 'kun, 'kεε 'suö -yö -kë -an kë =dhia mε -gbaa -nu 'wo Yesu sü =nε -Zlan -wodhiölomε 'dhö bhë -an -dhë.

22

'Wun =zuan' 'ö -gban dhe 'sü 'wlaan- -bha (Lukö 14.15-24)

¹ Yesu -yö -ko 'zü, 'yö 'wun =blεε 'wun =zuan' -zɔn -an -dhë -sü 'ka, 'to -to ö -bha -mε -nu -dhë 'ö- pö: ² «Pë 'ö -Zlan -bha -gludëdhε -yö bhɔ -a -bha 'ö tɔɔ: -Gludë do -yö ö gbö -bha dhe 'sü 'wlaan- yi -da 'dhuu. ³ 'Yö ö bha yuökëmε -nu 'bhaa bɔ mε -nu 'yö -an =dhɔɔ -kë 'wlaan- -ta bhë -an -dhë kö -waan nu. 'Kεε waa 'we -a -bha kö -waan nu. ⁴ 'Yö ö bha yuökëmε -nu 'bhaa bɔ, 'yö- pö -an -dhë: «-Kaa pö mε -nu 'a -an =dhɔɔ -kë bhë -an -dhë: -Bhöpë =ya ma; 'ma ma -du -nu waa- ma -tuë 'ö- 'yɔn =ya kë bhë, 'ma -an zë, pë 'plε 'dhiö =ya -mɔ 'kuë; -ka nu dhe 'sü 'wlaan- 'ö bhë -a -ta!» ⁵ 'Kεε 'wlaan- bhë -a -wun yaa kë -an 'gü 'wun gbε 'ka, 'ö 'wo dho wo kë yuö -nu =taa. Mε =ya =luu'-, 'dho 'ö- wo ö -gɔ =bhlöö-, 'ö- mε 'bhaa =ya =luu'- -de, 'dho 'ö- wo ö bha pë 'dhɔɔ dɔ =dhia. ⁶ 'Ö- mε 'bhaa -nu -wo yuökëmε -nu 'wo bhë -an kun. =Dhε 'wo -an 'klo bhɔ, 'wo -an zë.

⁷ 'Ö 'wun -yö -na -gludë -zuë, 'yö ö bha 'dhasi -nu bɔ, 'ö mɛzɛmɛ -nu 'wo bhë 'wo -an zë, 'wo -an -bha pödhe -güö. ⁸ 'Go mü 'ö- pö ö bha yuökëmɛ -nu -dhë: «Dhe 'sü 'wlaan- -pë =ya -mɔ, 'kɛɛ mɛ -nu 'a -an =dhɔɔ -kë bhë, waa nu gbɔ. =Dhe 'ö 'dhö, yaa -an -bha 'kun kö -waan -a -bhö. ⁹ -Ka 'dho -kpinngga =vava -nu 'piö, mɛ 'saadhö 'ka 'dhoë- -an yö, -ka -an =dhɔɔ kë, -wo nu 'wlaan- 'ö =nɛ -a -ta!» ¹⁰ 'Ö yuökëmɛ -nu -wo dho zian -gbloo 'piö -dhe -nu -bha, 'wo mɛ këwunsëëzë -nu, mɛ këwunyaazë -nu, 'wo -an =kpaa kpa 'kuë-, 'wo nu -an 'ka, 'ö 'wlaan- -kë -a 'gü -kɔ -yö pa.

¹¹ 'Ö -gludë -yö -da kɔɔ kö mɛ -nu 'ö -an =dhɔɔ -kë bhë, -yaan ö 'yan dɔ -an -bha. -A 'yan -yö -da gɔɔn- do 'ö dhe 'sü 'wlaan- -sɔ yaa kë -a -bha -a -ta. ¹² 'Ö- pö -a -dhë: «N 'bhamɛ, ü- -kë -kɔklë 'ü -da kɔɔ, 'kɛɛ kö dhe 'sü 'wlaan- -sɔ 'yaa ü -bha -ɛ?» Gɔɔn- bhë, =dhɛɛ' 'ö kpɔ -a -gɔ bhë, yaa- -daa kë.

¹³ =Dhe =ya kë 'dhö, 'ö -gludë -ya pö ö bha yuökëmɛ -nu -dhë: «-Ka -a -gɛn -nu -lö, 'ka- -kɔ -nu -lö, 'ka- -zuö -dhɛtiidhe 'gü plaan, -dhe bhë -a 'gü, 'yö dho 'gbo -nu bɔ, 'yö ö 'sɔn -nu -bhö -a -bha.» »

¹⁴ 'Ö Yesu -yö ö -wo -zuöatadhe -kë 'ö- pö: «Bhii -wo mɛ -nu =dhɔɔ -kë =va, 'kɛɛ -an mɛ -nu 'wo dho sü -an 'gü =wo 'tee.»

'Nii- =sɔnng' -bho Sezaa -dhë -sü

(Maakö 12.13-17; Lukö 20.20-26)

¹⁵ Falizi -mɛ -nu -wo -dho wo 'kuë-, 'wo 'slë =mɛɛ kö -waan Yesu 'kun ö -de -wo -ta. ¹⁶ 'Ö 'wo wo -bha mɛ 'bhaa -nu waa- Elödö -bha mɛ 'bhaa -nu bɔ Yesu 'piö, 'ö 'wo Yesu =dhɛɛ' kpɔ =nɛɛ: «Yi -Gɔmɛ, yi- =dɔa' =nɛ ü 'wun gia- -blɛɛ, 'ö 'ü mɛ -nu -daan 'wun giagia 'ö zian 'ö dho -Zlan 'piö 'ö- -zɔn -a 'ka; 'bhaa 'suö mɛ 'bhee- -bha -zo -ta -a 'gü -wun -dhë, bhii ü -zo 'yaa kë mɛ -nu 'yan 'dhiö -pë

'piö. ¹⁷ =DhE 'ö 'dhö, 'wun 'ö =nE -kɔ 'ü ü -zo =taa' -a 'gü -a =blEɛ' -yi -dhë, 'ö tɔɔ kwa -bha tɔng -yö -we -a -bha kɔ 'kwa 'nii- =sɔnnɔg' bho -gludë Sezaa -dhë ee, 'iin -daa ee?»

¹⁸ Yesu 'yö -an -bha -zotadhe yaa 'ö -an 'gü -a -dɔ bhë, 'ö- pö -an -dhë: «ME -nu 'yan -ta -wun kë -mE -nu 'ka =nE! -Më 'yö -kë 'ka n 'gü dan =E? ¹⁹ -Ka 'wëü- 'wo 'nii- =sɔnnɔg' bho -na -a 'ka bhë, -kaa do nu n -dhë 'a- -ga 'kwee-!» 'Ö 'wo dönne ga do nu -a -dhë. ²⁰ 'Ö Yesu -yö -an =dhEɛ' kpɔ 'ö- pö: «Dö 'ö- -gɔ 'bin waa- -a 'tɔ 'wo -ya -sü 'ka zö =nE =E?» 'Wo- pö -a -dhë: ²¹ «Sezaa -mü.»

'Ö- pö -an -dhë: «Kö pë 'ö Sezaa -bha 'ka, -ka -a nu Sezaa -dhë; 'ka pë 'ö -Zlan -bha 'ka, 'ka- nu -Zlan -dhë!»

²² =DhE 'ö 'wun -daa =suu' -kë -kɔ 'ö bhë =waa- ma, 'ö -an 'te giagia -yö tun 'gbönggböng, 'yö 'wo- to mü, 'wo -ziö.

=DhEɛ' do 'ö -gban -go ga 'gü -sü -bha

(Maakö 12.18-27; Lukö 20.27-40)

²³ -DhEkpaoyi gia- bhë -a 'ka, Saduse -mE -nu 'wo- pö -na game -nu 'ka dho go ga 'gü bhë, -wo -nu Yesu 'piö, 'wo yö -a =dhEɛ' 'kpɔ -sü -bha -kɔ =suu' - =nE -a 'ka: ²⁴ «Yi -GɔmE, Moizö -ya -pö yi -dhë: «=Ya kë =nE gɔɔn- yaa 'në 'kpɔ, =ya ga, -a dheglu 'në gɔɔnzë =nE 'ö dho -a -bha =gEandhe bhë -a sü, 'ö 'wo 'në kpɔ ö dheglu 'ö ga bhë -a pin =taa.» ²⁵ 'KEE yi 'piö zö dheglu 'në gɔɔn- -nu 'slapE -wo -kë -dhö, 'ö- mE -blEɛzë -yö dhe sü, 'ö yaa 'në 'kpɔ 'ö ga, 'ö -gEandhe 'ö bhë 'yö to -a dheglu 'në gɔɔn- -gɔ. ²⁶ -Kɔ do bhë 'ö =kaa' -a mE kë =plE -naa -gɔ; 'ö =kaa' 'zü -a mE kë -yaaga -gɔ, 'ö dhegluzë 'slapE 'wo bhë 'ö -kë -an 'plE -gɔ 'dhö.

²⁷ =DhE 'ö -an 'plE =wa ga, 'yö dhebɔ -de 'pö, 'ö ga. ²⁸ -Go ga 'gü -yi 'ka, mE 'slapE 'wo bhë, dö -zë 'yö dho kë -a bɔɔ 'ka E? Bhii -dhE 'wo- -bha 'töüdhö -yö -kë -an 'plE bɔɔ 'ka.»

²⁹ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «Ka -de -püö 'ka -a wo bhë, 'ö tɔɔ 'kaa pë 'ö -bɛɛn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëédhɛ 'gü waa- -Zlan -bha 'piigbeedhɛ -an gbɛ dɔ. ³⁰ Bhii -go ga 'gü -yi 'ka, 'kosüdhe 'ka 'dho kë gɔɔn- waa- dhe -an ziën, 'kɛɛ -wo -dho kë =nɛ -Zlan -bha bɔmɛ -nu 'wo dhang- 'gü bhë -an 'dhö. ³¹ 'Kɛɛ -a mɛ 'ö -gban mɛ -nu 'ö 'waa -dhö gbɔ waa- -an -bha -go ga 'gü -sü -bha bhë, 'wun do -yö -dhö 'ö -kë -Zlan -wo 'ka, 'ö -ya -sü 'ka -a -bha 'sëédhɛ 'gü. -A mɛ bhë kaa- pö =a? -Ya -pö: ³² A Ablaamö -bha -Zlan 'ka, a Izaakö -bha -Zlan 'ka, 'ö 'a Zakɔbö -bha -Zlan 'ka. -Zlan -yö mɛ -nu 'wo 'bhee- =toëpö 'ka -an -bha -Zlan 'ka, 'yaa gamɛ -nu -bha -Zlan 'ka.»

³³ Mɛ -gbaa -nu 'wo- -bha mɛ =daan' -wo 'ö bhë -a ma, 'tetundhe =va -yö -da -an 'gü.

Tɔng mɛ 'ö- -wun 'dhö 'gbee-
(Maakö 12.28-34; Lukö 10.25-28)

³⁴ =Dhɛ Falizi -mɛ -nu =waa- ma =nɛ Yesu -bha 'wun -daa kë -kɔ bhë =ya Saduse -mɛ -nu 'dhi yö 'kuë-, =wa ziö, 'ö 'wo dho wo 'ko =bhaa. ³⁵ 'Ö -an ziën Zuifö -nu -bha tɔnggɔmɛ do -yö go -an 'piö, 'ö- -kë kö 'yaan- 'slë 'kan Yesu -gɔ. 'Yö- -dhɛɛkpɔdhe -kë 'ö- pö: ³⁶ «N -Gɔmɛ, kwa -bha tɔng -nu 'wo =nɛ -a -mlë 'ö- -wun 'dhö 'gbee- -e?» ³⁷ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ü -dho ü Dëmɛ, ü -bha -Zlan, -dhɔ kë ü =zuöga 'plɛ 'ka, ü nii 'plɛ 'ka, ü -zo -ta -a 'gü -wun -nu 'plɛ 'ka! ³⁸ Yö =nɛ 'ö tɔɔ tɔng =vaazë 'ö- -wun 'dhö 'gbee-. ³⁹ 'Go mü -a mɛ 'ö yö -a 'piö 'ö- -wun 'dhö 'gbee- 'ö bhɔ -a -blɛɛzë bhë -a -bha 'ö =nɛɛ: Ü -ya 'yɔɔ -dhɔ -yö ü kë =nɛ -kɔ 'ö 'ü ü -de -dhɔ =kaa' -a 'dhö! ⁴⁰ Moizö -bha tɔng 'saadhö waa- -Zlan -wodhiölome -nu -bha mɛ =daan' -wo 'saadhö 'wo bhë -an 'plɛ -wo -gban tɔng =plɛ 'wo =nɛ -an -bha.»

'Wun 'ö -gban -Zlan -bha -Yamε waa- Davidö -an -bha
(*Maakö 12.35-37; Lukö 20.41-44*)

⁴¹ =Dhε -kë =nε Falizi -mε -nu -wo -kë wo 'ko =bhaa bhë, 'ö Yesu -yö -an =dhεε' kpɔ, 'ö- pö: ⁴² «Ka ka -zo -ta -Zlan -bha -Yamε -wun 'gü -kɔklë =ε? -Yö -go dö =suu'- -ta 'gü i?» 'Wo- pö -a -dhë: «-Yö -go Davidö =suu'- -ta 'gü.»

⁴³ 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë: «=Dhε 'ö 'dhö, -më 'ö -kë 'ö -Zuu 'slööslo -yö 'dhiö sü Davidö 'ka, 'ö Davidö -ya -dhε ö Dëmε -ε? Bhii Davidö -ya pö =nεε: ⁴⁴ N Dëmε (-Zlan), -ya pö n Dëmε -dhë: -Bhö -ya -yadhε =bhlëzë 'ö =nε -a -bha, -yö -dho -yö yöë yi 'a dho toë -a 'gbee- 'ka ü yaagümε -ta -sü nu ü -dhë bhë -a -bha! ⁴⁵ =Dhε 'ö Davidö gia- -ya -dhε ö Dëmε, -yö -kɔklë 'ö -Zlan -bha -Yamε -zë -yö go Davidö =suu'- -ta 'gü i?»

⁴⁶ Mε do gia- yaa kë -dhö kö -yaan -a -daa kë -a -gɔ. 'Yö sü -a yi 'ö 'dhö bhë -a -bha, mε gbε -zo yaa -gban gbɔ kö -yaan =dhεε' gbε 'kpɔ -a -gɔ.

23

Yesu -bha 'wun 'ö -gban -zo -kë -de 'piö -sü 'ö tɔnggɔmε
-nu waa- Falizi -mε -nu -gɔ -sü bhë -a =blεε' -sü
(*Maakö 12.38-39; Lukö 11.43, 46; 20.45-46*)

¹ =Dhε =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -ya -pö mε -gbaa -nu waa- ö bha =guë' -nu -an -dhë: ² «Zuifö -nu -bha tɔnggɔmε -nu waa- Falizi -mε -nu -yö -dɔ -an kwεε -sü 'ka kö -waan Moizö -bha tɔng bho 'kou -an -dhë. ³ =Dhε 'ö 'dhö, pë 'töüdhö 'wo dho -a pö ka -dhë bhë, -kaa kë! 'Kεε kö =kun 'ka 'wun -kë =nε -an -bha 'wun kë -kɔ 'dhö! Bhii pë 'wo mε -nu =daan' -na -a 'ka bhë, wo -zë 'waa -a kë. ⁴ -Wo =kwεε- 'gbiin- -sü, 'wo- dɔ mε -nu gban tuö, 'kεε 'waa 'we -a -bha kö -wo wo -kɔnëga do gia- -de dɔ -an -gɔ, -nu -an -dhë -sü 'ka. ⁵ 'Wo wo -bha 'wun -nu -kë, kö mε -nu -wo wo 'yan bɔ -an 'piö. -Kɔ bhë =nε -a 'ka 'ö -Zlan -wo kpö kpö

-nu 'wo -da -na wü kwi =bhɔɔ' 'gü, 'wo- -ya -na wo -kpong
 -nu waa- wo -gbiö -nu -bha bhë 'wo- -kë 'gbeagbëa. 'Ö
 =ya kë 'zü, 'wo wo -bha gblang 'saa -nu -kë =gbiingbiin.
 6 'Wo -yadhɛ =vava -nu sü pë -bhö -dhɛ -nu -bha, 'ö 'wo
 -yadhɛ =sɛɛbɔ -nu sü Zuifö -nu -bha -bhɔkuëkɔ 'gü. 7 'Ö
 'wo- -dhɔ -kë -mɛɛ -kë wo 'ka =bhlë 'ka -sü 'gü 'dhëédhɛ
 =vava -nu -bha, 'iin kö mɛ -nu -waan wo -dhɛ wo -gɔmɛ.
 8 'Kɛɛ ka -zë, kö =kun 'ka- -kë 'wo ka -dhɛ -gɔmɛ. 9 Kö
 =kun 'ka mɛ gbɛ -dhɛ 'kpongtaa ka dë. Bhii ka dë -yö
 dosɛn 'kpaan, 'yö 'ö dhang- 'gü. 10 Kö =kun 'ka- -kë 'wo
 ka -dhɛ =kɔɔnmɛ. Bhii ka =kɔɔnmɛ -yö do, 'yö tɔɔ -Zlan
 -bha -Yamɛ. 11 Mɛ 'ö dho kë mɛ =va 'ka ka ziën, -yö kë ka
 'dhiö -yuökëmɛ 'ka. 12 Mɛ 'ö 'dhoë- ö -de =luu'-, -Zlan -yö
 -dho -a dho sia-, 'ö mɛ 'ö 'dhoë- ö -de sü 'tee, 'ö -Zlan dho
 -a =luu'-.»

*Yesu -yö 'wun -blɛɛ tɔnggɔmɛ -nu waa- Falizi -mɛ -nu
 -an 'ka -an -bha mɛ 'yan -ta -pë -nu kë -sü -wun 'gü*

(Maakö 12.40; Lukö 11.39-42, 44, 52; 20.47)

13 'Ö Yesu -ya pö 'zü: «'Yena -wun =ya kë Zuifö -nu -bha
 tɔnggɔmɛ -nu kaa- Falizi -mɛ -nu 'ö 'ka mɛ -nu 'yan -ta
 -pë kë -mɛ -nu 'ka, ka 'ka! Bhii ka -Zlan -bha -gludëdhɛ
 -pö 'dhi -ta mɛ -nu -gɔ. Ka gia- -de, 'ö ka 'ka 'dhö -da -a
 'gü bhë 'ö 'kaa 'we -a -bha kö mɛ -nu 'wo- 'piö kö -wo -da
 -Zlan -bha -gludëdhɛ -pö 'gü bhë, -wo -da -a 'gü.

14 ['Yena -wun -dho kë Zuifö -nu -bha tɔnggɔmɛ -nu
 kaa- Falizi -mɛ -nu ka 'ka! Mɛ -nu 'yan -ta -pë kë -mɛ -nu!
 Ka =gɛandhoo -nu -bha pë 'plɛ -kun -an -gɔ! =Ya 'go mü,
 'ö 'ka =bhɛawodhe =gbiingbiin -kë kö 'kaan- kë mɛ -nu wö
 'dhiö mɛ kpengdhö 'ka. -A -wun 'gü 'klobhɔdhe =va -yö
 -dho wɔ ka -ta!]

15 Zuifö -nu -bha tɔnggɔmɛ -nu kaa- Falizi -mɛ -nu,
 ka -bha -yö 'yenazë; 'ö tɔɔ mɛ 'yaankunmɛ -mü kaa.
 'Ka =luu' =nëdhö kö ka 'dho -sü -mü -dhɛ 'saadhö 'gü

'kpongtaa 'yootadhε -nu -bha kö mε -nu 'ö 'waa Zuifö 'ka bhë, 'kaan- kë -waan -da ka -bha -bhεa -Zlan -dhë -kö bhë -a 'gü. 'Ö =ya kë mε -nu 'wo bhë, =wa kë -dhö ka -gɔ 'dhö, ka -kö 'zü 'ka -an -kë =glöötiaandhö 'siö 'gü -mε 'ka -gwaa =plε -naa wo 'wo =zië' ka -ta.

¹⁶ 'Yena -wun -yö kë ka 'ka, -yö mε -dhë 'dhiö -mε -nu 'yënnngtiizë! Ka- -pö mε =ya -wo -bhö -Zlan -gba -a 'gü -kö 'tɔ 'ka, kö yaa -wo -bhö -kun; 'kεε mε 'ö =ya -wo -bhö 'sënnng 'ö -Zlan -gba -a 'gü -kö 'gü bhë -a 'tɔ 'ka, kö =ya -sö gia- -bhö. ¹⁷ 'Kaa 'wun -bho 'kou dɔ, 'yënnngtiimε -nu! Pë =plε 'wo bhë, -a -mlë 'ö- -wun 'dhö 'gbee- -e? 'Sënnng -mü ee, 'iin -Zlan -gba -a 'gü -kö -mü ee? Bhii -Zlan -gba -a 'gü -kö =nε 'ö 'sënnng -kë 'slööslö. ¹⁸ 'Ka- pö 'zü: Mε =ya -wo -bhö -Zlan -bha slabhodhε 'tɔ 'ka kö yaa -wo -bhö, 'kεε =ya -wo -bhö gbpë 'ö slabhodhε -bha bhë -a 'tɔ 'ka kö =ya -wo gia- -bhö =nε bhë. ¹⁹ 'Yënnngtiimε -nu, pë 'plε 'wo bhë, -a -mlë -zë 'ö- -wun 'dhö 'gbee- -e? Gbpë -mü -i, 'iin slabhodhε 'ö gbpë -kë 'slööslö bhë yö -mü -i? ²⁰ 'Kεε a- -pö ka -dhë: Mε 'ö -wo -bhö -na slabhodhε 'tɔ 'ka bhë, kö =ya -wo -bhö gbpë waa- pë -nu 'ö -an -ta dhuö 'töüdhö -an 'tɔ 'ka. ²¹ Mε 'ö =ya -wo -bhö -Zlan -gba -a 'gü -kö 'tɔ 'ka, kö =ya ö -wo -bhö -Zlan -gba -a 'gü -kö waa- -Zlan gia- 'ö 'kö bhë -a 'gü bhë -an 'tɔ 'ka. ²² Mε =ya -wo -bhö dhang- 'gü -dhε 'tɔ 'ka, kö =ya -wo -bhö -Zlan -bha 'gɔ -gbloo waa- -Zlan gia- 'ö -ya -na -a 'gü bhë -an 'tɔ 'ka.

²³ 'Yena -wun =ya kë tōnggɔmε -nu kaa- Falizi -mε -nu ka 'ka! Mε -nu 'yan -ta -pë kë -mε -nu! 'Ka ka -bha tapë -nu 'tëëtëzë 'wo 'toodhεdhdhö -a kë 'gɔɔ- do -naa nu -Zlan -dhë, 'kεε 'ka mε =daan' -wo 'ö- -wun 'dhö 'gbee-, -Zlan -bha tōng 'ka bhë, 'ka- -san zë, 'ka ka -ta yö -kë kpengdhö -sü, mε 'yena yö -sü waa- -to -wo 'gü -sü -an -bha, 'kεε kö wo =nε 'ö 'ka dho -an 'kpuε- kpɔ -së 'ka. 'Go mü, kö -kun 'ka -an mε -nu 'wo to, 'ka -an -san zë! ²⁴ Ka 'ö 'ka

'yënnngtiime 'ka, 'ka- pö 'ka yö 'yënnngtiime -dhë 'dhiö a?
 Ka ka -bha -drɔɔn -nu -kë 'slööslö, 'kεε kö =kun 'ö 'ka
 zεnpë bho -a =bhaa, 'ö ka -yɔɔnmia -to -a =bhaa 'ö 'ka-
 =yɔɔ!

²⁵ 'Yena -wun -dho kë ka 'ka! Tɔnggɔmε -nu kaa- Falizi
 -mε -nu 'ö 'ka mε -nu 'yan -ta -pë kë -mε -nu 'ka =nε!
 Ka ka -bha 'yi -mü -a 'gü -pë waa- pë -bhö -a 'gü -pë -nu
 plaan -dhε -zlu, 'kεε -an 'gü =zian' -wo pa -sü 'ka ka -bha
 =kwaanpë -nu, ka =dhɔɔbhaapë yaa -nu 'wo bhë -an 'ka.

²⁶ Falizi -mε 'yënnngtiizë -nu! Ü -bha pë -bhö -a 'gü -pë
 -nu 'gü 'zlu 'dhiö -blεεzë kö 'üën- =tun -an plaandhε 'zlu
 -na kö -yaan kë 'puu.

²⁷ 'Yena -wun -dho kë Zuifö -nu -bha tɔnggɔmε -nu
 kaa- Falizi -mε -nu ka 'ka! Mε -nu 'yan -ta -pë kë -mε
 -nu! Ka -bhɔ blɔɔn- 'wo- flö 'yɔɔ 'ka kö -yaan kë -së -a
 -bha, 'kεε -an 'gü =zian' bhë, mε ga ga 'lü -de 'sloo waa-
 pë 'bu -sü =nε 'wo -an pa. ²⁸ Ka -de gia-, ka bun -bha, ka
 -kë mε -nu wö 'dhiö -së, 'kεε ka 'gü =zian', ka pa -sü 'ka
 mε 'yan -ta -wun kë -sü waa- pë yaa -an 'ka.»

*Yesu -bha 'klobhɔdhe 'ö dho nu -a -wun =blεε' -sü
 (Lukö 11.47-51)*

²⁹ 'Go mü 'zü 'ö Yesu -ya pö: «'Yena -wun -dho kë Zuifö
 -nu -bha tɔnggɔmε -nu kaa- Falizi -mε -nu ka 'ka! Mε
 -nu 'yan -ta -pë kë -mε -nu! 'Ka -Zlan -wodhiölomε -nu
 blɔɔn- -dɔ -së 'ka, 'ö 'ka mε -nu 'wo -kë kpengdhö, 'ka -an
 blɔɔn- -yuö -kë -së 'ka. ³⁰ 'Ö 'ka- pö: «=Ya kë =nε yi -kë yi
 'bhεma -nu -bha 'töng 'ka -be, yi 'ka 'dho kë =nε -an 'dhö,
 kö yi 'plε 'yiën- kë -Zlan -wodhiölomε -nu zëmε -nu 'ka». ³¹
 =Ya kë 'dhö kö ka ka -de -dɔ =nε, ka mε -nu 'wo -Zlan
 -wodhiölomε -nu zë bhë -an =suu'- -ta -nu 'ka! ³² =Dhε
 'ö 'dhö, -ka 'dho ka 'dhiö, 'ka yuö 'ö ka 'bhεma -nu 'wo
 'dhiö =zian' 'wo- kë bhë, 'ka- 'dhiö 'to! ³³ =Mεε -nu, =bhöü-
 'në 'sεεn- -nu 'ka =nε! Ka -dho -a kë -kɔklë kö =kun 'ö

'ka dho 'klobhɔdhe 'ö -glöötiaandhö 'siö 'gü bhë -a yö =ε? ³⁴ -A -wun 'gü, -ka ka 'to! A -dho -Zlan -wodhiöloomε -nu, mε 'kpaakpa -nu, mε -nu 'wo pë dɔ -nu, -an bɔ ka -dhë; ka -dho -a mε 'bhaa -nu zë, 'ka- mε 'bhaa -nu dɔ -gaatalü -bha, 'ka -an mε 'bhaa -nu -ma -klaa 'ka, ka -bha -bhɔkuëkɔ -nu 'gü, 'ö 'ka dho ziö -an 'piö pödhe -nu 'wo dhö bɔ -an -bha -a 'gü kö 'kaan- -an 'klo bhɔ. ³⁵ -Kɔ 'ö bhë -a 'ka, ka 'klo -dho bhɔ mε -nu 'ö waa pë gbε kē 'ö mε -nu -wo -an zë, 'ö- zü -yö dɔ Abelö 'ö kpengdhö -a -ta, 'ö dho 'ö yöë Zakali 'ö Balasi gbö 'ka, 'ö 'ka -an zë -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü -dhe 'slööslö -dhe waa- slabhodhe -an ziën bhë -a -bha. ³⁶ A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka =nεε: Mε zë -sü 'klobhɔdhe -nu 'wo bhë -an 'plε -wo -dho nu mε -nu 'wo =dεε =nε -a 'gü bhë -an -ta.»

*'Wun 'ö -gban Zeluzalemë -a =blεε' 'ö Yesu -ya wo
(Lukö 13.34-35)*

³⁷ 'Yö Yesu -ya pö: «Zeluzalemë, Zeluzalemë, bhi 'ü -Zlan -wodhiöloomε -nu zë -na, 'ü mε -nu 'ö -Zlan 'dhö -an bɔ -na, 'ü -an zë -na -guö 'ka! -A -gwaa kē =dhë -naa 'a- 'piö kö 'a ü 'gü -mε -nu 'kpɔ 'kuë- n 'piö =nε -tɔ mu -yö ö bha 'në -nu kpɔa 'kuë- ö gban =löö bhë -a 'dhö, 'kεε ü 'ka 'we -a -bha. ³⁸ =Dhe 'ö 'dhö, kö -Zlan -kwaa ü bha 'kɔ -wun -zü -sü -mü ö 'plε 'ka. ³⁹ -A -kē 'dhö -sü 'ka, a- -pö ka -dhë: 'Go =dεε -bha zlöö, ka 'ka 'dhö n yö gbɔ 'ö dho 'ö yöë yi 'ö 'ka dho -a pöë: <'Dhuë- -yö 'to mε 'ö nu -na kwa Dëmε 'tɔ 'gü -a -ta!> bhë -a -yi -bha.»

24

*Yesu -yö -Zlan -bha 'kɔ 'wü -sü -wun -blεε
(Maakö 13.1-2; Lukö 21.5-6)*

¹ Yesu -yö -go -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü. -Yö -kē 'dho =dhia, 'ö- -bha =guë' -nu -wo -yɔɔn -a -bha kö -waan -Zlan -gba -a 'gü -kɔ -nu -kē -së -kɔ bhë -a -zɔn -a -dhë. ² 'Ö

Yesu -ya pö -an -dhë: «Pë -nu 'wo =nε, ka -an -yö -a? A-pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: -Guö -nu gbε 'ka 'dho to wo 'ko -ta dhuö zö, -an 'plε -wo -dho -lo.»

'Yena -wun 'yö dho -kë 'kpongtaadhε -bha yën -yi 'dhiö (Maakö 13.3-13; Lukö 21.7-19)

³ Yesu -yö -dho Olivie -tön tuö, 'ö =yaannu; 'ö- -bha =guë' -nu -de 'sloo -wo =yɔɔn -a -bha, 'wo =dhεεkpɔdhe -kë -a -gɔ -a pö -sü 'ka =nεε: «Pë -nu 'wo bhë -wo -dho kë 'töng -mlë 'ka, 'iin =duakëpë -mlë 'yö dho kë kö -yaan ü bha nu -yi waa- 'kpongtaadhε 'dhiötöyi -an -zɔn -ε?»

⁴ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -an -gɔ 'ö- pö: «-Ka ka -zo kë ka -de 'piö kö =kun mε gbε- ka -püö! ⁵ Bhii mēdhēvadhe -wo -dho nu n 'tɔ 'ka 'ö 'wo- pö -Zlan -bha -Yamε -mü wo 'ka. -Wo -dho mēdhēvadhe -püö. ⁶ Ka -dho -glu -drinng -nu ma ka 'sɔɔ -dhε -nu -bha; 'ka -glu -wun -taɔ ma ka 'ka =gbiin. Kö -kun 'ö 'suö -yö ka -kë 'gbεεdhö! Pë -nu 'wo bhë -wo -dho kë, 'kεε kö 'kpongtaadhε 'dhiötöyi 'yaa -mü =kun. ⁷ 'Sεgɔ -dho -glu gɔn ö 'bha 'sεgɔ 'ka, 'ö -gludēdhε -kpa 'kuë- -sü nu dho -glu gɔn -an -kpa 'kuë- -sü gbε 'ka. Din -bha -da dhe waa- 'sε -bha =zluun -sü -nu -dho kë 'sεgɔ 'bhaa -nu 'gü. ⁸ Pë -nu 'wo bhë -wo -dho kë =nε 'në 'kpɔ -sü -bha 'yēnngbhɔdhe zü dɔ -sü 'dhö dhebɔ -gɔ.

⁹ =Ya kë 'dhö 'sεgümε -nu 'saadhö -wo -dho ka -san zë; n -wun 'gü -wo -dho ka dɔ mε -gɔ =taa -mε -nu kwεε kö -waan ka 'klo bhɔ, 'go mü -waan ka zë.

¹⁰ 'Ö- 'töng 'dhö bhë -a 'ka, mēdhēvadhe -dho kan -zo yö -sü -bha; -wo -dho wo 'ko -püö, 'ö 'wo wo 'ko -nu -san zë. ¹¹ -Zlan -wodhiölomε =suazë -nu -wo -dho nu, 'wo mēdhēvadhe -püö. ¹² 'Wun yaa kë -sü -dho dho 'dhiö 'ö sa -dhε 'saadhö -a 'gü. =Ya kë 'dhö zlöö kö -a -dho -kë 'ko 'ka -sü -dho kan mε -nu -ta. ¹³ 'Kεε mε 'ö 'dhoë-dɔ gēnngdhö -yaan 'dho -yaan yöë -a 'dhiötöyi -bha, -a mε 'ö bhë -yö -dho dha. ¹⁴ 'Wuntaɔsë 'ö -gban -Zlan -bha

-gludëdhε -wun -bha bhë -yö -dho =blεε'- 'sε 'saadhö -a 'gü; -yö -kë 'dhö kö 'kpongtaamε -nu 'saadhö -waan -a ma. =Ya kë 'dhö zlöö, 'ö 'kpongtaadhε -yö yën.»

Pë yaa =lɔɔzë

(Maakö 13.14-23; Lukö 21.20-24)

¹⁵ 'Yö Yesu -ya pö 'zü: «Ka -dho pë 'wo- -dhε «pë yaa =lɔɔzë» 'ö -Zlan -wodhiölomε Daniëlö -ya -wun =blεε bhë, -a yö kö -yö dɔ -sü 'ka -dhε 'slööslö -dhε -bha. Mε 'ö 'sëëdhε -be 'ö Daniëlö -ya =bεεn, 'yö- pö -na bhë -ya -gεn ma -së 'ka! ¹⁶ =Ya kë 'dhö, mε -nu 'wo Zude -sε 'gü -wo =duë, 'wo dho -tɔn -nu 'piö =zian'. ¹⁷ -A 'töng bhë -a 'ka, mε 'ö 'dhoë- kë ö -gɔ 'kɔ tuö, =ya =yɔɔ', kö =kun 'ö dho kɔɔ kö -yaan pë -nu 'sü -yaan zië. ¹⁸ Mε 'ö 'dhoë- kë ö -gɔ =bhlöödhe -nu -bha, kö =kun 'ö nu kɔɔ kö -yaan ö bha gblang 'sü. ¹⁹ =N 'n, -më 'yena -wun 'ö bhë yi 'ö 'dhö bhë -a 'ka, dhoo -nu 'wo 'guzë waa- -an mε -nu 'wo 'bëë- 'ka -an -bha 'ka -o! ²⁰ 'Kεε -ka -bhεa -Zlan -dhë kö =kun 'ö ka -bha =duë -yi -yö -kë 'nεnε nu 'töng, 'iin =glooyi -an 'ka! ²¹ Bhii 'töng 'ö 'dhö bhë -a 'ka, 'klobhɔdhe -yö -dho kë =gbaɔnsü, 'yö =zië' -an mε -nu 'wo kë 'kpongtaadhε züdüyi 'ka, 'ö nu 'ö yöë =dεε =nε -a -bha bhë -an -ta, 'ö- =suu'- gbε 'ka 'dho kë gbɔ. ²² =Ya kë =nε -Zlan yaa -dhekpaɔyi -nu 'wo bhë -an 'bhaa bho 'piö -bezë, kö -kë -a 'gü -mε gbε 'yaa 'dhö kë -dhö. 'Kεε -yö -dhekpaɔyi -bhɔ züë ö bha mε -nu 'ö -an sü bhë -an -wun 'gü.

²³ 'Töng 'ö 'dhö bhë -a 'ka mε =yaa- pö ka -dhë: <-Dhε -ga zö, -Zlan -bha -Yamε -yö zö!> 'iin <-yö -de!>, kö =kun 'ka- -wo -dhε 'wun gia-! ²⁴ Bhii -Zlan -bha -Yamε =suazë -nu waa- -Zlan -wodhiölomε =suazë -nu -wo -dho nu -waan wo -bha =duakëpë -nu waa- -dhidhaapë -nu -an kë kö -waan mε -nu 'ö -Zlan =ya -an 'sü 'saadhö bhë -an -püö -sü =mεε'-, ²⁵ =Dhε 'ma- yi 'to 'dhiö 'ma- =blεε'- ka -dhë bhë kö 'ka kë 'slë 'ka!

²⁶ 'Ö =ya kë =nE =waa- pö ka -dhë: <-Ka -dHE -ga zö, -yö 'yënnng =taa!>, kö =kun 'ka dho 'ma! 'Go mü 'zü, mE -nu =waa- pö ka -dhë: <-Yö -bin -sü 'ka kɔɔ zö>, kö =kun 'ka-wo -dHE 'wun gia-! ²⁷ -Kɔ do 'ö dha 'dhö 'ö 'yan bɔ -na -a 'ka lan- =luu'- -zian waa- lan- -püö -zian -an 'ka bhë, -kɔ do bhë -a 'ka 'pö, 'ö ma Mɛgbö 'a dho nuë. ²⁸ Bhii -dHE 'ö pë =glöö -nu 'dhö -a -bha, -dHE bhë 'ö 'gblübhaa -nu -wo dho wo 'kuë- -a -bha.»

Mɛgbö -bha nu -sü

(Maakö 13.24-27; Lukö 21.25-28)

²⁹ 'Yö Yesu -ya pö: «'Yënnngbhoyi -nu 'wo bhë =wa ziö, lan- -dho trö, 'su -de 'pö yaa 'dho bhü, 'susongga -nu -wo -dho go dhang- -nu -bha, 'wo -püö, 'ö 'piigbeedHE -nu 'wo dhang- -nu 'gü, 'wo =zluu. ³⁰ Kö ma Mɛgbö n -ma =duakëpë -wo -sü -mü dhang- 'gü. 'Sɛgüme -nu 'saadhö -wo -dho ma Mɛgbö n yö kö a nu -na dha kpö -nu -ta dhang- 'gü 'piigbeedHE waa- 'tɔbhɔdhe =va -an 'ka. =Ya kë 'dhö, -wo -dho 'gbo bɔ wo -de =maa 'ma -sü 'ka. ³¹ 'Truu 'we -wo =va -yö -dho kë. =Ya kë 'dhö, -Zlan -bha bɔmE -nu 'wo n 'piö bhë, a -dho -an bɔ 'kpongtaadHE 'pian -yiisië -ta, -waan n -ma mE -nu 'ö 'a -an sü 'kpongtaadHE 'dhiötodHE do do 'ö -dhö -a -bha bhë, -an kpɔ 'kuë- -dHE do 'gü.»

Mɛ =daan' -wo 'ö -gban figö -lü -bha

(Maakö 13.28-31; Lukö 21.29-33)

³² 'Yö- pö 'zü: «Mɛ =daan' -wo 'ö -gban figö -lü -bha =nE, -kaa -ga bhë 'dHE: 'Ö tɔɔ =ya kë =nE -a -kɔ -nu -wo =kpɛa' -na, -a 'dHE -nu -wo bhɔ -na, kö 'ka- dɔa =nE =kpɔɔ =ya yö =klöö'. ³³ -Kɔ do bhë -a 'ka, 'wun -nu 'wo =nE 'ka -an yö, kö -kaa dɔa =nE ma Mɛgbö n nu -yi =ya yö =klöö'.

³⁴ A- pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: Mɛ -nu 'wo 'bhee- =dɛɛ =nE -a 'gü zö =nE, pë -nu 'wo =nE -wo -dho kë kö -an 'plɛ

waa ga =kun. ³⁵ Dhang- waa- 'kpongtaadhε -wo -dho ziö, 'kεε n -wo -nu 'ka 'dho ziö 'gbεεdhö»

-Zlan dosεn =nε 'ö 'kpongtaadhε 'dhiötöyi dö
(Maakö 13.32-37; Lukö 17.26-30, 34-36)

³⁶ 'Yö- pö 'zü: «'Kεε mε gbε 'yaa- yi -nu, -a 'lεlε -nu gbε dö; -Zlan -bha bōmε -nu -de 'wo dhang- 'gü, ma -de 'a- Gbö 'ka bhë, 'yiëë- yi dö; n Dë dosεn =nε 'ö- yi dö. ³⁷ Pë dö 'yö -kë Noe -bha 'töng 'ka bhë, pë dö bhë 'ö dho kë 'zü, 'töng 'ö ma Mεgbö 'a dho nuë bhë -a 'ka. ³⁸ -A 'töng 'ö bhë -a 'ka kö 'yi =va yaa pa =kun, mε -nu -wo -kë pë -nu -bhö -sü 'gü, müpë -nu mü -sü 'gü; gōōn- -nu -wo -kë dhe -nu 'sü -sü 'gü, 'ö mε -nu -wo wo -bha 'në dhoo -nu dö gwaan 'ö dho 'ö yöë yi 'ö Noe -yö =daa' 'yitagō 'gü -a -bha. ³⁹ -An -zo yaa kë 'wun 'gbee- 'yö dhö nu -an -ta bhë -a 'piö, 'ö dho 'ö yöë yi 'ö 'yi =va -yö nuë, 'ö sō -an 'plε -zü -a -bha. -Kō dö bhë 'yö dho kaa ma Mεgbö n nu -yi 'ka 'pö.

⁴⁰ A- pö ka -dhë 'zü: -A yi bhë -a 'ka, mε =plε -wo -dho kë =bhlöō-, -a mε dö -dho sü, 'ö- mε dö -yö to. ⁴¹ Dhoo -nu =plε -wo -dho kë pë zōn -dhiadhö, -a mε dö -dho sü, 'ö- mε dö -yö to. ⁴² -Ka -ya ka 'yaan, bhii 'kaa yi 'ö ka Dëmε dho nuë -a dö. ⁴³ 'Wun mε 'ö =nε -ka -a -gεn ma -së 'ka! 'Ö =ya kë =nε 'kōdēmε -yö 'töng 'ö =kwaanmε dho nuë gbeng -a -dō -bezë, kö -yö -dho -ya ö 'yaan kö =kun 'ö dho -da ö -gō kōō -wun 'gü.

⁴⁴ -Ka ka -zo kë ka -de 'piö! Bhii ma Mεgbö, a -dho nu 'lεlε 'ö ka -zo 'yaa- -dhë bhë -a 'ka.»

Yuökēmε -towogüsüzë waa- -a mε 'ö 'yaa 'to ö -wo 'gü
(Lukö 12.41-48)

⁴⁵ 'Ö Yesu -ya pö 'zü: «Dö 'pö 'ö tōō yuökēmε -towogüsüzë 'ö 'wun dö =ε? 'Ö tōō mε 'ö- dēmε -yö ö bha yuökēmε -nu -lo -a kwεε -yaan ö -zo kë -an 'piö, kö -yaan -an 'dhi gba -an 'dhi -gba 'töng 'ka bhë. ⁴⁶ =εε, yuökēmε

'ö- dëmε -yε 'zü -sü 'ka, -yaan nu ö plöö, 'ö dho -a yö kö -a -zo -yö yuö -nu 'wo 'dhö bhë -an 'piö bhë, =zuögludhi -yö kë -a -gɔ. ⁴⁷ A- pö ka -dhë 'wun gia- 'ka: -A dëmε -yö -dho ö -bha pë -sεεbɔ -nu 'ö- gɔ bhë -a 'plε -lo -a kwεε. ⁴⁸ 'Kεε =ya kë =nε yuökëmε këwunyaazë -mü -a 'ka, -yö -dho -a pö ö -de 'gü =nεε: <N dëmε 'yaa nu -na 'siö->, ⁴⁹ 'ö dho -ya ö 'bhamε -nu 'ö -an -bha yuö 'dhö do -an ma -sü -bha; 'go mü 'ö waa- yɔ 'yi mü -mε -nu 'wo pë -nu -bhö, 'wo yɔ -nu mü wo 'ko =bhaa, ⁵⁰ -a dëmε -dho nu yi 'ö 'yaa- dɔ, 'iin 'lεlε 'ö 'yaa- dɔ -a 'ka. ⁵¹ -Yö -dho yuökëmε 'ö 'dhö bhë -a 'klo bhɔ =gbaɔnsü 'ka, 'ö- bɔ mε 'yan -ta -pë kë -mε -nu 'piö. -Dhε bhë -a 'gü 'ö -an 'plε dhö 'gbo -nu bɔ -waan wo 'sɔn -nu -bhö -a -bha.»

25

'Wun =zuan' 'ö -gban 'nëdhoo -nu 'gɔɔ- do -bha

¹ 'Ö Yesu -ya pö: <-Zlan -bha -gludëdhε 'yö dhang- 'gü bhë -yö bhɔ 'në dhoo -nu -dadhëü 'gɔɔ- do 'wo wo -bha =labang sü 'wo dho dhe 'sü -gɔɔn -gɔ zian- -an -bha. ² -An mε 'sɔɔdhu 'waa 'kpaakpa, 'kεε -an mε 'sɔɔdhu -wo 'kpaakpa. ³ 'Ö -an mε 'sɔɔdhu 'waa 'kpaakpa bhë 'wo wo bha =labang sü, 'kεε waa 'siö 'yi 'wo dho -a kun wo -kɔ 'piö -a 'sü. ⁴ 'Ö -an mε 'wo 'kpaakpa bhë 'wo wo -bha 'siö 'yi sü -sandhe 'gü, 'wo- kpa woë- =labang -bha.

⁵ 'Në dhoo -nu 'gɔɔ- do 'wo bhë, yi -yö -an -kun 'ö 'wo yi zë kö dhe 'sü -gɔɔn yaa nu =kun.

⁶ =Dhε =wa dɔ gbeng ziën, 'ö -wo do -yö -we 'wo- ma: <Dhe -gɔn =ya nu! -Ka yö plaan 'ka 'dho -a -gɔ zian-!> ⁷ 'Ö 'në dhoo -nu 'gɔɔ- do 'wo bhë 'wo -büö 'wo yö plaan, 'wo yö wo -bha =labang -nu 'yan =luu' -sü -bha. ⁸ 'Ö -an mε -nu 'waa 'kpaakpa bhë 'wo- pö -an mε 'wo 'kpaakpa bhë -an -dhë: <-Ka 'siö 'yi pë 'tee nu yi -dhë -ε, yi -bha =labang -nu -wo =dhuu' -nal> ⁹ 'Ö -an mε 'kpaakpazë -nu 'wo bhë 'wo-

pö: «-Abi', bhii yaa 'dho -mɔ kwa -bha. -Ka 'dho 'siö 'yi 'dhɔɔdɔmɛ 'piö 'ka ka -bha 'dhɔ!»

¹⁰ 'Ö -an mɛ -nu 'waa 'kpaakpa bhë 'wo dho wo -bha 'siö 'yi 'dhɔ =dhia, 'kɛɛ 'töng gia- bhë -a 'ka, 'ö dhe -gɔn -yö nu. 'Në dhoo -nu 'sɔɔdhu mɛ 'ö 'wo wo -de -pë -kë bhë, 'ö waa- dhe -gɔn -nu 'wo -da dhe 'sü -kɔ 'gü, 'ö mɛ -nu -wo 'kwɛɛ ta =lakele 'ka.

¹¹ =Dhɛ 'ö- dhɛ 'bhle 'tee =ya =glɔɔ, 'ö 'në dhoo -nu 'sɔɔdhu 'wo to bhë 'wo nu, 'wo yö 'gbla -sü 'gü =nɛɛ: «Yi -gɔmɛ, yi -gɔmɛ, -bhö 'kwɛɛ 'po yi -gɔ -ɛ!» ¹² 'Kɛɛ dhe -gɔn -ya -pö -an -dhë: «A- -pö ka -dhë 'wun gia- 'ka 'maa kaa dɔ!» »

¹³ 'Ö Yesu -yö ö -wo -zuöatadhe kë =nɛɛ: «-Ka -ya ka 'yaan, bhii 'kaa- yi -nu 'iin 'lɛlɛ -nu -an gbɛ dɔ!»

'Wun =zuan' 'ö -gban yuökëmɛ -yaaga -bha

(Lukö 19.11-27)

¹⁴ 'Ö Yesu -ya pö: «-Zlan -bha -gludëdhɛ 'ö dhang- 'gü bhë -yö -dho bhɔ gɔɔn- do 'yö dho 'ta 'gü -a -bha. 'Yö ö bha yuökëmɛ -nu =dhɔɔ -kë, 'yö ö bha pë -nu -lo -an kwɛɛ. ¹⁵ 'Yö 'sënnng 'tama =këng' 'sɔɔdhu nu -a mɛ do -dhë, 'ö- mɛ kë =plɛ bhë 'yö- =këng' =plɛ nu -a -dhë; -a mɛ kë -yaaga bhë 'yö- =këng' do nu -a -dhë. -Ya -nu -an -dhë mɛ 'ö -dhö -a -bha 'dhɔɔ -siögüdhe kë -kɔ =faan' -bha.

=Dhɛ =ya kë 'dhö, 'yö- to 'ö dho. ¹⁶ Yuökëmɛ 'ö 'sënnng 'tama =këng' 'sɔɔdhu yö bhë 'yö dho 'ö- -siögüdhe -kë, 'ö 'sënnng 'tama =këng' 'sɔɔdhu 'bhaa yö. ¹⁷ Mɛ 'ö- -bha -yö -kë 'pö =këng' =plɛ bhë, 'yö- -kë =nɛ -kɔ do bhë -a 'dhö; 'yö- =këng' =plɛ 'bhaa yö 'pö. ¹⁸ 'Kɛɛ mɛ 'ö- -bha -yö -kë =këng' do bhë -yö -dho, 'yö 'sɛ pɔn, 'yö ö -gɔmɛ -bha 'wëü- bhë 'yö- -bin.

¹⁹ =Dhɛ 'ö- -dhɛ =ya =glɔɔ, yuökëmɛ -nu 'wo bhë 'ö -an -gɔmɛ -yö nu, 'wo yö yuö -nu 'wo- -kë bhë -a 'kluën bho -sü -bha.

²⁰ Yuökëmε 'ö 'sënnng 'tama =këng' 'sɔɔdhu -yö nu -a -dhë bhë, -yö -nu 'sënnng 'tama =këng' 'sɔɔdhu gbε 'ka, 'ö-pö ö -gɔmε -dhë: <N -gɔmε, 'sënnng 'tama =këng' 'sɔɔdhu =nε 'ü- nu n -dhë, 'kεε -a =këng' 'sɔɔdhu 'bhaa 'a- yö -a 'piö 'ö =nε.> ²¹ 'Ö- -gɔmε -ya pö -a -dhë: <=Yö -së, ma yuökëmε këwunsëözë, -zo -tën -a -dhë -mε -mü ü 'ka; ü ü -zo -kë pë -nu 'ö -an 'tɔ 'gian 'yaa -an -bha -an 'piö; a -dho -an mε 'ö -an 'tɔ 'dho -an -bha -a nu ü -dhë. -Bhö nu 'ü =zuögludhi kë n 'piö!>

²² 'Ö yuökëmε mε 'ö 'tama =këng' =plε -yö nu -a -dhë bhë, 'ö =yɔɔn ö -gɔmε -bha 'ö- pö: <N -gɔmε, 'sënnng 'tama =këng' =plε 'ü- nu n -dhë bhë, -dhe -ga, -a =këng' =plε 'bhaa 'a- yö -a 'piö =ga =nε!> ²³ 'Ö- -gɔmε -ya pö -a -dhë: <=Yö -së, yuökëmε këwunsëözë, -zo -tën -a -dhë -mε -mü ü 'ka; 'ö tɔɔ pë -nu 'ö- 'tɔ 'gian 'yaa 'dhö -a 'gü, ü ü -zo -kë -an 'piö. =Dhe 'ö 'dhö, pë -nu 'ö -an 'tɔ 'dho 'gian -a nu ü -dhë. -Bhö nu, 'ü =zuögludhi kë n 'piö!>

²⁴ 'Ö yö 'sabra yuökëmε mε 'ö 'tama =këng' do -yö nu -a -dhë bhë -a -bha, 'ö =yɔɔn ö -gɔmε -bha 'ö- pö: <N -gɔmε, a -=dɔa' =nε ü mε 'ö 'gbee- -a 'ka, pë 'ö ü 'ka- ta, ü- -bho, 'ö pëga 'ö ü 'ka- ta, 'ü- -kan. ²⁵ 'Ö 'suö -yö n -kë. -A -wun 'gü 'a dho 'a ü bha 'wëüga bhë 'a- -bin 'sεidhö. -Dhe -ga zö, ü bha pë bhë =ga =nε.> ²⁶ 'Ö- -gɔmε -ya pö -a -dhë: <Yuökëmε yaa, ü 'fiasü, ü -=dɔa' =nε pë 'ö n 'ka- ta, a- -bho, 'ö pëga n 'ka- ta, 'a- -kan. ²⁷ =Dhe 'ö 'dhö, ü =dua' -mü -be kö ma 'wëü- bhë 'ü- -da 'wëü- -da -a 'gü -kɔ 'gü, kö n -ye 'zü -sü 'ka, ma gia- 'aan- -a bho mü kö -a =truën -yaan kë -a -ta!> ²⁸ 'Ö- pö ö bha yuökëmε -nu -dhë: <'Sënnng 'tama =këng' do bhë -kaa 'kun -a -gɔ 'ka- nu mε 'ö 'sënnng 'tama =këng' 'sɔɔdhu 'dho -a -gɔ bhë -a -dhë. ²⁹ Bhii mε 'oo mε 'ö pë 'dhoë- -gɔ, -wo -dho -a =taɔ' nu -a -dhë, 'ö pë -yö -kë -a -gɔ =va, 'kεε mε 'ö pë 'yaa- -gɔ, -a pë 'bhle 'tee 'yö- -gɔ, -wo -dho -a kun -a -gɔ. ³⁰ =Ya 'to yuökëmε 'ö- =truën

gbE 'yaa -dhö =nE -a -bha 'ka, -kaa =zong' plaan -dhEtiidhE 'gü! -DhE bhE -a 'gü, 'yö dho ö 'sɔn -nu -bhö -a -bha, -yaan 'gbo -nu bɔ -a -bha.› »

-Zlan -bha zakanyi -kaanta

³¹ 'Go mü 'zü 'ö Yesu -ya pö: «Yi 'ö ma 'a Mɛgbö 'ka 'a dho nü -gludë 'ka, yië -Zlan -bha bɔmE -nu 'saadhö yi -dho nu. -A yi bhë -a 'ka a -dho -ya ma -gludëdhE kE 'gɔ -gbloo 'gü. ³² 'Sɛgɔ 'saadhö 'gü -mE -nu -wo -dho dho wo 'kuë -n wö 'dhiö, 'a mE -nu zë 'gü do do 'ka =nE -kɔ 'ö -tuëmaakëmE 'dho 'bhla -nu bho -na 'ka -bho -nu ziën bhë -a 'dhö. ³³ A -dho 'bhla -nu bɔ n =kwɛɛ- 'gü =zian', 'a -bho -nu bɔ n kwaa- 'gü =zian'.

³⁴ =Ya kE 'dhö, ma -gludëmE, a -dhoë pö mE -nu 'ö 'wo n =kwɛɛ- 'gü =zian' bhë -an -dhë: <-Ka nu, mE -nu 'ö n Dë =ya 'dhuë- 'kpɔ ka -bha, 'ö -Zlan -bha -gludëdhE 'ö- -ya 'kpongtaadhE kE -yi züdɔyi 'ka bhë, -yö -ya ka -bha 'ka. ³⁵ Bhii din -yö -kë n kE =dhia, 'ö 'ka n gbaa -bhöpë 'ka. 'Yi mü -dhɔ -yö -kë n kE =dhia, 'ö 'ka n gbaa 'yi 'ka. A -kë -nia 'ka, 'ö 'ka n -nia 'kun -së. ³⁶ A -kë n 'kpaan 'ka, 'ö 'ka sɔ -da n -ma. 'Yua -yö -kë n kE =dhia, 'ö 'ka ka -zo -kë n 'piö. A -kë -kanso 'gü, 'ö 'ka bhɔ n =dhia.›

³⁷ Mɛ kpengdhö -nu 'wo bhë -wo -dho -a pö n -dhë: <Yi DëmE, yi ü -yö 'më kö din -yö ü kE -na, 'yi ü gbaa -bhöpë 'ka E? 'Yi ü yö 'më kö 'yi mü -dhɔ -yö ü kE -na, 'yi ü gbaa 'yi 'ka E? ³⁸ Yi ü -yö 'më kö ü -nia 'ka, 'yi ü -nia kun -së -E? Ü -kë ü 'kpaan 'ka 'më, 'yi sɔ -da ü -bha -E? ³⁹ Yi ü -yö 'yua 'gü 'më, 'ö 'yi ü yö -kanso 'gü 'më, 'yi -bhɔdhia -kë ü -gɔ -E?› ⁴⁰ =Ya kE 'dhö, ma -gludëmE, a -dho -a pö -an -dhë: <A- -pö ka -dhë giagia 'ka: Pë -së 'saadhö 'ö 'ka- -kë mE -nu 'ö 'waa -an =bhlë -ya 'ö 'wo n dheglu 'ka -a mE do -dhë bhë, kö ma =nE 'ö 'ka- -kë n -dhë.›

⁴¹ 'Go mü 'zü, ma -gludëmE, a -dho -a pö mE -nu 'wo n =kwaa- 'gü =zian' bhë -an -dhë: <-Ka bhɔ n -dhë =taa', mE

'ö -Zlan =ya 'dhangga -ya ka -bha! -Ka 'dho =toëpö 'siö 'ö =glöötiaandhö -dhε 'ka 'ö -ya -sü 'ka dü waa- ö bha bome -nu -an -dhë bhë -a 'gü! ⁴² Bhii din -yö -kë n kë =dhia, kaa n gbaa -bhöpë 'ka, 'yi mü -dhɔ -yö n -kë, kaa n gbaa 'yi 'ka. ⁴³ A -kë -nia 'ka, kaa n -nia 'kun, a -kë n 'kpaan 'ka, kaa sɔ -da n -ma. A -kë 'yua 'gü, a -kë -kanso 'gü, kaa bhɔ n =dhia.»

⁴⁴ -Wo -dhoë pö: <Yi Dëmε, yi ü -yö 'më kö din -yö ü kë -na, kö 'yi mü -dhɔ -yö ü kë -na, kö ü -nia 'ka, kö ü 'kpaan 'ka, kö ü 'yua 'gü, kö ü -kanso 'gü, 'ö yiëë nu ü -dhë -ε?>

⁴⁵ =Ya kë 'dhö, ma -gludëmε, a -dho -a -daa kë -an -gɔ =nεε: <A- -pö ka -dhë giagia 'ka: Pë -nu 'ö kaa- kë mε -nu 'waa -an =bhlë -ya =nε -a mε do -dhë bhë, ma =nε 'ö kaa- kë n -dhë.> ⁴⁶ Mε -nu 'wo 'dhö bhë -wo -dho dho =toëpö 'klobhɔdhε -bha. 'Ö mε kpengdhö -nu -wo dho 'pö =toëpö -këdhösü -dhε -bha.»

26

Mε =kɔɔnmε -nu -wo -dho Yesu -klu 'gü

(Maakö 14.1-2; Lukö 22.1-2; Zan 11.45-53)

¹ =Dhε Yesu =ya yën 'wun -nu bhë -an =blεε' -sü -bha, 'ö- pö ö bha =guë' -nu -dhë: ² «Ka- =dɔa' =nε, Paakö 'wlaan- -dho kë -dhεkpaɔyi =plε -bha, ma Mεgbö, n dɔ -sü -mü mε -nu kwεε kö -waan n dɔ -gaatalü -bha.»

³ =Dhε =ya kë 'dhö, slabhomε -nu -gɔmε -nu waa- 'sεgümε -nu mε ziizii -nu 'wo Zuifö 'ka, -wo -nu wo 'ko =bhaa slabhomε =va 'wo- -dhε Kaifö bhë -a -gɔ kɔɔ. ⁴ 'Ö -an -wo -yö kpɔ 'kuë-, kö -waan Yesu 'kun -bin -blü 'waan- zë; ⁵ 'wo- pö: «Kwa 'ka 'dho -a kun 'wlaan- kë -yi 'ka. =Ya kë 'dhö, 'sεgümε -nu -dho =luu' 'wo nu kwa -gɔ.»

Dheɔ do -yö pë 'yi 'tëë -sëëzë 'daawo Yesu -gɔ -ta

(Maakö 14.3-9; Zan 12.1-8)

⁶ Yesu -yö -kë Betani, Simō 'ö =wee =yua' -ya -kë -be bhë -a -gō kōō. ⁷ 'Ö dhebo do -yö =yōōn -guō -kpo 'lü 'ö pë 'yi 'tëë -sëëzë =sōnng' 'gbeezë -ya pa bhë -a 'ka -a -bha. =Dhë Yesu 'dhö pë -bhö -na, 'yö- 'daawo -a -gōa.

⁸ =Dhë 'ö- -bha =guë' -nu =waa- yö, yaa dhi -an -dhë, 'wo- pö: «Pë 'gü =siö' -sü 'kpaan kun =në =a? ⁹ Pë 'yi 'tëë -sëëzë =në -wa 'dhōō dō =sōnng' 'gbee- 'ka -bezë, 'ö- 'wëü- -nu bhë 'wo- nu 'fëεmë -nu -dhë kö 'yaa -së -a!»

¹⁰ Bhii =dhë -kë =në Yesu -yö 'wun 'wo -kë -a =blëε' =dhia bhë -a -ma bhë, 'yö- pö -an -dhë: «-Më -kë 'ö dhebo =në 'ka- =kōō' =yëε =ë? Pë 'ö- -kë n -dhë bhë =yö -së. ¹¹ Bhii 'fëεmë -nu -wo -dho kë ka 'piö zö -kplawo, 'këε ma -zë n 'ka 'dho to ka 'piö zö. ¹² Dhebo =në -yö pë 'yi 'tëë -sëëzë =në -a -lo n -ma n =glöö =baa' -pë 'ka. ¹³ A- -pö ka -dhë giagia 'ka: -Dhë 'saadhö 'wo 'dhoë- 'wuntaosë =blëε' -a -bha 'kpongtaadhë 'ö =në -a 'gü, pë 'ö dhebo =në 'ö- -kë bhë -wo -dho -a =blëε'-, 'ö -an -zo -yö -büö -a -wun 'ka.»

*Zuda -ya 'piö 'yö Yesu dō slabhomë -gōmë -nu kwëε
(Maakö 14.10-11; Lukö 22.3-6)*

¹⁴ =Dhë =ya kë 'dhö, 'ö =guë' -nu 'gōō- do ö ga =plë 'wo bhë -a më do 'wo- -dhë Zuda Ikaliōtö bhë, 'yö dho 'ö yö slabhomë -gōmë -nu -bha, ¹⁵ 'ö- pö -an -dhë: «'Ma Yesu dō ka kwëε =sia, -më 'ka dhoë- nu n -dhë -ε?» 'Ö 'wo 'wëü- 'puu 'tama 'gōō- -yaaga =dhong, 'wo- nu -a -dhë. ¹⁶ 'Ö sü yi bhë -a -bha, Zuda -yö -kë -a =mëε' =dhia kö 'yaan- Yesu dō -an kwëε.

*Yesu waa- ö bha =guë' -nu -wo Paakö 'wlaan- -pë -bhö wo
'kuë-
(Maakö 14.12-21; Lukö 22.7-14, 21-23; Zan 13.21-30)*

¹⁷ 'Dhōōgō 'ö 'wo 'bluu- 'ö- =bhëεpë 'yaa- 'piö, 'wo- -bhö -na -a 'ka bhë, -a -dhëkpaoyi -blëεzë 'ka, 'yö =guë'

-nu 'wo Yesu =dhεε' -kpɔ, 'wo- pö -a -dhë: «-Dhε -mlë 'ü-
'piö kö 'yi ü bha Paakö 'wlaan- -bhöpë kë -a -bha -ε?»

18 'Ö Yesu -ya pö -an -dhë -wo 'dho plöö; =ya kë =nε =wa
-da plöö -wo yö gɔɔndë do -bha; -wa =dhεε' kpɔ =woë'
=nεε: «Yi -gɔmε -ya -pö ö -bha 'lεlε =ya yö =klöö'; 'kεε
-dhε 'ö ü -gɔ kɔɔ =nε 'ö waa- ö -bha =guë' -nu 'wo dho
Paakö 'wlaan- -pë -bhö -a -bha.»

19 'Ö =guë' -nu -wa -kë =nε -kɔ 'ö Yesu -ya pö -an -dhë
bhë -a 'dhö. 'Wo dho 'wo Paakö -bhöpë -yuö -kë 'kɔ bhë
-a 'gü.

20 =Dhε 'yiniadhε =ya dɔ, Yesu waa- ö bha =guë' -nu
'gɔɔ- do ö ga =plε 'wo bhë -wo -dho pë -bhö -a -ta =gba
'dhiö. 21 -Wo -kë pë -bhö =dhia, 'ö Yesu -ya pö -an -dhë:
«A- -pö ka -dhë giagia 'ka: Mε do -yö ka ziën, yö =nε 'ö
dho n dɔ n yaagümε -nu kwεε.»

22 -A -bha =guë' -nu wöodhε -yö -siö =gbaɔnsü, 'wo yö
-a =dhεε' 'kpɔ -sü -bha do do 'ka =nεε: «N Dëmε, ma -mü
-a?»

23 'Ö Yesu -ya pö: «Mε 'yö ö bha =bluu'- -sɔ n 'piö pë
-bhö -a 'gü 'tia- 'gü =nε yö -mü. 24 Ma Mεgbö, a -dho ga =nε
-kɔ 'ö pë 'ö =bεεn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëédhε 'gü n -wun
'gü 'ö- 'ka- 'dhö. 'Kεε -më 'yena -wun 'yö =nε gɔɔn- 'ö
'dhoë- ma Mεgbö n dɔ n yaagümε -nu kwεε bhë -a -bha
'ka! Gɔɔn- 'ö 'dhö yaa bhɔ -bezë, kö =yö -së -a -bha 'ka!»

25 Zuda 'ö dho -a dɔ ö yaagümε -nu kwεε bhë, 'ö- pö:
«N -Gɔmε, ma -mü -a?» 'Ö Yesu -ya pö: «Ü- -kpɔ ü -de
'yaan.»

-Bhöpë 'slööslö

(Maakö 14.22-26; Lukö 22.15-20; 1 Kolentö 11.23-25)

26 -Wo -kë pë -bhö =dhia, 'ö Yesu -yö =bluu'- -sü; =dhε 'ö
=ya -Zlan zuö pö -a -ta, 'yö- =kaan, 'ö- nu ö bha =guë' -nu

-dhë -a pö -sü 'ka =nεε: «-Kaa 'sü, 'ka- -bhö, -a mε =nε tɔɔ n bun.»

²⁷ 'Ö -drɔɔn -kɔɔ do sü; =dhε =ya -Zlan zuö pö -a -ta, 'yö- nu -an -dhë -a pö -sü 'ka =nεε: «Ka 'plε -kaa mü!
²⁸ Bhii -a mε =nε tɔɔ n fεi. Fεi bhë =nε 'ö -Zlan -bha -dhi 'kuë- gën 'ka. Yö =nε 'ö -lo -ziö mεdhevadhε -bha =sɔɔn yaa -ta -pë 'ka. ²⁹ A- -pö ka -dhë: N 'ka -dho -drɔɔn mü ka 'piö gbɔ, 'ö dho 'ö yöë -drɔɔn -dëü gbε 'a dho -a mü ka 'piö n Dë -bha -gludëdhε -pö 'gü bhë -a yi -bha.»

³⁰ =Dhε =ya kē 'dhö, 'wo 'wlaan- -ta 'tan -nu bho, 'wo dho Olivie -tɔn tuö.

Piεε -bha =kploo ö- wo Yesu 'ka

(Maakö 14.27-31; Lukö 22.31-34; Zan 13.36-38)

³¹ 'Ö Yesu -ya pö ö bha =guë' -nu -dhë: «Gbenɡ -yi gia- =nε -a 'gü, ka 'plε ka -dho n to 'ka -ziö, bhii pë 'ö =bεεn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëëdhε 'gü -ya -pö: A -dho 'bhla -maakëmε zë, 'ö 'bhla -tuë -nu -wo -pεn -dhε 'saadhö -a 'gü. ³² 'Kεε 'ma 'go ga 'gü, a -dho dho ka 'dhiö Galile -sε 'gü.»

³³ 'Ö Piεε -ya pö: «'Kö -kë =nε mε 'plε -wo ü -to, ma -zë, n 'ka 'dho ü to 'gbεεdhö.»

³⁴ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «A- -pö ü -dhë giagia 'ka: Gbenɡ -yi gia- 'ö =nε -a 'gü, -a kē -sü 'ka kö -tɔ gɔn -yaan 'we, ü -dho -a pö -gwaa -yaaga -zë =nε 'bhaa n dɔ.»

³⁵ 'Ö Piεε -ya pö: «'Kö -kë =nε ko zë -wun -mü 'dhee, n 'ka 'dho -a pö 'gbεεdhö 'maa ü dɔ!» 'Ö pë do bhë mε 'wo to 'wo- pö 'pö.

Yesu -bha =bhεa' 'ö- wo Zesemane

(Maakö 14.32-42; Lukö 22.39-46)

³⁶ =Dhε =ya kē 'dhö, Yesu waa- ö bha =guë' -nu 'wo -lo -dhε do 'wo- -dhε Zesemane bhë -a -bha, 'ö- pö -an -dhë: «-Ka =yaannu zö, kö 'a 'dho -de =bhεa' =dhia!» ³⁷ Piεε 'dhö, Zebede gbö -nu =plε 'dhö, 'yö -an sü ö 'piö. 'Yö -wεε -yö

-kpɔ -a -ta. ³⁸ 'Ö- pö -an -dhë: «N =zuö' =ya pa ga -sü 'yena bhë -a 'ka. -Ka 'to zö, 'kwa -ya kwa 'yaan!»

³⁹ =Dhë 'ö bhɔ -an -dhë =taa' 'bhe 'ka, 'ö ö -gɔ -gblü 'sei 'ö =bhɛa ö -wo -ta =nɛɛ: «N Dë, -a këdhɛ =ya kë -dhö, 'yi 'güüzë 'ö =nɛ, -a bhɔ n -dhë =taa'! Kë- wo 'dhö 'püë- wo bhë n 'ka- pö, ma 'pö n 'yi =kaan -dhë -wun, 'kɛɛ bhi -zë, ü 'yi =kaan -dhë -wun -yö kë.»

⁴⁰ 'Ö -yɛ ö 'zü 'ö nu ö bha =guë' -nu -yaaga bhë -an 'piö, 'ö -an yö kö -wo yiö, 'ö- pö Piɛɛ -dhë: «'E! Kaa -ya ka 'yaan n 'piö 'lɛɛ do gia- 'ka a? ⁴¹ -Ka -ya ka 'yaan, 'ka =bhɛa'-, kö =kun 'ö 'ka dho -püö 'güdandhe 'gü, a- =tɛi' -dɔ =nɛ ka- 'piö 'ka -ya ka 'yaan, kë- wo 'ö =faan' 'yaa bun -gɔ bhë yö -mü.»

⁴² 'Ö bhɔ -an -dhë =taa' -gwaa kë =plɛ -naa wo, 'ö =bhɛa -wo 'ö =nɛ -a 'ka: «N Dë, 'ö =ya kë =nɛ 'yi 'güüzë -kɔɔ 'ö =nɛ yaa 'dho bhɔ n -dhë =taa', kö ü 'yi =kaan -dhë -wun -yö kë!» ⁴³ 'Ö nu ö bha =guë' -nu 'piö, 'yö -an yö kö =wa yi zë 'zü, bhii 'ö tɔɔ yi -yö -kë -an 'yënnghö.

⁴⁴ 'Ö Yesu -yö go -an 'piö 'zü, 'yö dho =bhɛa' =dhia -gwaa -yaaga -naa wo, -wo do bhë -a 'ka. ⁴⁵ 'Ö nu ö bha =guë' -nu 'piö, 'ö- pö -an -dhë: «Ka yi zë -na -kpławo =a? Ka ka 'tɛɛ -nu pa -na -a? -Ka -dhɛ -ga: 'Lɛɛ =ya -lo kö ma Mɛgbö 'aan- dɔ =sɔɔnyaame -nu kwɛɛ. ⁴⁶ -Ka =luu' - 'kwa 'dho! Gɔɔn- 'yö dho n 'dhɔɔ dɔ bhë, =ya -lo zö 'saadhö!»

Yesu 'kun -sü

(Maakö 14.43-50; Lukö 22.47-53; Zan 18.3-12)

⁴⁷ Yesu -yö -to 'wun =blɛɛ' =dhia, 'ö- -bha =guë' -nu 'gɔɔ- do ö ga =plɛ 'wo bhë -a mɛ do 'ö Zuda 'ka bhë, waa- mɛ -gbaa =va 'ö -bllaan -nu, 'lü 'klu -nu 'dhö -an -gɔ, -wo -kë -a 'piö 'wo nu. Mɛ -nu 'wo nu bhë, slabhomɛ -gɔmɛ -nu waa- Zuifö mɛ ziizii -nu =nɛ 'wo -an bɔ. ⁴⁸ Zuda 'ö Yesu dɔ ö yaagümɛ -nu kwɛɛ bhë, -yö =duakëpë 'wo dho Yesu kun -a -bha -a -zɔn mɛ -gbaa =va bhë -an -dhë =nɛɛ: «Mɛ

'a 'dhoë- -a 'kpeng mü bhë 'ö tɔɔ mɛ 'ka- 'piö bhë kö -kaa 'kun!»⁴⁹ 'Yö Zuda -yö =yɔɔn Yesu -bha 'ö- pö: «'Bha =büee, n -Gɔmɛ!»

'Ö to mü 'ö- 'kpeng mü. ⁵⁰ 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «N 'bhamɛ, pë 'ü nu kö 'üen- -a kë bhë, -bhö -a kè!»

=Dhɛ =ya kë 'dhö, mɛ -nu 'wo bhë 'wo =yɔɔn Yesu -bha, 'ö 'wo- kun.

⁵¹ 'Yö mɛ -nu 'wo -kë Yesu 'piö bhë -a mɛ do -yö ö -bha -blaan -gan -kloo 'gü, 'ö slabhomɛ -nu -gɔmɛ -bha yuökemɛ zaa ö 'tonëga -bha, 'ö- 'klu -kan. ⁵² 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «-Bhö ü bha -blaan -da -kloo 'gü, mɛ 'saadhö 'wo -blaan 'sü -na bhë, -wo -dho to -blaan =kwaa'. ⁵³ 'Bhaa -dɔa =nɛ a -mɔ -a -bha 'a- -dhɛ n Dë -gɔ kö -yö nu n -dhë, kö -dhɛ do =nɛ -a 'gü 'yö ö bha bɔmɛ -nu 'wo -ziö -vuu 'gɔɔ- 'slaplɛ ö ga =plɛ -ta bɔ n -dhë -a? ⁵⁴ 'Kɛɛ =ya kë 'dhö -bezë, pë 'ö =bɛɛn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëeddhɛ 'gü -a 'dhiö -dho -mɔ 'kuë -kɔklë =ɛ? Bhii -yö =bɛɛn' -sü 'ka =nɛ pë -nu 'wo bhë -wo -dho kë =nɛ -kɔ =nɛ -a 'dhö.»

⁵⁵ =Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -ya pö mɛ -gbaa -nu 'wo bhë -an -dhë: «-Më -kë 'ka nu n 'kun =dhia -blaan -nu, 'lü 'klu -nu -an 'ka =nɛ =dhɛ 'wo- pö -a -bha 'kpa pëyaakëmɛ -mü n 'ka -a 'dhö e? Yi 'saadhö 'ka, a -kë =yaannu -sü 'ka ka 'piö -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'gü mɛ -nu =daan' -sü 'ka, 'ö kaa n 'kun. ⁵⁶ 'Kɛɛ pë -nu 'wo bhë 'saadhö, -wo -kë kö pë 'ö -Zlan -wodhiölomɛ -nu -wa =blɛɛ 'ö =bɛɛn' -sü 'ka -Zlan -bha 'sëeddhɛ 'gü bhë, -a 'dhiö -yaan -mɔ 'kuë.»

=Dhɛ =ya kë 'dhö, 'ö- -bha =guë' -nu 'plɛ -wo =duë 'wo -kan -a -zü 'kuë-.

Yesu -bha -dho zakanmɛ =va 'dhiö -sü

(Maakö 14.53-65; Lukö 22.54-55, 63-71; Zan 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Mɛ -nu bhë =dhɛ 'wo Yesu kun, -wo -nu -a 'ka Kaifö 'ö -kë slabhomɛ -nu -gɔmɛ =va 'ka bhë -a 'dhiö. -Dhɛ bhë -a 'gü, Zuifö -nu -bha tɔnggɔmɛ -nu waa- -an -bha mɛ ziizii -nu -wo -kë wo 'kuë- mü. ⁵⁸ Piɛɛ -yö -ziö Yesu 'piö,

-gɛntozlöödhe 'ka, 'ö nu 'ö =daa' slabhomɛ -nu -gɔmɛ =va -gɔ 'kwɛandhö, 'ö waa- 'yan -to 'kɔ -bha -mɛ -nu -wo =yaannu mü, kö -kɔ 'ö 'wun bhë 'ö dho yën -a 'ka, 'yaan- -a dɔ.

⁵⁹ Slabhomɛ -nu -gɔmɛ 'wo zakanmɛ =vava 'ka bhë waa- zakanmɛ =vava 'wo to, -wo =sua -wun 'wo dho -a dɔ -a -bha kö -yaan kë 'wun -dɔadhe 'ka -waan -za -lo -a tuö -yaan kë -a zë -gɛn 'ka bhë, -wo -kë -a =mɛɛ' -dhia. ⁶⁰ -Wo -bɔ mü 'dhö do do 'ka wo -bha =sua -wun =blɛɛ' -sü 'ka, 'ö -an -wo yaa 'ö 'ko 'sü. 'Ö mɛ -kaanta =plɛ -wo nu ⁶¹ 'wo- pö: «Gɔɔn- 'ö =nɛ -ya pö -yö -dho -Zlan -gba -a 'gü -kɔ =wüü'-, 'ö- dhɛkpaɔyi -yaaga 'ka 'ö- gbɛ dɔ.» ⁶² 'Ö slabhomɛ -nu -gɔmɛ =va 'yö =luu, 'ö- pö Yesu -dhë: «'Wun 'ö mɛ -nu =nɛ 'wo- =blɛɛ' -na ü -gɔ bhë, ü 'ka 'dho -a gbɛ -daa kë =a?»

⁶³ 'Kɛɛ Yesu yaa -daa kë -a -gɔ. 'Ö slabhomɛ -gɔmɛ =va -ya pö -a -dhë 'zü: «-Zlan 'ö 'bhee- -a 'tɔ 'ka, a- -dhɛ ü -gɔ kö 'ö =ya kë =nɛ -a Gbö, -a -bha -Yamɛ -mü ü 'ka 'ü- =blɛɛ'- yi -dhë -wo -bhö -sü 'ka!»

⁶⁴ 'Ö Yesu -ya -daa -kë -a -gɔ 'ö- pö: «=li-, yö gia- 'ü- =blɛɛ bhë, 'kɛɛ a- -blɛɛ ka -dhë: 'Ö sü =dɛɛ -bha zlöö, ka -dho ma Mɛgbö n yö kö 'a -ya -sü 'ka -Zlan 'piigbeezë -bha -yadhɛ =bhlözë -bha. Ka -dho n yö 'zü dha kpö -nu 'gü kö a nu -na.»

⁶⁵ =Dhɛ =ya kë 'dhö, slabhomɛ =va -yö ö -bha gblang -blë -naazuédhe 'ka 'ö- pö: «=Më 'kwa -yaa -gɔ -ɛ? =Ya 'si bho -Zlan -gɔ! Kwa -bha -wun 'yaa -tɔmɔ -bha gbɔ, 'wun 'ö 'go -na -a =blɛɛ' =dhia -Zlan 'ka bhë, ka- -ma. ⁶⁶ Ka -bha -zotadhe tɔɔ -më -ɛ?» 'Wo- -daa -kë 'wo- pö: «=Ee-, -a zë -sü -ya -ma -kun!»

⁶⁷ 'Wo wo 'dhee -nu -suö -a wöödhö, 'wo- -ma -kɔ kpö 'ka kö mɛ 'bhaa -nu -wa 'to -ma -na -a pö -sü 'ka =nɛɛ:
⁶⁸ «-Zlan -bha -Yamɛ, mɛ 'ö ü -ma bhë, -a 'tɔ pö yi -dhë!» (Bhii =dhɛ kë -na 'dhö kö =wa sɔ -klu -a woë-.)

PiEE -bha -kploo Yesu -wun 'ka -sü

(Maakö 14.66-72; Lukö 22.56-62; Zan 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ PiEE -yö -kë -ya -sü 'ka plaan 'kwεandhe bhë -a 'yasa 'gü -dhe -bha, 'ö slabhome -gome -bha yuökédhe do -yö =yoon PiEE -bha 'ö- pö: «Bhi -de 'pö, ü -kë Yesu 'ö go Galile bhë -a 'piö!»

⁷⁰ 'Ö PiEE -yö =kploo Yesu -wun 'ka me 'ple wö 'dhiö mü 'ö- pö: «Pë 'ü- 'piö kö 'ü- =blεε'- bhë 'maa- dö!»

⁷¹ =Dhe -kë 'dhö 'ö PiEE -yö dho -yö plaan -zian 'ka, 'ö -ko 'zü 'ö yuö kë 'në dhe do 'bhaa -ya yö 'ö- pö me -nu 'wo kë mü -an -dhë: «Me =ne -yö -kë Yesu, Nazalētë mi bhë -a 'piö!»

⁷² 'Ö PiEE -yö =kploo 'zü -dëüwo 'ö- pö: «A- =blεε -Zlan -dhë =ne, goon- 'ö bhë 'maa- dö!»

⁷³ =Dhe 'töng pë 'tee =ya ziö, me -nu 'wo -kë mü, 'wo =yoon PiEE -bha, 'wo- pö -a -dhë: «Giagia 'ka, me -nu 'wo bhë ü -an me do 'ka, bhii ü 'wun =blεε' -wo -yö ü 'godhe -zon yi -dhë.»

⁷⁴ =Dhe -kë 'dhö, 'ö PiEE -yö yö -wo -bhokuédhe kë -sü -bha =neε: «=Ya kë =sua 'ka, -Zlan -yö n 'klo bho! A- =blεε -Zlan -dhë =ne, goon- bhë 'maa- dö!» -Dhe bhë 'ö to -a -bha 'ö -tögon -yö -we. ⁷⁵ 'Ö PiEE -zo -yö -büö, -wo 'ö Yesu -ya pö -a -dhë bhë -a 'ka =neε: «A kë -yi 'ka, -tögon -yaan 'we, ü -dho =kploo n -wun 'ka -gwaa -yaagazë =ne, 'bhaa n dö.» 'Ö yö plaan 'ö 'gbo bo 'yenazë 'ka.

27

'Dho 'wo- wo Yesu 'ka Pilatö 'dhiö waa- Zuda -bha ga -ko

(Maakö 15.1; Lukö 23.1-2; Zan 18.28-32)

¹ -Dhiadhiö tii 'gü, slabhome -gome -nu 'töüdhö waa- Zuifö me ziizii -nu -wo -kpo wo 'kuë- kö 'waan- Yesu zë.

² 'Wo- -lö 'wo dhoë 'wo- dö 'se =koonme Pilatö kwεε.

³ =DhE Zuda 'ö Yesu 'dhoo do bhë =yaa- yö =nE =wa za -lo Yesu tuö, 'ö- =zuö' -yö za do -a -bha, 'ö -yE ö 'zü, 'ö dho 'wëü- 'puu ga 'goo- -yaaga bhë -a 'ka slabhome -gome -nu waa- mE ziizii -nu -an =dhia, ⁴ yö- pö -an -dhë: «=Soon yaa 'a- -kë mE yaa 'wun yaa kë bhë, 'a- do ka kwE 'kaan- -a zë bhë -a 'ka.» 'KEE -wa -pö -a -dhë: «Yi -bha 'wun gbE 'yaa- 'gü, bhi =nE 'ö ü bha 'wun 'dhö -mü!»

⁵ 'Ö Zuda -yö 'wëü- bhë 'yö- -pen sia- -Zlan -gba -a 'gü -ko 'gü mü, 'ö -ziö 'ö dho, 'yö ö -de dun 'lü -bha.

⁶ 'Ö slabhome -gome -nu -wo 'wëüga bhë -a sü 'wo- pö: «Kwa -bha tong -ya -pö kö =kun 'kwaa fEi =sonng' -da =gbëü 'ö -Zlan -gba -a 'gü -ko 'gü bhë -a 'gü. Bhii 'ö too mE 'wo- zë -a =sonng' -mü.»

⁷ =DhE 'ö -an -wo =ya 'kpö -a -bha, 'wëüga bhë 'wo gbodome -bha =bhlöödhE dhö -a 'ka, 'ö -kë -nia -nu mE =wa ga -an -bindhE 'ka. ⁸ -A -wun 'gü =dE =nE -a 'gü, -wo =tun -dhE bhë -a -dhE «mE fEi -dhE». ⁹ -Kö 'ö =kaa' 'ö -wo 'ö -Zlan -wodhiölome Zelemi -ya pö 'kpa 'ö- 'dhiö -yö -mo -a 'ka 'kuë 'ö bhë. Bhii -ya -pö: -Wo 'wëü- 'puu 'göo- -yaaga 'ö -kë 'wëü- 'ö Izlaelö -mE -nu -wo -kpö 'kuë- do kö -waan dhöa bhë -wa -sü, ¹⁰ 'wo gbodome -bha =bhlöödhE dhö -a 'ka =nE -ko 'ö kwa Dëme -Zlan -ya =blE -a 'ka bhë -a 'dhö.

Pilatö -bha Yesu =dhE' 'kpö -sü

(Maakö 15.2-5; Lukö 23.3-5; Zan 18.33-38)

¹¹ Yesu -yö -dho 'sE =koonmE Pilatö 'dhiö, 'yö- =dhE' kpö 'ö- pö: «Zuifö -nu -bha -gludë -mü ü 'ka a?» 'Ö Yesu -ya pö -a -dhë: «Ü- =blE bhë.»

¹² Go mü =dhE 'ö slabhome -nu -gome -nu waa- mE ziizii -nu 'dho 'wun do -na -a -bha, yaa- -daa kë gbö. ¹³ 'Ö Pilatö -ya pö -a -dhë: «'Wun -nu 'wo- do -na ü -bha =nE, 'bhaa- ma =a?»

¹⁴ 'KEE Yesu yaa- -daa do gbE 'sü -a 'gü, yaa- kë -a -gO. -A -wun 'gü 'tetundhe =va -yö -da 'sE =kOOnmE Pilatö 'gü.

*Yesu -bha -da 'klobhO*dhe 'gü -kO

(*Maakö 15.6-15; Lukö 23.13-25; Zan 18.39-19.16*)

¹⁵ Paakö 'wlaan- 'saadhö -a 'ka, 'sE =kOOnmE Pilatö -yö mE 'ö 'sEgümE -nu 'dho -a 'piö, -a -bho -kanso 'gü -an -dhë. ¹⁶ GÖOn- do 'ö mE 'plE -wa dO 'wo- -dhE Balaba, -yö -kë -kanso 'gü mü. ¹⁷ 'Ö Pilatö -ya pö mE -nu 'wo nu wo 'ko =bhaa -a wö 'dhiö mü bhë -an -dhë: «Dö 'ka- 'piö kö 'a- bho mü =i? Balaba 'iin Yesu 'wo- -dhE Klito bhë e?» ¹⁸ Bhii -ya =dOa' =nE -wo Yesu -dO ö kwEE =druEi 'ö -da -an 'gü bhë -a -wun 'gü.

¹⁹ Pilatö -yö -kë zadokO 'gü, 'ö- -bha dhebo -yö mE -bo -a -dhë 'ö- pö: «Kö =kun 'ü pë gbE -kë gOOn- 'ö 'wun yaa gbE 'yaa- -bha bhë -a 'ka! Bhii yiö =zian' =dEE, n =sëE' -yö -bho -a -wun 'gü =duö.»

²⁰ 'KEE slabhomE -nu -gOmE -nu waa- mE ziizii -wo -gban mE -gbaa -nu 'wo bhë -an -bha, kö -wo Balaba bho mü, kö -wo Yesu -zë zë. ²¹ 'Ö Pilatö -yö -an =dhEE' kpO 'zü 'ö- pö: «ME =plE 'wo bhë, -a dözë 'ka- 'piö kö 'a- bho mü =i?» 'Ö 'wo- pö: «Balaba =nE 'yi- 'piö!» ²² 'Ö Pilatö -yö -an =dhEE' kpO =nEE: «Kö 'a -më kë Yesu 'ö- 'tO -yö -kë Klito 'ka bhë -a 'ka E?»

'Ö -an 'plE -wa -pö: «-A dO -gaatalü -bha!»

²³ 'Ö Pilatö -ya pö: «-Më -wun yaa 'ö gOOn- =nE 'ö- -kë -E?»

'KEE -wo -yö =gblaa 'gbla -sü 'gü wo =faan' 'plE 'ka =nEE: «-Bhö -a dO -gaatalü -bha!»

²⁴ =DHE 'ö Pilatö =yaa- yö =nE ö -wo 'yaa -mO -na, 'kEE -an -wo 'dho -na 'dhiö -kplawo, 'ö 'yi sü 'yö ö -kO -zlu, mE -gbaa -nu 'plE wö 'dhiö mü, 'ö- pö: «N -kO 'yaa gOOn- 'ö kpengdhö =nE -a zë -sü -wun 'gü, -a mE bhë ka -bha 'wun -mü!»

²⁵ 'Ö mE -gbaa -nu 'wo bhë 'wo- pö: «-A fEi -wun -yö -lo yi -nu, yië- yi -bha 'në -nu, yi tuö!»

²⁶ =DhE =ya kë 'dhö, 'ö Pilatö -yö Balaba bho -kanso 'gü 'sEgüME -nu -dhë, 'ö Yesu nu 'dhasi -nu -dhë, 'wo- -ma. 'Go mü, 'ö- dO -an kWEE kö 'waan- -a dO -gaatalü -bha.

*'Dhasi -nu -wo duö 'luu -sü Yesu -bha
(Maakö 15.16-20; Zan 19.2-3)*

²⁷ 'Dhasi -nu -wo -dho Yesu 'ka Pilatö -gO kOÖ, 'ö 'dhasi -nu mE 'wo to 'ö -an 'pLE -wo nu wo 'ko =bhaa mü. ²⁸ 'Wo Yesu -bha sO -nu bho -a -bha, 'wo gblang nuEazë do -da -a -bha, ²⁹ 'wo 'ginng -gbloo =gblaa' do -kë, 'wo- -kë -a -bha 'gO =gblaa' 'ka, 'wo- -ya -a tuö, 'ö 'wo 'lünë do dO -a =kWEE- 'gü -kO 'gü. 'Go mü, 'wo -lo wo kpOÖn 'gü -a 'dhiö duö 'luu -sü -a -bha -sü 'ka, 'wo- pö: «Zuifö -nu -bha -gludë, 'bha =büee!»

³⁰ 'Wo wo 'dhee bho -a -bha, 'ö 'wo 'lü 'wo- dO -a kWEE bhë, 'wo- kun -a -gO, 'wo- =maa' -a -gO -bha.

³¹ =DhE 'ö =wa yën duö 'luu 'sü -sü -bha -a 'ka, 'ö gblang bhë 'wo- bho -a -bha, 'wo- -bha sO -nu -da -a -bha; 'wo dho -a 'ka kö -waan dO -gaatalü -bha.

Yesu -bha -dO -gaatalü -bha -sü

(Maakö 15.21-32; Lukö 22.26-43; Zan 19.17-27)

³² =DhE 'wo 'dho -na, 'ö 'wo -kpën gOÖn- do 'ö go Silenë, 'wo- -dhE SimO -a -bha, 'wo- 'gbee- -ta bho kö -yö Yesu -bha -gaatalü bun. ³³ 'Wo dho 'wo -lo -dhE do 'bhaa 'wo- -dhE «GÖÖgota» -a -bha, -a -gEn 'ö tOÖ «mE -gO -klëë -lo -dhE».

³⁴ -DhE bhë -a 'gü, 'wo -drOÖn 'wo pë 'këü 'yi 'güüzë =kaan -a 'ka bhë 'wo- nu -a -dhë. =DhE 'ö =yaa- dan, yaa 'we -a -bha gbO kö -ya mü. ³⁵ 'Wo- dO -gaatalü -bha =taan -nu -gban -a -gEn waa- -a -kO -nu -an -ta -sü 'ka. 'Go mü 'wo- -bha sO -nu -glu wo 'ko 'ka 'töü- -bhö -sü 'ka, ³⁶ 'wo -ya mü, wo 'yan -to -a -bha -sü 'ka. ³⁷ -A -gO -ta dhuö pë

'ö- zë -gɛn 'ka, 'wo- -ya mü 'ö tɔɔ: «ME =nɛ 'ö tɔɔ Yesu 'ö Zuifö -nu -bha -gludë 'ka.» ³⁸ -Wo =kwaan -gludamɛ -nu =plɛ -dɔ -gaatalü -bha Yesu 'pian 'piö mü; -a mɛ do -yö -kë -a =kwɛɛ- 'gü, 'ö- mɛ do -yö -kë -a =kwa- 'gü.

³⁹ ME -nu 'wo -kë ziö =dhia mü, -wo wo -gɔ zë 'gü 'si -nu -bho Yesu -gɔ -sü 'ka. ⁴⁰ -Wo -kë -a pö =dhia -a -dhë: «Bhi 'ü- -kë kö 'üën- -Zlan -gba -a 'gü -kɔ 'wü, kö -dhekpaoyi -yaaga 'piö 'üën- -a gbɛ dɔ bhë, -bhö ü -de dha; 'ö 'go mü, -ya kë =nɛ -Zlan Gbö -mü ü 'ka, -bhö 'go -gaatalü -bha 'ü yö sia- 'sa!»

⁴¹ -Kɔ do bhë -a 'ka slabhomɛ -gɔmɛ =vava -nu, Zuifö -nu -bha tɔnggɔmɛ -nu waa- mɛ ziizii -nu, 'wo yö duö 'luu -sü -a 'ka -sü 'gü 'pö, -a pö -sü 'ka =nɛɛ: ⁴² «ME -nu dha 'yö- wo, 'kɛɛ 'yaa -mɔ -a -bha kö -yö ö -de dha! 'Ö =ya kë =nɛ Izlaelö -bha -gludë -mü -a 'ka, kö -yö ö -de bho -gaatalü -bha kö 'yiën- -a -wo -dhɛ 'wun giagia. ⁴³ -Yö ö -zo yö -Zlan -bha 'ö- pö: «A -Zlan Gbö 'ka; =dhɛ 'ö 'dhö, -kwa -a -ga kö -a -dhɔ -dho -Zlan kë, 'yö- dha 'sabla kɔ.»

⁴⁴ 'Ö =kwaan -gludamɛ -nu 'wo -kë -gaatalü -bha -a 'piö mü bhë, 'wo 'si -nu -bho -a -gɔ =nɛ -kɔ do bhë -a 'dhö 'pö.

Yesu -bha ga -sü

(Maakö 15.33-41; Lukö 23.44-49; Zan 19.28-30)

⁴⁵ =Dhɛ 'kwa dɔ lënnü, 'ö -dhɛ -yö -trö 'sɛ -dhɛ 'saadhö -ta, 'ö dho 'ö yöë 'wɔ 'yɛ -lan -bha. ⁴⁶ =Dhɛ 'kwa dɔ 'wɔ 'yɛ -lan 'ka, 'ö Yesu -yö -gbla -wo 'gbee- 'ka =nɛɛ: «Eli, Eli, lema sabasötani!» (-A -gɛn 'ö tɔɔ «n -ma -Zlan, n -ma -Zlan, -më 'yö -kë 'ü ü =kwa n -wun -zü -i?»)

⁴⁷ ME -nu 'wo -kë mü, -a mɛ do do -nu -wa -wo -ma, 'ö 'wo- pö: «-Yö Eli =dhɔɔ kë -na!»

⁴⁸ 'Ö mɛ do -yö go -an 'gü -bla 'ka, 'yö dho 'yö =fuu'- sü, 'ö- zë -drɔɔn 'yi =gliisü 'ka, 'yö- -ya 'lünë 'dhiö, 'yö- =yɔɔn Yesu 'dhi 'sɔɔ kö -yaan -a mü. ⁴⁹ 'Kɛɛ -an mɛ 'wo to -wa

pö: «-Bhö dɔ, 'ö =ya kë =nɛ Eli -dho nu 'ö- dha kö 'kwaan-
-a yö.»

⁵⁰ 'Ö Yesu -gbla -dëüwo 'gbee- 'ka 'ö ga.

⁵¹ 'Ö to mü, -dun 'kɔdhi -bha -sɔ 'ö -kë -Zlan -gba -a 'gü
-kɔ 'gü bhë, 'ö -pɛ dhuö 'ö nu 'ö yöë sia- tɛidhö; 'ö 'sɛ
-nu -wo =zluun, 'ö -guö -tɔn -nu -wo 'fa bho. ⁵² 'Ö blɔɔn-
-nu 'dhi -yö -po, 'ö -Zlan -bha mɛ -nu 'ö 'wo ga 'dhiö, 'ö
-an =plëëzë =glöö -wo go ga 'gü, ⁵³ 'wo go blɔɔn- 'gü 'wo
yö plaan. =Dhɛ Yesu -yö go ga 'gü, 'ö mɛ -nu 'wo bhë 'wo
nu Zeluzalɛmë plöö, 'ö mɛdhɛvadhɛ -wo -an yö.

⁵⁴ Wlɔmë mi 'ö -kë 'dhasi =këng' do -gɔmɛ 'ka waa-
'dhasi -nu mɛ 'wo -kë wo 'yan -to Yesu -bha =dhia bhë -wo
'sɛ =zluun -kɔ waa- pë -nu 'wo -kë 'töüdhö bhë -an -yö. 'Ö
'suö =va -yö -da -an 'gü 'wo- pö: «Mɛ 'ö =nɛ -yö -Zlan Gbö
giagia 'ka!» ⁵⁵ Dhoo -nu =plëëzë 'wo dɔ =gbiin 'wo -dhɛ
-ga, -wo -kë -ziö Yesu 'piö =dhia kö -yö Galile, 'wo yuö -nu
-kë -a -dhë. ⁵⁶ Mali 'go Madala 'dhö, Mali Zakö waa- Zozɛfu
-an dhe, waa- Zebede bɔɔ -wo -kë mü, dhoo -nu 'wo bhë
-an ziën.

Yesu -da =gluudhö -sü

(Maakö 15.42-47; Lukö 23.50-56; Zan 19.38-42)

⁵⁷ =Dhɛ 'yiniadhɛ -yö dɔ, gɔɔn- do =bhɔɔzë 'yö -kë
Alimate mi 'ka 'wo- dhɛ Zozɛfu, yö -de 'pö -yö -kë Yesu
-bha =guë' -nu mɛ do 'ka, ⁵⁸ 'Ö dho Pilatö 'piö, 'yö Yesu
=glöö -dhɛ -a -gɔ. 'Ö Pilatö -yö -we -a -bha kö -wo Yesu
=glöö nu -a -dhë.

⁵⁹ 'Ö Zozɛfu -yö Yesu =glöö dhu sɔ 'puu -dëü do 'ka, ⁶⁰ 'ö-
-bin -guö -du do -dëü 'yö- pɔn ö -de -bha blɔɔn- 'ka bhë
-a 'gü. 'Go mü 'yö -guö 'fa 'gbiin- do =glöng glö 'ö- yö -guö
-du bhë -a 'dhiö, 'ö- to 'ö dho. ⁶¹ Mali 'go Madala waa- Mali
kë =plɛ -naa, -wo -kë -ya -sü 'ka blɔɔn- bhë -a wö 'dhiö mü.

-Zo -kë blɔɔn- 'piö -mɛ -nu

⁶² =DhE Zuifö -nu -bha =glooyi -de -pë kē -yi =ya ziö, 'ö-ta -dhE =ya 'po, 'ö slabhomE -gomE -nu waa- Falizi -mE -nu -wo dho wo 'kuë- 'wo dho Pilatö 'piö. ⁶³ 'Ö 'wo- pö -a -dhë: «Yi dëmE, yi -zo =ya -büö bhii =suamE 'ö bhë kö yaa ga =kun, -ya -pö -dhEkpacyi kē -yaaga -naa 'ka, -yö -dho go ga 'gü. ⁶⁴ -Bhöë pö 'dhasi -nu -dhë -wo wo -zo -kē -a blöön- 'piö -dhEkpacyi -yaaga 'ka, -yö kē 'dhö kö =kun 'ö- -bha =guë' -nu dho nu -waan -a =glöö =kwaan, kö -waan pö 'sEgümE -nu -dhë =ya 'go ga 'gü. Kwa- kē 'dhö, =sua -wun -mE 'ö bhë -yö -dho kē =gbaönsü 'ö =zië' -a -blEzë -ta.»

⁶⁵ 'Ö Pilatö -ya pö -an -dhë: «'Dhasi -nu 'wo dho wo 'yan to -a blöön- -bha 'wo =nE. -Ka 'dho, -kō 'wo dho wo -zo kaa -a 'piö -së 'ka ka -dhë, 'ka- kaa!»

⁶⁶ =DhE =ya kē 'dhö, 'ö blöön- 'dhitapë bhë =bhüö' -ziö -a 'dhiö, 'wo- =dua' -kē, -yö kē 'dhö kö =kun 'ö- 'dhi dho po. 'Go mü, 'wo 'dhasi -nu -ya -a -maa.

28

Yesu -bha -go ga 'sü -sü

(Maakö 16.1-10; Lukö 24.1-12; Zan 20.1-10)

¹ =DhE 'ö Zuifö -nu -bha =glooyi =ya ziö, -dhE mE 'ö -po -a 'piö, -a -dhiadhiö tii 'gü bhë 'ö Mali 'go Madala waa- Mali kē =plE -naa bhë 'wo nu blöön- =taa. ² 'Ö to mü 'sE -yö yö =zluun -sü -bha 'gbee- 'ka, 'ö -Zlan -bha bömE do -yö go dhang- 'gü 'yö nu mü, 'ö -guö bhë 'yö- -blü 'pian 'piö, 'ö dho -a -ta dhuö, 'yö =yaannu. ³ 'Ö- 'bhü -yö yö =nE dha -bha 'yan bö -sü 'bhü 'dhö, 'ö- -bha sō -nu -wo -kē 'puu =nE bhlo kpö 'dhö.

⁴ 'Dhasi -nu -wo -zluun 'suö 'ka, 'ö =dhE to zlöö kö =wa kē =nE mE =wa ga -an 'dhö.

⁵ 'Ö -Zlan -bha bömE -ya pö dhoo -nu 'wo bhë -an -dhë: «Kö =kun 'ö 'suö -yö ka -kë! Bhii a- =dōa' =nE Yesu 'wo- dö -gaatalü -bha bhë 'ka- =mE. ⁶ 'Yaa zö gbō, =ya 'go ga 'gü

=nE -kO 'ö- pöë ka -dhë 'dhiö bhë -a 'dhö. -Ka nu -dHE 'ö -wO -a -bha bhë 'ka- ga!» ⁷ 'Ö -Zlan -bha bOME -ya pö -an -dhë 'zü =nEE: «-Ka 'dho -bla 'ka 'ka- pö -a -bha =guë' -nu -dhë: <Ya 'go ga 'gü, -yö 'dho -na ka 'dhiö Galile -sE 'gü. -DHE bhë 'ka dho -a yö -a -bha». 'Wun 'yö -kë n -gO 'aan- =blEE' -ka -dhë bhë 'ö bhë.»

⁸ Waa =glO mü gbO, -wo -go blOOn- =taa mü, 'suö waa- =zuögludhi =va 'yö -an pa bhë -a 'ka. 'Wo -bla sü, 'wo dho 'wuntaosë 'ö bhë -a 'ka Yesu -bha =guë' -nu =dhia.

⁹ -Wo -kë 'dho =dhia, 'ö 'kan 'wo- wo -ta, kö Yesu -yö nu -na -an -gO zian-, 'ö- pö -an -dhë: «'Ka =büee!»

'Wo =yOOn -a -bha, 'wo pa -a -gEn 'ka, -gblü -a =gEEndhö -sü 'ka. ¹⁰ =DHE =ya kë 'dhö, 'ö Yesu -ya pö -an -dhë: «Kö -kun 'ö 'suö -yö ka -kë! -Ka 'dho 'ka- pö n dhegluzë -nu -dhë -wo 'dho Galile, -dHE bhë 'wo dho n yö -a -bha.»

Pë-nu 'wo-kë bhë, 'dhasi-nu -bha -a =blEE' -kO

¹¹ Kö dhoo -nu 'wo bhë =wa -da zian -ta, 'dhasi -nu 'wo wo -zo -kë Yesu blOOn- 'piö bhë, -an mE 'bhaa -nu, -wo -dho plöo, 'ö pë -nu 'wo -kë 'töüdhö bhë, 'wo- =blEE slabhome -gOME -nu -dhë. ¹² 'Yö slabhome -nu -gOME -wo yö mE ziizii -nu -bha, 'ö -an -wo -yö kpO -a -bha, 'wo 'wëüga =va sü 'wo- nu 'dhasi -nu 'wo bhë -an -dhë, ¹³ 'Ö 'wo- pö -an -dhë: «Ka -dho -a pö mE -nu -dhë: <-A -bha =guë' -nu -wo -nu gbeng, 'wo- =glöo sü kö yi yiö.» ¹⁴ =Ya kë =nE 'sE =kOOnmE =yaa- ma, yi -dho 'wun =blEE' -a -dhë, 'ö 'yi ka bho 'wun bhë -a 'gü.»

¹⁵ 'Ö 'dhasi -nu -wo 'wëü- bhë 'wo- sü, 'ö 'wo- -kë =nE -kO 'wo- pöë -an -dhë bhë -a 'dhö. 'Ö -an -bha -a =blEE' -kO bhë, 'ö- -taO -yö -pEn -dHE 'saadhö 'gü, 'ö dho 'ö yöë =dEE -bha.

Yesu -yö ö -de -zɔn ö -bha =guë' -nu -dhë

(Maakö 16.14-18; Lukö 24.36-49; Zan 20.19-23; Këyuö -nu 1.6-

8)

¹⁶ =Guë' -nu 'gɔɔ- do ö ga do 'wo bhë -wo -dho Galile -tɔn do 'ö Yesu -ya -zɔn -an -dhë bhë -a tuö. ¹⁷ =Dhɛ 'ö =waa- yö, 'wo -gblü -a =gɛɛndhö; 'kɛɛ mɛ 'bhaa -nu -wo -kë -an ziën yaa -an -zo 'kun =nɛ Yesu gia- -mü -a 'ka. ¹⁸ Yesu -yö -yɔɔn -an -bha, 'ö- pö -an -dhë: «-Kɔ -mɔ 'wuën- -sü 'saadhö -yö -nu n -dhë -sü 'ka dhanggüdhe waa- 'kpongtaadhɛ -an -ta. ¹⁹ =Dhɛ -kë 'dhö, -ka 'dho mɛ -nu 'piö 'sɛ 'saadhö 'gü, 'ka -an kë ma =guë' -nu 'ka! 'Go mü, 'ka -an -bɔ yiö n Dë -Zlan 'dhö, -a Gbö 'dhö, -Zuu 'slööslö 'dhö -an 'tɔ 'gü! ²⁰ -Ka -an =daan'-, -wo -nu 'saadhö 'a ka =daan -an 'ka bhë -an 'ka, kö -wo -an 'kun! 'Go mü, 'ka- dɔa =nɛ a ka 'piö -dhɛkpaɔyi 'saadhö 'ka, 'ö dho 'ö yöë 'kpongtaadhɛ 'dhiötöyi -bha.»

'WUN SĚ -NAŌ 'SĚĚDHĚ

Dan: 'WUN SĚ -NAŌ 'SĚĚDHĚ New Testament

copyright © 1991 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Dan

Dialect: Western

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 1 Jun 2022

74f67de7-5f93-5988-92e9-b1a45247636e